

בשכבר הימים עברו בימי עלומי החלונות לסדר קונטרס קראתיו ספר הזכרונות מסודר על המצות, כפי סדר חיבור הרמב"מ להיות לזכרון בין עיני מה שהוא ראוי לכל אחד לזכור מהם מה שהוא חובת גברא לשמור ולעשות ולקיים, וכתבתי אז איזה קונטרסים ואחר שבתתי ממלאכתי, ואחר זמן לסיבה ידועה אצלי קבלתי עלי בל"ג לבצע מלאכת ס' הזכרונות ואולם לא אשר לא יכולתי עשוהו אז לשעתו מפמה סבות שוב אחר הימים נשפח מלבי עד עתה אשר התעוררתי בהתעוררת אלקי לקיים נדרי בזה, והמקום ב"ה יהי בעזרי להחל ולסיים, לשמור ולעשות ולקיים, ככל אשר עם לבבי באמת: [א].

מצות אמונת האלקות לדעת הרמב"ם (בסהמ"צ מ"ע א' ובריש הל' יסוה"ת) הוא מצות עשה דאנכי וגו', והוא להאמין שיש שם מצוי הממציא כל הנמצאים כו', ובסמ"ק הוסיף שהוא המנהיג כו' והיא אמונת ההשגחה וזה בכלל סיום הכתוב אשר הוצאתי וגו', וסמ"ג הוסיף שנותן התורה הוא אשר הוציאנו וגו', והיינו דאנכי ר"ל המגיד לכם דברי התורה ויכלול עם זה אמונת תורה מן השמים ג"כ, והנה כל אלו אמונות עקריות ולא יצוייר איש יהודי זולת זה, ולהיותו עיקר הכל לא מנו זה בה"ג ורמב"ן באמרם שזה עיקר ולא מצוה פרטית, ועמ"ש לקמן סימן ג' שהוא מחלוקת תנאים חכמי הזוהר, ובאמת בלאו הכי אין שייך ציווי אמונת העיקר כי אם לא יאמין בעיקר מציאות השם או נתינת התורה הלא לא ישמע לציווי, ואם ראוי למנות הוא על אמונת ההשגחה ושהוא המנהיג ונותן שכר ועונש וכיצא מפרטי ענייני ההשגחה וזה טעם אלקי מנהיגה, והנה מי שלא יעמיק בענין יחשוב שמצוה זו אין צריך להזכירה כי כל ישראל מאמינים בני מאמינים, אולם אע"פ שזה אמת בעצם האמונה בלב עכ"ז בענין היציאה לפועל במעשה במה שנוגע לגוף אנו רואים נגד זה, וכידוע ג"כ מ"ש בחובת הלכות [ריש שער הבטחון] מתשובת המגוש לאותו פרוש פעלה סותר את דברו, ובמשנה [סוף סוטה] משחרב בהמ"ק פסקו אנשי אמונה ובגמ' שם [מ"ח סע"ב] אלו בני אדם המאמינים בהקב"ה פירש"י בוטחין בו לנותן ממונם לנוי הידור מצוה ולצדקה ולהוצאת שבת ויו"ט, והנה באמת זה קצת לנחמה לנו מ"ש שפסקו כו' פבר משחרב ביהמ"ק, אבל לא חלילה שפסקה אמונה לגמרי מישראל ח"ו לא תהא פזאת בישראל וכבר בא חבוקוק והעמיד כל התורה כולה על אחת צדיק באמונתו יחי' כמ"ש בסוף מכות], וזה כל עסק האדם בעוה"ז שכל מצות התורה כולה מכוננים להגיע למטרה זו ואמרו דבזכות האמונה בני ישראל נגאלים, (מכילתא שמות) אבל תנאור השם אנשי אמונה ובלשון הכתוב אמונים לא יבוא אלא על השלם באמונתו לגמרי עד שבכל פעולותיו לא ימצא דבר מנגד לזה, והנה כל הני דנקט רש"י ידמו מקצת בני אדם כי פבר יוכלו על זה וכ"ש הפזרנים בטבע, אבל לדעתי מה שתלו זה בחורבן ביהמ"ק נראה כי הוא עיקר הגורם להיות אין לה יום שאין קללתו כו' בעוה"ר, (סוטה מ"ט וע"כ באמת אי אפשר לנותן כל פה בשלימות כי שלימות הנויות לזכור מצוה אין לו שיעור, ובהידור מצוה אמרו בפ"ק דב"ק (ט' ע"ב) עד שליש משלו מפאן ואילך משל הקב"ה, א"כ הבוטח ומאמין בהש"י באמת יתן כל ממונו לנוי מצוה, וכן לצדקה באנשא התקינו המבזבז כו' (פחות נ' ע"א) וזהו אחר החורבן שראו שהמבזבז אפשר שישאר עני ומדקא בעניות המעביר על דעת קונו, אבל מקודם זה פבר היו מבזבזין כל ממונם ג"כ כי רק כשמגיע עד חיי נפש אמרו (ב"מ ס"ב

ע"א) ס"י קודמין, וגם לאחר התקנה לפי דעת רמב"מ [בפירוש המשניות ריש פאה] למדת חסידות אין לו שיעור, והיינו למי שהוא שלם באמונתו שלא לדאוג דאגת מחר ושלא ירעיב ד' נפש צדיק והתקנה היתה לכלל העם שאין אנשי אמונה כל פה, וכן בהוצאת שבת יום טוב שאמרו בביצה (ט"ז ע"א) שהוא חוץ ממזונותיו הקצובין, המאמין באמת בהש"י פבר יארע לו שינוטר כל אשר לו, וזה פסק משחרב בהמ"ק שאין ההשגחה גלו' כ"כ עד שתקנו חכמים שלא לבזבז יותר מחנמש, ובזה לא יתפאר אדם כמעט בזמן הזה שיהי' הנקל בידו לבזבז כל רכושו ואם יהיה הון רב פדי לקיים מצות על ידו, ואמנם אעפ"י שאנשי אמונה באמת פסקו עדיין לא בטלה השתדלות האדם באמונה כפי המדריגות שיוכלו להשיג גם בזמן הזה ימוד עצמו בענין ויתור המזון בשביל מצוה מה שהוא צריך עכ"פ לנותר, כפי חזקת אמונתו בהש"י פה יהי' הנקל בעיניו הויתור המזון, ואפ"י מי שהוא קמצן בטבעו ע"י השתקעות האמונה הגמורה בלבו שהש"י מנהיג הפל והפל: ואמרו עוד שם בסוטה מי שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר הרי זה מקטני אמונה, ודקדקו בזה מקטני אמונה לא שאינו מאמין כלל ח"ו דכל ישראל מאמינים בני מאמינים אלא שהם במדריגה קטנה באמונתם, ואע"פ שאמרו על זה במקחות (ק"ג ע"ב) והיו ס"י תלואים לה מנגד זה הלוקח מן הפלטר דקרינו בי' ולא תאמין בס"י, הנה זה ג"כ מצד הקללה עצמה ומשחרב ביהמ"ק שפסקו אנשי אמונה, ומ"מ לשון הכתוב ולא תאמין בס"י לא שלא יאמין בהש"י ח"ו דיהיב ס"י ויהיב מזוני, רק שאחר חורבן רואה ח"ו ס"י פאלו מופקרים והיינו שחושב שח"ו העון גורם העדר ההשגחה ואינו מאמין בעצמו שהש"י ישגיח גם עליו להטיב לו וזה ג"כ נקרא קטני אמונה, וז"ש שם קטנות שהיתה בהן כו' ר"ל שהם קטנים בעיני עצמן, כי באמת האדם צריך להאמין דהגם שחרב ביהמ"ק והעונות גרמו מה שגרמו עכ"ז לא פסקה השגחתו ית' מאתנו אפי' רגע א' וכמ"ש פ"ק דחגיגה (ה'): עוד ידו נטוי' עלינו, ובפ' מי שמתו [כ"ד רע"ב] המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמונה ע"ש ברש"י שחושב שאין הקב"ה עונה לחש, ובנדאי אין דבריהם לפתאים החושבים שקול נמוך לא ישמע וקול גבוה קצת ישמע, אבל הפונה מקטני אמונה בעצמו ע"ד שנתבאר שאין מאמין שתפלתו מתקבלת אחר שרואה שמתפלל בכל יום ולא נענה פלום, דבר זה צריך אמונה גדולה שאע"פ שאינו רואה קבלת תפלתו ועשיית רצונו עכ"ז יאמין שהש"י שומע תפלת כל פה ולא שיקץ ענות עני במעשים ובדעת ג"כ ואע"פ שלא נגלה זה, וע"ד שאמרנו להאמין גם עכשיו השגחתו ית' על כל אחד מיישראל רק לטוב אע"פ שהנראה היא להיפך ח"ו והשמעת הקול בתפלה היא בא מצד התעוררות הלב מצד העדר האמונה בתפלתו שפועלת, ורגשות זה גורם פעולת השפתיים בהשמעות הקול שיחשוב אולי זה יעורר רחמים יותר פידוע, אבל באמת צריך להאמין שהש"י שומע תפלת כל פה ועונה לחש כל אחד כפי מה שהוא פי לא בזה וגו', ודברים אלו עיקר גדול בהתחזקות האמונה להאמין שהש"י משגיח עליו עם קטנות מדריגתו כמו שהוא משגיח על הגדול שבגדולים פי לפניו הפל שנים וכל קטנות האמונה בא ע"י היאוש בעצמו, ועכ"פ ממ"ש יתבונן האדם עד כמה גדולה מדריגת האמונה השלימה וכמה שקידה צריך להשריש בלבו אמונה שלימה, ואע"פ שבאמת כל אחד מיישראל מאמין באמיתות השגחתו ית' וכל פרטי עיקרי האמונה, מ"מ אינו עדיין מושרש בלב להיות נגלה פן ע"י פחות הפעולה היוצאים

מן הלב שלא תשכח ממנו אמונה זו לעולם: והבטחון שזכרנו שמי שאינו בוטח הוא מקטני אמונה הוא ענף מאמונת ההשגחה, והוא עיקר גדול שפרטיו מרובים והארץ בו בחוה"ל, והנביאים ציוו מאד על זה בכמה מקומות בטח בד' בטחו בד' והזהירו אל ההיפוף אל תבטחו בנדיבים וגו' ארור הגבר אשר יבטח וגו' בשר זרועו, ויראה לי שבתורה בא על הענין הזה ביהוד ג"כ מצות עשה במק"א, והוא מ"ש [דברים ח'] וזכרת את כל הדרך וגו' למען ענותך וגו' ויענה וירעיבה וגו' למען הודיעה כי לא על הלחם וגו' על כל מוצא פי ד' וגו', יראה שענין מצוה זו הוא הבטחון לעני בעניו בתכלית העוני שאין לו מה לאכול יש לו לזכור ממה שעשה לישראל במדבר פן למען וגו' שיגיע לשלימות האמונה בהשגחה שהכל מהש"י, ועמ"ש לקמן [סי' ג'] מענין מצוה זו, ואמר עוד שם אח"כ השמר לה פן תשכח את ד' וגו' פן תאכל ושבעת וגו' ושכחת את ד' וגו' ואמרת בלבבך פחי ועוצם ידי וגו' וזכרת את ד' אלקיך כי [הוא] הנותן לה פח לעשות חיל וגו', הזהיר וציווה בזה מ"ע ול"ת לעשירים ששוכחים שהכל בא להם מפח פעולתם, והעשיר בעשירו עלול לשפוח באמונה שהכל מהש"י והעני בעניו לא ישכח באמונת הש"י אדרבא ירבה תפלה אליו אבל לא יאמין בנפשו לחשוב כי על שפל ברי' כמוהו יהי' ג"כ השגחת (הש"י), ועל זה באו ב' ציוויין הללו, ואזהרת הבטוחות באדם הוא בכלל האזהרה שלא לומר פחי ועוצם ידי וגו', כי מה נ"מ בוטח בכח עצמו או בכח מאדם אחר, ועל העשיר הזהיר שלא יבטח באחר דהיינו בכחו, ולעני כמה שיזכור לבטוח בהש"י, ואמר אחר ציווי העני ושמת את מצות וגו' להזהיר על שמירת כלל המצוות, כי הבוטח בד' צריך שיהי' בטחוונו עם שמירת מצותיו ולא שירשיע ויבטח בהש"י שעם כל זה יטיב עמו, וכד"ש בהרואה (ס"ג) בנוסחת הע"י גנבא אפום מחתרתא רחמנא קרי ובפ"ק דיומא (ט':) רשעים היו אלא שתלו בטחונם בהקב"ה, שדבר זה אינו מידת הבטחון לבטוח שאע"פ שחיתא הקב"ה עמו שזה גורם קלות ראש לחטוא, ואע"פ שרואה השעוה משחקת לו הרי אמרו בב"ק (נ').

(כל האומר הקב"ה נותן כו': ויראה לי שעל ענין אמונת השכר ועונש לצדיקים ורשעים בא ג"כ מצות עשה מיוחדת על זה בפירוש ראוי למנוחה במנין המצוות, והוא מ"ש [שם ז'] וידעת כי ד' וגו' הנאמן שומר הברית והחסד לאנהבו ולשומרי מצותיו וגו' ומשלם לשונאיו וגו', וזה מצות עשה לדעת ולהאמין שהש"י מודד לכל פועל בעולם כפעולתו, ואע"פ שאנו רואים צדיק נרע לו רשע טוב לו לא יקטין אמונתו בשביל זה כי מה שהוא האמת הברור לאמיתו לא נכזיבנו בשביל עדות החוש הפוזב ומי יודע הסבות שונות לזה, ואע"פ שגם בזה כפי תחלת המחשבה ידמה כל אחד עצמו מאמין בזה באמת גמור, עכ"ז בשומו אל לבו יראה כ"פ המרה את בוראו ואלו היתה אמונתו חזקה באמת איה הש"י מעניש הרשעים הי' לו למנוע מזה מיראת העונש עכ"פ, כי בטבע מורא האדם מאיזה דבר המפחיד הלב הוא מסלק ממנו כל מיני תאות, וכן לעשות מאהבת השכר ואע"פ שאין זה ראוי לאדם לעשות בשביל זה, מ"מ מי שאינו עושה בשביל זה ג"כ הרי זה עדות על קטנות אמונה בענין השכר ועונש, ולא העדר אמונה ח"ו רק שאין אמונתו תקועה בלבו לגמרי וביטל באותה שעה מצנת עשה וידעת וגו' אפי' לא עשה גוף העבירה מצד איזה סבה אחרת המונעתו: והכלל בעניינים הללו, הוא הזכרון התדירי בלב באמיתות הדברים הללו עד שיוקבע אמיתותם נוכח עיניו לא יזוזו ממנו רגע א',

וּכְבָר אַרְיֵב"ז בְּבִרְכוֹת (כ"ח ע"ב) תִּדְעוּ כְּשֶׁאַדָּם עוֹבֵר עֲבִירָה אוֹמֵר וּלְנֹאֵי שְׁלֵא יִרְאֵנִי אָדָם, וְאֵלֹו הֵיִתָּה אֲמוּנָתוֹ אֲמִיתִית שֶׁהַש"י מְלֵא כָל הָאֲרֶץ כְּבוֹדוֹ וְצוֹפֶה עָלָיו וְרוֹאֶה כְּמַעֲשָׂיו וְדַאי לֹא הִי חוֹטֵא מְעוֹלָם, אֲבָל אַע"פ שֶׁכָּל אֶחָד מֵאֲמִין זֶה אֵינּוּ קְבוּעַ בְּלִבּוֹ כֵּן וְנִשְׁפָּח מִמֶּנּוּ בַּעַת הַחֹטֵא, וּכְבָר בְּרִישׁ סֵפֶר הַחִינוּךְ מִנֵּה מִצְוֹת הָאֲמוּנָה בַד' מִן הַמִּצְוֹת הַתְּמִידוֹת שֶׁחִיּוּבֵן תְּמִיד, וּמִיָּהוּ פְּנִינָתוֹ הוּא שְׂאִין לָהּ רַגַע א' שְׂיֻכַּל לִיבְטֹל מִזֶּה שְׁלֵא לְהֵאֲמִין בַּהַש"י ח"ו וְלֹא עַל תְּמִידוֹת הַמִּתְשַׁבֵּה בְּאֲמוּנָה, אִךְ לַעֲנִן לְהַגִּיעַ לְשִׁלְיָמוֹת הָאֲמוּנָה צְרִיךְ תְּמִידוֹת הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּזֶה וּבִירוֹר אֲמִיתוֹתוֹ אֲצִלּוֹ וּבְזֶה לֹא יֵהִי מִקְטֵנִי אֲמֵנָה שְׁזֶה כָּלֵל הַתּוֹרָה כְּנֹלָה שְׁלִיָּמוֹת הָאֲמוּנָה וְע"ל ס"ס ג', וְעוֹד יֵשׁ בְּזֶה שֶׁכָּל עֵת שֶׁמִּתְבּוֹנֵן בְּזֶה הֲרִי קִנִּים מִצְוֹת עֲשֵׂה וְעַד"ש בְּרִישׁ סֵפֶר יִרְאִים בְּשִׁבְתַּת מִצְוֹת הַיִּרְאָה לְפִי שְׂיֻכַּל לְקַיְיֵמָה אֶלֶף פְּעָמִים בְּיוֹם ע"ש, וּבַה"ג וְרַמְבַּ"ן שְׁלֵא מִנּוּ מִצְוֹת עֲשֵׂה דְאֵנְכִי מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֵיקָר כּוֹלָל, מִנּוּ נִגְדַּד זֶה, אֲזַנְהֵר לֹא תַעֲשֶׂה דְהַשְׁמֵר לָהּ פֶּן תִּשְׁפָּח אֶת ד' אֱלֹקֵיךָ, וּבִיָּאֵר הַרְמַב"ן שֶׁעֲנִינּוּ שְׁלֵא לְשִׁפּוֹחַ עֵיקָר אֱלֹקוֹת לְכַפֹּר אוֹ לְהִסְתַּפְּקֵבוּ, [וְע"ש כְּתַב דְּנִכְפְּלָה הָאֲזַנְהֵרָה בַמ"ש עוֹד הַשְׁמֵר לָהּ פֶּן תִּשְׁפָּח אֶת ד' אֱלֹקֵיךָ לְבִלְתִּי שְׁמֹר וּגו', וְהוּא הַמְקַרָּא שֶׁזְכָּרְנוּהוּ לְמַעַלָּה לַעֲנִן אֲמוּנַת הַהִשְׁגָּחָה כְּמוֹ שְׁסִיִּים בּוֹ בְּעִנְיָן בְּפִירוּשׁ, וְא"כ י"ל שֶׁהֵם אֲזַנְהֵרוֹת שׁוֹנוֹת הֵא' לְאֲמוּנַת עֵיקָר מְצִיאוֹתוֹ ית' וְהֵב' לְאֲמוּנַת הַהִשְׁגָּחָה שֶׁכָּפַל עָלֶיהָ שֵׁם מִצְוֹת עֲשֵׂה ג"כ כַּמְשַׁנ"ת], וְהִנֵּה זֶה ג"כ עֵיקָר כּוֹלָל אֱלֹא שֶׁלַעֲנִן הָאֲזַנְהֵרָה וּמִצְוֹת ל"ת לֹא הוֹצִיאָוהוּ מִהַכָּלֵל כְּמוֹ שֶׁמִּנּוּ אֲזַנְהֵרַת ע"ז, שַׁמ"מ שְׂיִיךְ לְהַזְהִיר ע"ז גַּם לַפ"ד, וְלְפִי מַה שֶׁנִּתְבָּאֵר כִּי לֹא שְׂיִיךְ צִיּוּי בְּאֲמוּנָה פְּנִינַת הָאֲזַנְהֵרָה עַל הַשְׁמִירָה עֲצוּמוֹ שְׁלֵא יְבוֹא לִידֵי כָּף, וְדַבָּר זֶה אֲזַנְהֵרָה גְדוֹלָה כּוֹלֵלַת מַה שֶׁאַמְרוּ חז"ל הַקּוֹרָא בְּסִפְרִים חִיצוֹנִים אֵין לוֹ חֵלֶק לַעוֹה"ב (סְנֵהֲדָרִין צ') וּבִיָּאֵרוּ בַּגַּמ' (שָׁם ק').

(סִפְרֵי מִינִין, וְהוּא בְּכָלֵל מַה שֶׁאַמְרוּ (ע"ז י"ז. ע"י תוֹס' שָׁם רַע"ב) אֵל תִּקְרַב אֶל פֶּתַח בֵּיתָה זוֹ מִיָּנוֹת, שֶׁהַקְּרִיבָה אֲלֵיהֶם וְהַקְּרִיאָה בְּסִפְרֵיהֶם גּוֹרְמַת לְשִׁפּוֹחַ בַּהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ לְהִסְתַּפֵּק אוֹ לְכַפֹּר בּוֹ ח"ו: וְדַבָּר זֶה רֵאיוֹי לְהַזְכִּירוֹ הַרְבֵּה בְּדוֹרוֹת הַלְלוֹ, שֶׁרַבּוּ אֲנָשִׁים מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְעַיִם בְּשִׁפְתוֹתֵיהֶם הַחֲלָקוֹת אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמְּדֵם סֵפֶר וּלְשׁוֹן עַמִּים וּלְקִרוֹת בְּסִפְרֵיהֶם, וּמִטְעִים כִּי בְּזֶה יִשְׁלִימוּ בְּאֲמִיתוֹת הָאֲמוּנָה וְתִהְיֶה לְהִיפֹף כְּמוֹ שֶׁבָּא הָאוֹת וְהַמּוֹפֵת בְּעֵדוֹת הַנְּסִיּוֹן וְהַחֹשֶׁשׁ, וְהֵם מְבִיאִים רֵאִי מִן הַרְמַב"מ וְהַדּוּמִים אֵלָיו בֵּין הַקְּדוּמוֹנִים שֶׁעֲסָקוּ בְּזֶה, וּבְאֲמַת אֵין לָנוּ לְדוֹן אַחֲרֵיהֶם אִם עֲשׂוֹ לְכַתְחִילָה כְּהַגֵּן בְּזֶה כִּי עַכ"פ כְּבָר אָנוּ רוֹאִים מִחִבּוֹר הַרְמַב"מ בְּהִלְכוֹת עוֹצֵם אֲמוּנָתוֹ בְּכָל דְּבָרֵי חֻקִּים שְׁלֵא הַזִּיק לוֹ כָּל זֶה כְּלוּם.

וְאֵלֹו בְּאֲנָשִׁים אַחֲרִים בְּכָל דוֹר וְדוֹר אָנוּ רוֹאִים לְהִיפֹף שֶׁבָּאִים מִזֶּה לְכַפִּירָה אִם בְּכָלֵל אֲמוּנַת הַש"י אוֹ אֲמוּנַת תּוֹרָה מִן הַשְּׁמִים אִם בְּפִרְטֵי אֲמוּנַת מַתּוֹרָה שְׁבַע"פ אֲשֶׁר גַּם הֵם בְּכָלֵל הַכּוֹפֵר בַּתּוֹרָה וְכְמוֹ שֶׁיְבוֹא בְּאֲזַנְהֵרַת לֹא תִסּוֹר, וְהֵא לְמַדְנֵי שְׂאִין מְבִיאִין רֵאִי מִן הַגְּדוֹלִים בַּתּוֹרָה וּבִיָּרְאֵת חֹטֵא כְּרַמְב"מ וְחַבְרִיּוֹ, וּמִלְבַּד מַה שֶׁצָּרִיךְ שְׂיֻשְׁלֵם בִּידֵיעַת הַתּוֹרָה כְּנֹלָה וּבְהַפְלֵגַת הַחֻקִּים הָאֲנוּשִׁית בְּמוֹחוֹ, נוֹסֵף עַל זֶה וְהוּא הָעֵיקָר שֶׁרֵאיוֹי לְדַעַת מַה שֶׁאַמְרוּ חֻקִּים כָּל שְׂיִרְאֵת חֹטֵאוֹ קוֹדֶמַת לְחֻקִּמָּתוֹ חֻקִּמָּתוֹ מִתְקַיְיֵמַת כו', (אֲבוֹת פ"ג) וְאִם זֶה אֲמָרוּ בְּחֻקִּמַת הַתּוֹרָה כ"ש בְּחֻקִּמָּה חִיצוֹנִית, וְהַרְמַב"ם בְּסוֹף הַמּוֹרָה נְבוֹכִים בִּיָּאֵר פְּנִינַת תְּכִלִּית חִבּוּרוֹ וְתְכִלִּית שְׁלִיָּמוֹת הָאָדָם לְהַגִּיעַ לִיָּרְאֵת ד' בְּאֲמַת וְהַדְּבִיקוֹת בּוֹ ית' בְּכָל רַגַע, אֲשֶׁר תְּמַצִּית דְּבָרָיו הַנּוֹעֲמֵק בַּה"ג רִישׁ אֲנֹרַח חִיִּים וְעַל פְּנִינָה הַזוֹ עֹסֵק בְּכָל

התקמות והספרים שהם שפסקו בו, וכמ"ש בהלכות יסודי התורה שהדבר להגיע לאהבתו ויראתו ית' על ידי ההתבוננות בתקמת הטבע ושאחר הטבע, וכל שקידתו הי' להשיג מדרגת הדבקות האמיתית, ובהשתדלו על ענין שהוא מצא לפי עצמו ולפי ענין דורו הקריאה באותן הספרים והתקמות מועיל לו לענין הזה כמ"ש בתשובתו להיות לרקחות ולטבחות כו', ולכן לעולם ימוד אדם את עצמו אם פונתו בקריאת ספרים הללו להשיג עי"ז הדבקות בהש"י ושתהי' יראתו חופפת על פניו, ומי שלא יאנה עצמו בזה וידע שגממת לבבו באמת רק להיות יראת ד' על פניו תמיד צריה להשתדל מקודם להשיג זה עי"י הקריאה בכל ספרי חכמי ישראל שסדרו על עניינים הללו טרם יפנס בדרך מסופו, ואנכי אערבנו פי לעולם לא יעלה על לבבו לפנות אל ספרים הללו לכונה הזו פלל בדורות האלה, וימצא די חפצו בספרי קודש מחכמי ישראל האמיתים אשר ילהיבו לבבו ליראה את ד' ויבין ויפיר האמת פי הקריאה בספרים פאלה מתעה מדרך ד' באמת ולא יפנה לבבו לזה פלל אם נפסוף נכסף לבית אבינו שבשמים באמת ורק האיש אשר יאבה בהתגלות לבו בתקמות ודיעות או יחשוק לנזעם שיש והגיון חביריהם אשר נופת תטופנה שפתי זרה ומי שפסק בהם על פונה זו מעולם לא יצא נקי, וזהו בכלל העוסק בספרי חיצונים שהפליגו רז"ל בענישו, (סנהדרין צ').

ושם) והתורה פפלה אזהרה במלת השמר ופן פי מאוד מאוד צריה ליהנה מזה, ובפרט בדורות האלה אשר רבו חבורים פאלה בעונות בישראל ראוי לכל אחד להזהיר לבניו ולתלמידיו בכל תוקף ולחנכם בנערוותם לבל יסתפלו בשום ספר שלא נודע שמתברו הי' ירא את ד' באמת, ולא חונף ומרמה פמקצת חבורי הצבועים המראים עצמם מדברים ביראת שמים ותוכם רצוף מה שבלבם, והרבה מהם נתפרסמו באחרית ימיהם או על ידי תלמידיהם ותלמידי תלמידיהם מה שהי' בלבם, ואם הדבר הממית בחיי שעה פמה האדם בורח ומתרחק ממנו וחמירא סכנתא לחוש אפיל למיעוטה, (כמ"ש חולין י').

(כ"ש בזה הממית בחיי עוה"ב ר"ל כפי המסורת בידינו מחז"ל חכמי האמת יבין עד פמה צריה האדם להתרחק מזה, וגם החבורים שמדפיסים על שם הקדמונים גדולי עולם פל שהמוציא לאור הי' איש אשר לא ידענוהו לירא אלקים ומאמין בכל דברי התורה צריה בדיקה אם לא נתערב בו על ידו דברים זרים להתעות בני ישראל פאשר נתברר אצלי שפעשו פן בכמה חבורים, ועוד יותר נתברר זה על פי מכתב כת"י מהרא"ש שפקהם אשר התחיל לעורר צרעת הזו בארצות אשפנו בדורות שלפני פנינו ואשר בכבודו תנימרו פולם, הוא במכתבו לאחד מרועיו במדינת פולין יעצו בפירוש על זה להדפיס דברים על שם הקדמונים פרמב"ן וחביריו ויכתוב בהם פכל העיקלה על רוחו ובהו יוכל להמשיך לב העם אליו ולאשר לא עלתה לו לרעו הנזכר עצתו זו סופו המיר דתו פן יאבדו פל החפצים להחטיא את הרבים, וכל קונץ וחבור הנדפס ויצא אור על ידי אנשים פאלו צריה חקירה ודרישה הרבה אם לא נמצא בו תערובת זר, וכ"ש מה שחברו הם אף אם לא ימצאו בפירוש נגד דברי רז"ל או אפיל ברמז גלוי, על הרוב המבקר אחריהם ומחטט היטב ימצא מה שבלבם, ובכלל פל ענייניהם לדבר בדברי הבאי ולהתלווצץ במנהגי ישראל הקדושים וכינצא, וכבר כתב הרמב"מ [סוף הלכות טומאת צרעת] זה דרר ישיבת הלצים הרשעים בתחלה מרבין דברי הבאי כו' ומי פה באין לספר בגנות הצדיקים כו' ומתוך פה יהי' להן הרגל לדבר בבביאים כו' ומתוך פה באים לדבר בפאלקים

וכופרין בעיקר כו', ונה אמת יוכלו להעיד עליו מעדות הנסיון ומעשים בכל יום מאנשים כאלה, ולפיכך כללנו זכרון זה באזהרת השמר פן תשפח פי הוא הגורם בסוף שכחה וכפירה בהש"י ודי בזה פאן: והנה זה מה שראוי לזכור מאזהרה זו ע"פ דרכו של הרמב"ן דהוא על השמירה מקפירה, אולם פשט הכתוב הי' נראה שהוא אזהרה על השכחה לבד בלא כפירה רק ששוכח מלבו אמונת האלקות, אלא שאי אפשר לומר שיהי' זה אזהרה תמידית ע"כ אמר שלא ישפח אפ"ל רגע אחד מאמיתות הש"י דא"כ לא שבקת חיי, ואע"פ שמצינו דהע"ה אומר שויתי ד' לנגדי תמיד אין זו מדת כל אחד, וכבר פתוב בסוף ספר מורה נבוכים פי להיות אדם עסוק בענייני עוה"ז ועכ"ז לא ישפח דביקותו בהש"י הוא מדרגה גדולה מאוד לא זכו אלי' אלא האבות ומשה רבינו לבד, ואם נאמר שאין צריף בזה תמיד ממש א"כ הדבר צריף גבול וגדר ונתת דבריה לשיעורין, ובמשמעות תמיד האמור בתלים אפשר לכמ"ש בפירק שתי הלחם (צ"ט): דפעם אחד שחרית וא' ערבית קרינן בי' תמיד קיימם לא ימוש, הכי נמי קיימם שויתי וגו' תמיד ע"י השימה על לב בוקר וערב זה וא"כ כבר רוב ישראל המכוננים עכ"פ בפסוק אחד מק"ש כבר קיימו זה, וזהו לענין הקיום תמיד אף בתורה לא נזכר כלל שיהי' זה תמיד ולא כל מי צריף שצריך שיצא ממצרים דמשמעותו לזכור בכל יום עכ"פ וממלת כל ריבו גם הלילות (ברכות י"ב:), אבל בזה שפתוב סתם אולי נחשוב שדי בזכירה פעם אחד בחודש או בשנה או בכל ימי חיי, ומצאתי בפסיקתא זוטרתא [פרשת עקב] השמר לה פן תשפח וגו' זה הפירק עול מלכות שמים אבל תפלה ובלא ברכה, נראה שפירש השכחה הוא על ידי פריקת עול, ואע"פ שברכת הנהנין ואיסור האכילה קודם התפלה אינן אלא איסורין דרבנן (עי' ברכות י'): מ"מ פיון שפבר הורגלו ישראל בהו העובר על זה הוא רק מצד פריקת עול מלכות שמים מעליו ופריקת עול הוא אזהרת השכחה, ולפ"ז הוא אזהרה תמידית שלא יהי' שום רגע בפריקת עול מלכות שמים מעליו, ודבר זה צריף זכירות גדול להיות תמיד על לבבו עול מלכות שמים נוסף על קבלת העול בק"ש שחרית וערבית, ובספר יריאים [סימן י"א] פירש אזהרה זו שלא ישפח אדם מלקבל עליו עומ"ש ולקרוא ק"ש בכל יום ולמ"ד ק"ש דרבנן (ברכות כ"א).

(יפרש שיזכור אדם תמיד את בוראו ואת מצותיו ע"כ, ודעתו דדי בקבלת העול בוקר וערב לבד, והוא הדין לענין תמיד דסיפא פה משמעו מסתמא שיזכור בכל יום בוקר וערב או בזמן אחר ביום ובלילה ענין זה, ומי שקורא ק"ש ותפלה ולא פיון פלום פי לבבו פונה לדברים אחרים וכן כל היום פולו לא העלה זכרון הש"י אל לבו הרי זה עבר באזהרה זו לפ"ד, ובשערי תשובה לרבינו יונה [שער ג' סימן כ"ז] פתב שזה אזהרה לזכור את הש"י בכל עת, ומשמעות לשונו בכל עת ממש וכמזומה דלא ניחא למרייהו דאמרת הכי להיות השוכח רגע א' עובר בלאו ונמצא האדם עובר רבות לאוין בכל יום, כמו שנתבאר פי לאו כל אדם זוכה להיות דבוק תמיד בהש"י שלא ימוש מזכרונו לגמרי אף בעת עסקו בענייני עוה"ז וכינצא, וסיים שם עוד וחיוב האדם להשתדל לקנות לנפשו תמיד הנהגות המחויבות מן הזכירה כמו היראה והצניעות וקישוט המחשבות ומעשים כו', ודברים הללו ג"כ אין מבוארים יפה מה טוב חיוב זה לענין האזהרה שאם הוא זוכר בהש"י הרי קיימם המצוה, ומנין לו להוסיף החיובים שאמר בכלל לשון אזהרה זו ואם אינו זוכר העיקר מה בצע בהנהגות הטפלות אם אין נמשכים

מהעיקר, והיראה היא מצות עשה בפני עצמה יתבאר לקמן, אבל הי"ל לומר זה על דרך הנסיון והבירור לדעת אשר בלבבו אם הוא זוכר באמת בהש"י ולא שפחו יוכל להבחין זה על ידי יציאת המעשים לפועל שבהם ניכר אם הם נמשכים מהזכירה, וכדרך שנתבאר למעלה לענין מצות אנכי שהפעילות מעידים על זה, והוא מה שסיים במקרא דהשמר וגו' הב' לבלתי שמר מצותיו ר"ל שזהו מצד השקחה בהש"י פורק עול מצותיו מעליו וזה מעיד על שחתו בהש"י ואולי לכה נתפונן, וענין אזהרה זו כענין מצות אנכי לרמב"מ שאינה על הזכירה רק על העדר השקחה אלא שהפעולות מעידות אם לא נשפח ממנו וכמו שנתבאר, ואע"פ שעיקר אזהרת השקחה לפ"ז הוא על ההעלם מן הלב, מ"מ לא דבר קטן הוא וצריך שקידה גדולה על זכירת זה עד שיוקבע הדבר בלבבו ויהיו כל פעולותיו בלתי מכחישות זה וכאמור, ולדברי הפל חובת האדם להשתדל בזכירה זו בתמידות, ואף שנאמר שיצא ידי חובת האזהרה בזכירת פעמיים ביום, הרי פיוצא בזה אמרו במצות תלמוד תורה דבק"ש שחרית וערבית קנים לא ימוש (פנ"ל) ומ"מ צריך לעסוק ג"כ תמיד וכ"ש בזה שזה כל האדם, וכמ"ש במורה נבוכים שם באנרף איך ישים האדם כל מעייניו בענין (הוא) והביא מאמר רז"ל אל תפנו אל מדעתיכם, [לפנינו מאמר זה [שפת קמ"ט א'] ומלת אל סגולה ומשמעו ע"א ע"ש ברש"י]: וכבר נמצא באיזה חבורים פתוב שלא יתמיד האדם בעסק התורה ג"כ כ"כ שזה מפרידו מדביקותו בהש"י, ודבריהם בזה הוא פדעפון של חסידים הראשונים שהיו עסוקין ט' שעות ביום בתפלות ומתוך שחסידים הם תורתן מתברכת (ברכות ל"ב:), והא נדאי עיקר כל המצות ועסק התורה בכללם הוא פדי להגיע לדביקות זה התמידי בהש"י, וכך אמרו חכמים (ירושלמי חגיגה פ"א הל' ז' ופתיחתא דאיכה) הלואי אותי עזבו ואת תורתי שמו המאור שבה מחזירם למוטב, הא למדת שעיקר מאור התורה הוא שמביא למוטב דהיינו שלא לעזוב (אותו) ית' ומי שפבר זכה והגיע למדריגת הדביקות ע"י רוב השתדלותו בזה ע"י עסק התורה והמצות והגיע למעלת חסידים הראשונים יוכל לנהוג פמוהם להרבות כל היום בעסק זה אף.

שממעטים ע"ז בתורה, אולם מדת, כל אחד השגת דביקותם בהש"י אינו אלא בעסק התורה והמצות עם ההתבוננות לפני זה ע"י הברכה שלפניהם לדעת פי הש"י הוא המצווה זה ושפונתו לקנים מצותיו ית' ולכונה זו לבד לומד ועושה כל מה שעושה, וכל זמן שהוא עסוק בלימודו ובקיום מצותיו ית' הרי איננו שוכחו כלל, וכמפורש ג"כ בלשון האזהרה פן תשפח וגו' לבלתי שמור וגו' יש לדייק מזה הא השומר מצותיו איננו שוכחו ומחשבתו נכרת מתוך מעשיו, ואע"פ שמחשבתו באותו שעה הוא בענין ההלכה שלומד או בענין מעשה מצוה שעושה, מאחר שזו ההלכה או המעשה הוא רצונו ית' הרי רצונו ית' הוא עצמותו כי אצלו כפיכול כולא חד והרי מחשב בעצמותו ודבק בו ית', וכל זמן שהאדם איננו נקי עדיין מהסתת היצ"ר לתאות גופניות וחמדות עוה"ז הא נדאי אי אפשר לו להשיג דביקות אחר תמידי זולת ע"י עסק התורה שהיא תבלין ליצה"ר (קדושין ל' ע"ב), אבל אחר שנודקה גופו ע"י השתדלותו בעסק התורה והמצות אחר זה ראוי לו להתבונן בדביקות הש"י במחשבה, והוא מ"ש במדרש משלי (סי' י') דשואלין לאדם אחר שעסק בתורה ומצות אם צפה במרפכה וכסא כבודו איך הוא עומד, ובזוהר האריכו בכמה מקומות מזה, ואף זה מפלל עסק התורה הוא על האמת כי אי אפשר לדביקות

המחשבה בו ית' זולת בְּדָרָךְ הַחֲכָמָה וְהַשְּׁגָה שֶׁהוּא מִהַנְּסֻתוֹת שֶׁבְּתוֹרַתֵינוּ הַקְדוּשָׁה, וכמ"ש בְּמִוְרָה נְבוּכִים שָׁם שָׁמִי שֶׁיִּחְשׁוּב בְּד' וַיִּרְבֶּה לְזַכְרוֹ מִבְּלִי חֲכָמָה אֲבָל הוּא נִמְשָׁף אַחַר קִצְת דְּמִיּוֹן לְבַד אוֹ נִמְשָׁף אַחַר אֲמוּנָה שֶׁמְסַרָה לוֹ זוּלָתוֹ הוּא אֲצִלִי כו' בְּלִתִּי זוֹכֵר ד' בְּאַמֶּת וְלֹא חוֹשֵׁב בּוֹ כו' וְאִמָּנִים רְאוּי לְהִתְחִיל בְּזֶה הַמִּין מִן הָעֲבוּדָה [שֶׁזֶכֶר לְמַעֲלָה שֶׁיִּשִׁים הָאָדָם מִחֻשְׁבָּתוֹ בְּד' לְבָדוֹ] אַחַר הַצִּיּוֹר הַשְּׁכָלִי כו' ע"ש בְּאַוֶּרֶךְ, וְהַגַּם שֶׁלֹּא נִדְעַ כְּוִנָּתוֹ בְּצִיּוֹר שְׁכָלִי שְׁלוֹ עַל פִּי דְרָכּוֹ בְּסִפְרֵי הַמִּוְרָה נְבוּכִים אִם ר"ל דְרָךְ הַמוֹפֵת שֶׁזֶכֶר שָׁם עַל מְצִיאוֹת הַש"י, אִינְנִי רוֹאֶה דְבָרִים הַלְלוּ צוֹרֶךְ אֲלֵא לְהַשִּׁיב לְאַנְמוֹת, וְהַגַּע עֲצָמָךְ אֵלּוֹ רְאוּ חֲכָמֵי הַפִּילוֹסוֹפִים קָרִיעַת יָם סוּף וִירִידַת הַמָּן וְעַנְנֵי פְבוֹד וּבְאָר וְעַמִּידַת חֲמָה לִיהוֹשֻׁעַ וְכִינְצָא מְנַסִּים מְפֹרְסָמִים שֶׁלֹּא יוּכְלוּ לְהִתְעַקֵּשׁ בָּהֶם, הִכִּי הָיוּ צְרִיכִים לְמוֹפְתִים עַל מְצִיאוֹתוֹ ית' וְמָה בְּכָף שֶׁסְּפוּרִים הַלְלוּ מְסוּרִים בְּיַדֵינוּ מְאַבּוֹתֵינוּ הֵלֵא סְפוּרִים אֵלּוֹ אִינָם אֲמוּנִיִּים רַק מְעִידִים מָה שֶׁרְאוּ בְּעֵינֵיהֶם, וּמֵאַחַר שֶׁאַנְחֵנוּ נִדְעַ שֶׁעֲדוּתָם אֲמַת מָה צוֹרֶךְ לְמוֹפְתִים אַחֲרֵים עַל מְצִיאוֹת הַש"י הֵלֵא אֲצִלֵינוּ בְּיָרוֹר שְׁאִין אַחֲרָיו בְּיָרוֹר מֵצַד עֲדוּת הַנְּסִים וְהַנְּפִלְאוֹת שֶׁנַּעֲשׂוּ לְאַבּוֹתֵינוּ, וְהוּא מָה שֶׁפְּתָחָה הַתּוֹרָה אֲנִכִי וְגו' אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ וְגו' שֶׁהוֹצֵאתָ הִיא עֲדוּת בְּרוּרָה עַל מְצִיאוֹתוֹ ית' וְאִין צְרִיךְ יוֹתֵר, וְאוּלָּם גַּם אִם יֵהִי עַל דְרָךְ אֲמוּנָה וְקִבְלָה מְאַבּוֹת וּמֵרַע"ה לֹא יִדְעֵנוּ לְמָה יִגְרַע פָּחוּ בְּזֶה כָּלֵל וְיִתְבָּאֵר זֶה בְּמִצּוֹת הַיְחוּד, אֲבָל נִרְאֶה כְּוִנָּתוֹ בְּצִיּוֹר שְׁכָלִי בְּמַהוּת עֲצָמוֹתוֹ לְשִׁלּוֹל הַגְּשָׁמוֹת וְכִינְצָא דְבָרִים שֶׁעֲמַל בָּהֶם הִרְבֶּה בְּחִבּוּר מוֹרָה נְבוּכִים: וְדָבָר זֶה וְדָאִי צוֹרֶךְ בּוֹ שֶׁלֹּא יִגְשִׁים בְּמִחְשְׁבָתוֹ ח"ו, אוּלָּם עֵינֵךְ הַשְּׁגַת זֶה עַל בְּרוּרָה אִינּוֹ אֲלֵא ע"י חֲכָמַת הָאֲמַת שֶׁהוּא הַנְּסֻתוֹת שֶׁבְּתוֹרָה וְכִמוֹ שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּמִצּוֹת הַיְחוּד, וְלֹא לְחַנּוּם קְרִאוּם חֲכָמִים נְסֻתוֹת וְסוּד שֶׁהוּא דָבָר שְׁאִי אֲפָשֶׁר לְגַלּוֹתוֹ, כִּי עֵינֵךְ הַחֲכָמָה הוּא הַשְּׁגַת הַלֵּב וְזֶה אִי אֲפָשֶׁר לְאָדָם לְגַלּוֹת לְחֻבְרָיו כָּלֵל רַק הַמְּשִׁיג לְבָדוֹ יוֹדֵעַ, וְזֶה אַחַר שֶׁקָדַם לוֹ הַשְּׁלִימוֹת בְּתוֹרָה כְּוִלָּה וּבְמִצּוֹתֵי, וְכִמוֹ שֶׁהִתְנַהֵר מֵרַמְב"מ עַל הַטִּיּוֹל בְּפִרְדָּס אַחַר שֶׁמִּילָא כְּרִיסוֹ בְּשֶׁר וַיִּין מִפְּשֵׁט הַתּוֹרָה וּמִצּוֹת, וְעַל אֲנָשִׁים כְּאֵלֶּה זָכְרוּ בְּחִבּוּרִים הַנְּזַכְרִים שֶׁיִּמְעֻטוּ בְּלִימוּד הַפְּשֵׁט מִדְּבָרֵי תוֹרָה וְלְהִרְבּוֹת בְּדַבְרֵיקוֹת הַמִּחְשְׁבָה שֶׁהוּא הַהִתְבּוֹנְנוֹת בְּסוּד שֶׁבְּחֲכָמַת הַתּוֹרָה, וְדָבָר זֶה רְמוּז בְּזוֹהַר כְּפָה פְּעָמִים וּמְפֹרָשׁ ג"כ בְּשֵׁם הָאֲרִיז"ל כִּי זֶהוּ תְּכִלִּית חֲכָמַת הַתּוֹרָה לְמִי שֶׁנִּזְדַּכְּכוּ אֲבָרֵי גּוֹפוֹ וּמִחְשְׁבוֹת לְבוֹ וּמוֹחוֹ, וְכָל אָדָם חַיִּיב לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַגִּיעַ לְמִדְרָגָה זוֹ, אֲבָל לְעוֹלָם בְּתַחֲלַת הַשְׁתַּדְּלוּתוֹ וְעַד שֶׁלֹּא פָּסְקָה מִמֶּנּוּ זְוִהַמַּת הַיִּצָר יֵהִי כֵּל עֶסְקוֹ בְּפִשְׁטֵי הַתּוֹרָה לְבַד, וּבְלִבְד שֶׁיֵּהִי עֶסְקוֹ בָּהֶם לְשֵׁם שְׁמִים הַיִּינוּ בְּשִׁבִיל שֶׁהַש"י צִינְנוּ לְעֶסְקוֹ בָּהֶם, וְיִתְבּוֹנֵן כְּפָה פְּעָמִים בַּיּוֹם וּלְפָנֵי כָּל הַתְּחִלַת עֶסְקוֹ תוֹרָה וְעֲשִׂיית מְצוּהָ בְּאַמִּיתוּת הַמְּצַנּוּהָ ית"ש וְגוֹדְלוֹתוֹ וְעַד שֶׁיִּזְדַּכְּכוּ מִחְשְׁבוֹתָיו וְיִזְכֶּה אֵל הַטִּיּוֹל בְּפִרְדָּס שֶׁהוּא הַשְּׁגַת הַדְּבָרִיקוֹת בְּמִחְשְׁבָתוֹ בּוֹ ית' מְעִין מְדַרְיַגַת הַנְּבִיאִים וְחֲסִידֵים הַרְאִשׁוֹנִים וְהַדּוּמִים לָהֶם, אֲבָל וְדָאִי לְעוֹלָם אִין הָעֶסְק בְּתוֹרָה וּמִצּוֹת נִחְשָׁב לְשִׁכְחָה ח"ו בְּהַש"י, וְאַפְּי' בְּעוֹסֵק שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה כָּל שְׁאִינוֹ שֶׁלֹּא לְשִׁמָּה הַגְּרוּעַ שֶׁפִּירְשׁוּ הַתּוֹס' (בְּרִכּוֹת י"ז).

וש"ד) הרי אמרו חכמים (פסחים נ'): לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אפי' שלא לשמה שמתוך כו', אלא שהאדם צריך שישתדל לשמה אבל מ"מ גם בעוסקו שלא לשמה קרוי עוסק במצות הש"י, ואין קרוי שכחה אלא כשהוא לבלתי שמור מצותיו וכמו שנתבאר: [ב] שלא להעלות במחשבה שיש אלוה אחר, ועל זה הוא אזהרת לא יהי לך וגו' לפי דעת רמב"מ, אבל רמב"ן בספר המצות [מל"ת ה'] כתב שהוא אזהרה על האומר אלי

אתה ופרט אח"כ שאר עבודות ע"ש באנרף, ומ"מ קושטא דבע"ז נענש אמחשבה כמ"ש בסוף פ"ק דקדושין] ואין עונשין אלא א"כ מזהירין (סנהדרין נ"ו:), ובספר יראים (סימן ח') פתב ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד פירוש קשיות ענרף חושב בלבבו שלא ליוצרו ומשעה שמחשב עובר בלא תקשו ע"כ, וצ"ל דקאי אע"ז דהא בשאר עבירות אמרו שם דמחשבה רעה אין מצטרף למעשה אם לא בעבר ונשנה ואין הפתוב מדבר לרשעים דוקא, ולפי זה יש במחשבת ע"ז עשה ולא מעשה חוץ מאנכי, ורמב"מ בספר המצות [שורש ד'] פתב דהוא אזהרה כוללת על כל המצות, ורמב"ן לשם פתב דדברי בה"ג שהוא אזהרה לשמוע לדברי הנביאים וג"כ בענין ע"ז ע"ש וע"ל סי"ג דברי סמ"ק: והנה בזה אין צריך להזכיר לכשרי ישראל רק להודיע שבכלל אלהים אחרים אינו דוקא ע"ז מיוחדת רק איזה פח אחר שיהי' שיחשבנו לכת נפרד בפני עצמו, אפי' המאמינים בטבע שהוא פח נפרד הרי אומר שיש פח אחר חוץ ממנו ית', אבל באמת גם הטבע היא הנהגתו ית' ועי' בתשו' חכם צבי [סי' י"ח], וכן המזל מה דמזלא תליא מילתא (מו"ק כ"ח).

(הוא בכלל הטבע שהש"י יסד שיהי' הנולד במזל כף וכף ואין הקב"ה משנה הטבע והמזל אלא לצורך וע"י תפלה או זכות, ואו"ה שהם תחת המזל היינו שהש"י אין עושה בשבילם שינוי מפני מה שיסד אבל מ"מ גם הנהגת המזל הוא ממנו ית', וכן קשפים שאז"ל (סנהדרין ס"ז:): שמכחישים פמליא של מעלה היינו פחות הטבע, וכף יסד הש"י שיהי' פח פעולות לשנות הטבע ע"י אותן פעולות ואע"פ שאסר הש"י אותן פעולות והעושה הוא נגד רצונו, והרע לבני אדם שיוכל לעשות הרע אף שהוא נגד רצונו, פי כף הוא רצונו ית' שיהי' אדם יכול לבחור ברע ברצונו ושרירות לבו, וכמו שהאדם בא על הערנה ומוליד ממזר ומשום דעולם כמנהגו נוהג ואין הקב"ה רוצה לעשות שלא יוליד כמשארז"ל (ע"ז נ"ד:): כף הפועל בכישוף הכישוף עושה פעולתו כמו שיסד ית' ובכף הי' רצונו שיהי' פח פעולה של כישוף בעולם ושיזהיר על זה ויהי' האדם בעל בחירה לעשות או שלא לעשות, וז"ש בפ"ק דחולין (ז) בענין הקשפים אין עוד מלבדו פתיב ושאיני ר"ח דנפיש זכותי', הכונה דבאמת גם פח הקשפים הוא מכוח יתברך דאין כו' אלא שהש"י רוצה שיהי' פח כזה ואינו משנהו וכיון שכן ר' חנינא דנפיש זכותי' לצרכו ישנה הש"י אותו פח כמו שהוא משנה פחות הטבעים מפני הצדיקים פיון שהכל מכוח ית', וגם משז"ל (מו"ק ט"ז:): בענין מעלת הצדיקים מי מושל בי צדיק הקב"ה גוזר כו', ואמרו (ב"ב ע"ה:): עתידים צדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה, ואז"ל (מגילה י"ח).

(דיעקב נקרא אל שנאמר ויקרא לו וגו' ומי קראו וכו' ואמרו (שמו"ר פ' נארא) מלך בשך ודם אין עושה אחר פיוצא בו אבל הקב"ה כו' ומה הוא כו' אף הצדיקים כו', ואמרו (בר"ר פרשה ח') עם המלך במלאכתו וגו' אלו נשמותיהן של צדיקים שבהם נמלך הקב"ה בבריאת עולמו, ואמרו (בר"ר ר"פ כ"ז) גדול פחן של נביאים שמדמים צורה ליוצרה כו', וכיוצא במאמרים אלו הרבה אל טעה האדם ח"ו לחשוב שהוא פח נפרד בפני עצמו שזהו ע"ז גמורה פנרף העובדים לאדם, אבל ידע שאין עוד מלבדו והש"י רוצה את יראיו המיחלים לתסודו ועושה רצונם ומחשיבם ביותר, ואין להאריך פה בבאור כל דברים אלו רק להזכיר בכלל לדעת שאין שום פח חוץ ממנו יתברך: [ג] מצות עשה לייחדו שנאמר שמע ישראל וגו' ד' אחד, ופירוש שמיעה זו הבנה וכמ"ש

בחובת הלבבות שער היחוד] שאין יוצא ידי חובתו בדברו בפיו אמונת היחוד ובלבבו אינו מייחד האמת, והרמב"ם כלל תחת מצוה זו שאינו ית' בעל גוף וגשם ושללא יארעו לו מקרי הגופות, וכן בחוה"ל שם ביאר אמונת היחוד שיידע להבדיל בין אחד האמת לאחד העופר ע"ש באורו, ובפ"ג מתשובה כתב הרמב"ם תמשה נקראים מינין האומר שאין לעולם מנהיג או שיש ב' או שיש אחד אבל הוא גוף ובעל תמונה או שאינו לבדו הראשון וצור לכל [ע"ש בראב"ד דר"ל המאמינים בחומר קדום] או העובד כוכב ומזל וזולתו להיות מליץ [הינו דוקא פשעונדו או מתפלל אליו שעל זה אמרו (ירושלמי ברכות פ"ט ה"א) לא תצונח לא למיכאל כו', אבל ההקלצה לבדה מצינו אם יש עליו מלאך מליץ וגו' ואנו אומרים מלאכי רחמים הכניסו כו', והוא ע"ד שאז"ל (ב"ב קט"ז) לילה אצל חכם שייבקש רחמים ואין פאן עבודה וצווחה לחכם או למלאך כלל, ויתבאר במצנת התפלה] בינו ובין המקום, הנה הראשון והאחרון הם מצנות אנכי ולא יהי לך שהקדמנו וגו' אמצעים פלילים לדעתו במצות היחוד, ולדעתי על ענין הרחקת הגשמות ממנו ית' יש אזהרה מיוחדת ראוי למנותה מצנת לא תעשה מיוחדת, והוא מה שנא' [דברים ד'] ונשמרתם מאוד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה וגו' וידוע דרז"ל (עירובין צ"ו).

וש"ד) דלשון שמירה הוא לא תעשה, ואמר לנפשתיכם להודיע הפונה שלא בא להזהיר פאן על עשיית התמונה ממש שעל זה סיים אח"כ פן תשחיתו ונעשיתם וגו', אבל הזהיר בזה על המחשבה ואמונת הלב שהוא בנפש לבד לא בפועל באברי הגוף, ומצאתי בספר ראש אונה פ"ה הרגיש וע"ש בס"פ י"ט מ"ש ליישב והם דברים מגומגמים ופשט הפתוב אזהרה על הנזכר: ובענין הרחקת הגשמות האריכו כל חכמי הדורות הקדמונים בספריהם וביחוד הרמב"ם יסד עיקר ספר מורה נבוכים על זה.

כי ביותר צריך זירוז בענין זה שפשטי הכתובים ומאמרי רז"ל כפי פשוטן מראים להקפד, והוצרכו לך ביותר באותן הדורות שהיו הרבה מאמינים גשמיות ממש ומהם מרחיקים היותו בעל גוף ועכ"ז יציירוהו גשמי מאור רוח וכדומה שגם זה גשם ונגבילו לו מקום, וכמו שהאריך בזה הר"א בן הרמב"ם באגרתו להתנצלות ספר המורה ושם כתב שכל המאמין פן הוא מין ואין לו חלק לעוה"ב ונגרר בזה אחר דברי אביו הנזכר, אבל הרמב"ם באגרתו שטען ג"כ נגד המאמינים פן הביא רק שאמונת הרחקת הגשמות אמונה אמיתית ומסכמת מפל הגאונים והביא ג"כ מדברי הר"א גרמייזא [להיות דבריו מקובלים אצל חכמי צרפת] פן ע"ש, ודעתו בזה פהראב"ד בהל' תשובה שם שכתב שאין לקרות מין המאמין היותו גוף מצד תפיסתו לשונות הפסוקים וההגדות כפשטן, ואמנם ודאי גם הם מודים שהמאמין זה חוטא חטא גדול אלא שאינו מפלל המינים ויש לו חלק לעוה"ב אע"פ שחטא ונעבר על אזהרת התורה ונשמרתם מאוד וגו' שלא בחנם אמר בשמירה זו מלת מאוד כי צריך שמירה יתירה בדבר זה מפני שבקל לטעות, ודלא כעיקרים [מאמר א' פ"ב] שלמד מזה שהטועה בעינו אין לו חטא כלל ע"ש ועי' ג"כ באוהב משפט להרשב"ץ בפרקיו שהקדים פ"ט ע"ש.

והא ליתא ודאי והמאמין בגשמות אף שהוא מתוך תמימות אמונתו בתורה ובדברי רז"ל כפשטן יש לקרותו עובד ע"ז בטהרה דמקרא דנשמרתם וגו' בענין ע"ז אמר שזה פועל

עובד ע"ז, וכן מפנרש בריקנטוי[פ' יתרו בהג"ה] שפול מי שפוסל מינה א' מחברתו
במידות העליונות אפי' במחשבתו [ר"ל שחושב חכמתו ית' ובינתו וחסדו וגבורתו
וכדומה מפחות ופעולות המיוחסות אליו הפל דברים נפרדים, וזה ענף מן ההגשמה
והעדר היחוד וכמ"ש [פ"ב מיסודי התורה הל' י'] ובמורה נבוכים באנרף בזה בביאור
לשונות שבכתובים] הוא בכלל עובד ע"ז וכן המדמה ח"ו בדמיונו שום צורה ודלכן
צריף לזנהר מאוד מפת הדמיון שלא יצייר אלא דבר גשמי כמוהו ע"ש, ובפרשת ויחי
על פסוק בן פורת האריף באזקהר שלא לטעות בהגשמה ח"ו מצד לשונות הנמצאים
בספרים ע"ש, וכל זה לדעתי פרטי אזקהר ונשמרתם וגו' שלא לייחס אליו שום מקרי
הגוף ג"כ שפולל פירוד פחות שונות שזהו בכלל תמונה, ואמונת השניות או עולם קדמון
וחומר קדום הוא בכלל אזקהר לא יהי' לה הקודמת שהמאמין בב' הרי יש לו אל אחר
פי אלקים אחד והב' הוא אחר, והמאמין בחומר קדום ג"כ מאמין בכח אחר שהרי הפח
שהוא קדמון קדמותו ית' הוא פח מיוחד בפני עצמו נבדל ממנו ית' ושני לו, וכל אמונת
פח מיוחד חוץ ממנו הוא בכלל אלהים אחרים וכמ"ש בסי' ב': אבל ענין מצנת היחוד
כפי שלמדתי מדברי רז"ל הוא ענין אחר ממה שחשבוהו הם, ורמב"מ עצמו בספר
המצות מביא דרו"ל קראו ליחוד קבלת עול מלכות שמים, וכן אמרו בר"פ הי' קורא
(י"ג:) חזי דנהה מאריף טובא באחד א"ל פיון דאמליכתי למעלה ולמטה ולד' רוחות
לא צריכת, מבואר שאין היחוד ההתבוננות בעצמותו ית' שאין בו פירוד ושניוי וכדברי
חובת הלבבות ורמב"מ וסייעתם כלל, שעל זה שייף רק אזקהר ונשמרתם וגו', אבל אין
זה ענין לאמונת האלקות שעיקרה ההשגחה וכמ"ש בסי' א' וזה היפך השלילות, ובאמת
המתפלספים באמונה ע"י הרחקת הגשמות ומקרי' באו לכפור בהשגחה ובשכר ועונש
וההשגחות בו ית' ע"י התפלה ומעשה התחוננים וכפרו בעיקר התורה, ואף מחסידי
הקדמונים וגדוליהם מן הנמשכים אחר חקירות ענינים הללו יש מהם הכחישו השגחתו
ית' בפרטי אישי כל הנבראים חוץ מהאדם, והוא נגד דרו"ל בירושלמי פ"ט דשביעית
(הל' א') ובברא"ר (פרשה עט) אפי' צפרא בלעדי שמאי לא מיתצדא, והנה כי הם חשבו
בחקירתם להגיע לאמיתות היחיד ורחקו אדברא עי"ז ממנו כי זה היפך היחוד כשיחשוב
שיש נברא נפרד ממנו ית' ומנהג בלא השגחתו, אע"פ שמודים שהכל נברא ממנו ושהוא
משגיח הפל מ"מ אין זה שלימות היחוד שיהי' אחר הבריאה דבר חוצץ בפני יחודו ע"י
הנבראים, ועיקר היחוד הוא לדעת שמלא כל הארץ כבודו מלת כל פולל הפל לא יעדר
שום נברא פרטי היותר שפל הפל מלא כבודו כי מלכותו בפל משלה והפל מושגח ומנהג
ממנו וזהו פיון דאמליכתי כו' שמלכותו ית' בכל הוא היחוד הגמור, ונבדל זה ממצנת
אמונת האלקות שהוא ג"כ על השגחתו ית' כמ"ש בסי' א', כי אמונת ההשגחה עדיין אין
זה יחוד גמור שאפשר שיהי' אדם מושגח מאחר והוא נפרד ממנו, אבל היחוד ר"ל שאין
פאן פירוד דלמעלה ולמטה ולד' רוחות מלכותו ית' דרף יחוד לא כמלה בו"ד שהוא ג"כ
מנהיג מדינתו אבל אינו מתאחד עמהם והם דברים נפרדים, משא"כ קבלת עול מלכות
שמים צריף שיהי' במלת אחד דהיינו שמלכותו ית' הוא דרף יחוד שאין שום דבר חוץ
ממנו, וכמ"ש ג"כ הרמב"מ שדיעתו ית' לכל הנבראים הוא מצד ידיעתו את עצמו ושפל
הנמצאים מאתימת המצאו, אלא שאפשר לפרש דבריו מצד התחלת בריאתם, אולם
אמיתות הענין מבואר שגם אחר שנבראו כל מציאותם הוא מצד המצאו וידיעת עצמותו

הוא ידיעת כל הנבראים שאינם דברים חוץ לעצמיותו, וכמו שאנו אומרים בכל יום נוסח מאמר התדבאר (פכ"ו) אִתָּהּ הוּא עַד שְׁלֵא נִבְרָא הָעוֹלָם וְאַתָּה הוּא מְשַׁנְבְּרָא הָעוֹלָם, וכמו שעד שלא נברא העולם לא הי' דבר חוצץ בפני יחודו פן אִתָּהּ הוּא יְחִיד בְּעוֹלָמָהּ ג"כ מְשַׁנְבְּרָא: ועל ביאור ענין מצוה זו מצאנו עוד ציווי אחר בתורה [דברים ד'] וַיְדַעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוֹת אֵל לִבְכָּהּ כִּי ד' הוּא הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד, ורמב"מ לא מנה זו מצנת עשה מְיֻחָדָת יִרְאֶה דְסְבוּר שְׁזֵה הוֹסֶפֶת מְצוּהָ עַל אֲמוּנַת הָאֱלֹקוֹת או היחוד, ורבינו יונה בשערי תשובה שער ג' סי' י"ז] פֶּתַב שְׁזֵה מְצוּת עֲשֵׂה לְהַתְּבוּנָה בְּגִדְוֹלְתוֹ ית', ובחובת הלבבות שער היחוד פ"ג] פֶּתַב שְׁזֵה צִוּוּי עַל חוֹבַת הָעֵינִן בְּאֲמוּנַת הַיְחוּד ע"ד עֵינִן הַשְּׁכָל לֹא בְּאֲמוּנָה שְׁמַעֲנִית לְבַד, וְדַבְּרִי ב' הַחֲכָמִים הָאֵלוּ בְּצִירוּפָם יַחַד אֲמַת לֹא כְּמוֹ שֶׁחָשַׁב בְּעַל הַחוּה"ל שְׁעֵינִן זֶה הוּא הַתְּקִירָה לְהוֹכִיחַ מְדַרְדֵּי שְׁכָל הַפִּילוֹסוֹפִי אֲמַתוֹת הָאֱלֹקוֹת וְאֲמִיתוֹת יְחוּדוֹ עַד שְׁיֻכַּל לְהוֹכִיחוֹ גַם לְעֵינֵי הָעַמִּים בְּזוֹלַת צִוּוּי הַתּוֹרָה ע"ש בְּאֲנֹרָה, וְזֶה וְדָאֵי לֹא צִוּוּי לְמַאֲמֵינֵי הַתּוֹרָה דֹּא"כ לְמַה הַנְּצָרְכוּ הַתּוֹרָה לְצוּוֹת לָנוּ זֶה אֲנֹכִי וְגו' שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגו' מְבֹנָר שֶׁהִיא הַמְּלַמֶּדֶת אוֹתָנוּ לְהֶאֱמִין זֶה, וְכָל אֲמוּנַת יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת מַתָּן תּוֹרָה מְכֻוּנָה בְּכָל מְקוֹם בְּכַתוּב בְּלִשׁוֹן רְאִיָּה שֶׁהִי רוֹאִים אֲמִיתוֹתוֹ בְּעֵינֵי הַשְּׁכָל כְּרִאִית הַנְּבִיאִים, וְכִדְרָה שְׁאִי' (מְכִילְתָּא וְזוּה"ק בְּשַׁלְח) רְאִתָּה שְׁפָחָה כו' וְרִאִית יַחְזַקְאֵל הוּא מַעֲשֵׂי מְרַכְּבָה, וְכִכְר מְפֹרָסִם אֲצֵל כָּל יִשְׂרָאֵל דְּבַרֵי חוּ"ל וְכָל קְדוֹשִׁים מַחְכְּמֵי הָאֲמַת עֵינֵינֵי מַעֲשֵׂה מְרַכְּבָה מֶה הֵם, וְאֵין צִוּוּי לְהַשִּׁיב כָּאֵן עַל דְּבַרֵי הַמַּתְּפַלְסְפִים הַקְּדוּמוֹנִים בְּפִירוּשׁ מַעֲשֵׂה מְרַכְּבָה ג"כ בְּהַשְׁגַּת תְּקִירוֹת הַפִּילוֹסוֹפִים בְּחֻמַּת הַטְּבַע וְשִׁלְאַחַר הַטְּבַע, שְׁפָכְר תְּמַהוּ עֲלֵיהֶם חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת דֹּא"כ כְּבָר נִגְלוּ לְקַטְנֵי או"ה הַמְּסַתְּפִלִים בְּסִפְרֵי חֲכָמֵיהֶם יוֹתֵר מִמָּה שְׁנַתְּגַלָּה לְגְדוּלֵי הַנְּבִיאִים בְּרַמְזִים וְחִידוֹת, וְאֵין צִוּוּי לְהַאֲרִיךְ מִזֶּה לְכַשְׁרֵי יִשְׂרָאֵל עַתָּה שְׁנַתְּפָרְסָמָה חֲכָמַת הָאֲמַת בְּעוֹלָם מוֹסְפָם בְּפִי כָּל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל הָאֲמִיתִים וְכָל הַכּוֹפֵר בָּהּ הוּא מְפַלֵּל הָאֲפִקוֹרְסִים וְכָמוֹ שְׁיַתְּבָאָר בְּמִצּוֹת לֹא תְסוּר, וְכַמ"ש בְּתְשׁוּבוֹת הַב"ח הַיְשִׁינוֹת [סי' ה'] דֵּהַמְּלַעִיג עַל דְּבַרֵי חֲכָמִים וְיַדְבֵּר דּוֹפִי עַל חֲכָמַת הַקְּבֵלָה שֶׁהִיא מְקוֹר הַתּוֹרָה וְעִיקְרָהּ וְכוּלָּהּ יִרְאֵת שְׁמִים פְּשִׁטָּא דֹּאֵין לָהּ מוֹלְזוֹל בְּדְבַרֵי חֲכָמִים גְּדוֹל מִזֶּה שְׁחֵיב נִדְוִי ע"ש, וְע"י הַשְׁגַּת מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית וּמַעֲשֵׂה מְרַכְּבָה בְּדְרָה הַמְּקוֹנָבֵל הוּא הָרִאִי' שְׁרוּאָה בְּעֵינֵי שְׁכָלוֹ בְּבִירוֹר שְׁאֵין אַחֲרָיו בִּירוֹר שֶׁהוּא כֵּן כְּאֵלוֹ רוּאָה בְּחוּשׁ, וְאֵינוֹ בָּא ע"י עֵינֵי מַחְקָרֵי רַק ע"י זִכְרוֹן הַלֵּב לְבַד שְׁזֵהוּ עִיקְרֵ תְנַאֵי הַנְּבוּאָה, אֲבָל הַחֲכָמָה הוּא דְבַר נְטָפֵל שְׁאֵז"ל (שְׁבַת צ"ב) שְׁאֵין הַנְּבוּאָה שׁוֹרָה אֲלֵא עַל חֲכָם כו' מְבֹנָר שְׁאֵין הַחֲכָמָה הִיא הַגּוֹרְמַת הַנְּבוּאָה רַק תְּנַאֵי נְטָפֵל לְנְבִיא כְּמוֹ הַגְּבוּרָה וְהַעֲשִׂירוֹת אֲבָל עִיקְרֵ הַנְּבוּאָה שֶׁהִיא הָרִאִי' בְּעֵינֵי הַשְּׁכָל הָאֲמַת לְאֲמִיתוֹ הוּא רַק ע"י זֶה הַלֵּב, וְדְבַר זֶה זָכוּ לוֹ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּשַׁעַת מַתָּן תּוֹרָה עַד שְׁאֵז"ל (ע' שְׁמו"ר פּמ"א וּפְרָדֵר"א פּמ"ו) שֶׁהִיוּ חֲרוֹת מִיַּצֵּה"ר וּבְזֵה זָכוּ לְרִאִי' וְהַשְׁגַּת אֲמִיתוֹת מְצִיאוֹתוֹ מֶה שְׁלֵא הַשִּׁיג כָּל נְבִיא, וּמֵאוֹתוֹ הַמְּעַמֵּד וְאֵילָף נְמַשְׁכָּה אֲמוּנַתֵינוּ הַקְּבוּעָה וְקִיָּמַת בְּאֲמִיתוֹת מְצִיאוֹתוֹ וְאַחֲדוֹתוֹ שְׁנַתְּבָרֵר לְאַבוֹתֵינוּ דְרָה רִאִי' כְּעֵינֵי רִאִי' חוּשִׁית וְאֵין צִרִיף לְרִאִיָּית שְׁכָלִית כָּלֵל אֲלֵא לְמַכְחִישֵי הַתּוֹרָה, וְגַם הַתְּקִירָה בְּעֵינֵינֵי הַיְחוּד הָאֲמִיתִי לְהַבְּדִילוֹ מֵאֲחַד הַעוֹבְרֵי שְׁזָכַר בְּחֻבַת הַלְּבָבוֹת הוּא הַתְּקִירָה בְּעַצְמוֹתוֹ ית' שְׁאֵסְרוּ לָנוּ רז"ל (חֲגִיגָה יא:) לְחַקוֹר מֶה לְמַעְלָה כו', וְאֵין בְּזֵה מְצוּת הַתְּבוּנוֹת אֲלֵא אֲזַהַרַת שְׁמִירָה מִמַּחְשְׁבַת שְׁוֹא וְכָמוֹ שְׁנַתְּבָאָר לְמַעְלָה, וְתַכְלִית כָּל הַיְדִיעָה בְּעַצְמוֹתוֹ ית'

הוא שלא נדע וכמ"ש ג"כ הרמב"מ [בספ"ב מיסה"ת] אחר כל הסברת חקירותיו, שדבר זה אין פתח בפה לאומרו ולא האנזן לשמעו ולא בלב האדם להבינו על בוריו, ואין זה בכלל מצות ונדעת וגו' הוא וגו' שהוא הידיעה באלקותו לא העדר הידיעה, אבל ידיעה זו היא ההתבוננות בגדולתו שזכר הרבינו יונה ולא סתם התבוננות בניסיו ית' וכינצא רק התבוננות עיון בענין היחוד כמו שפייס אין עוד, וממה שאמר סתם אין עוד ולא אמר אין עוד אלהים וזולתו מבואר דלא בא כאן להוציא אמונת השניות שזה פבר הונקרו לא יהי' לה וגו' ואין צריף ידיעה והתבוננת להרחיק זה כי די הרחקה מה שהרחיקתו והזהירה על זה, אבל ההתבוננות שאין עוד היינו שום דבר כלל חוץ ממנו וזה צריף התבוננות גדול להבין היטב כל פרטי הבריאה פולם איף אין שום דבר חוץ ממנו, ומצנת שמע ישראל וגו' הוא על היחוד בדרך שמיעה ואמונה וכינון דאמליכתי' כו' תו לא צריכת שאין צריף להתבוננות רק לקבל עול מלכות שמים דרף אמונה לדעת שאין שום דבר נפרד ממנו וחוצץ בפניו גם אחר שגברא העולם, אבל מצנת ונדעת וגו' הוא ההתבוננות בזה והוא כל חכמת מעשה בראשית ומעשה מרפכה הידועים לחכמי האמת, שפל ענין חכמה זו הוא להראות אמיתות היחוד הנה שפל הבריאה פולה שגראית פנפרדת מן הבורא באמת אין שום פירוד כלל, ודבר זה תכלית כל הבריאה שיהיו הנבראים פולם מכירים שאינם דבר נפרד מן הבורא, ונהו כל תכלית התורה והמצות פולם לזכר הלב להגיע לידיעה והשגה זו דרף ראי' והתבוננות שפל פעולת אדם ומעשה אנוש ותחבולותיו הפל פאשר לפל אין שום דבר נפרד ממנו ית', וכל מה שהפליגו רז"ל בזוהר וסכמי האמת בספריהם חובת העסק בחכמת האמת הוא ממצנת ונדעת וגו', ומה שנגד זה הפליגו רז"ל בפרק אין דורשין (שם) שאינו ראו' לכל אחד אלא למי שפבר גשלם בכל מעלות המדות, הוא ג"כ נלמד מלשון המקרא שאמר ונדעת היום ולא נמצא בשום מצוה שיאמר בהם היום שהרי כל המצות הם חובת עולם, אבל לימדנו תורה בזה שאין זו מידה הראוי' לכל אחד רק פלפי שנאמר שם לפני זה אתה הראת לדעת כי ד' הוא האלקים אין עוד מלבדו אמר אתה לנוכח לדורו שזכו לרא' הזו שאין עוד מלבדו פלל ונדעת היום אחר שזכית לרא' זו מדע ותבונן להשיב על הלב ידיעת ענין זה על בוריו ואינו חובת דורות עולם כשאר המצות שהם חובה לכל אחד, ויראה שזה שנאמר שם בפ' לפני זה פי שאל נא לימים הראשונים וגו' שפירשו רז"ל בפרק אין דורשין על החקירה במעשה בראשית, הוא ג"כ מצנת עשה לדרוש במעשה בראשית ותכלית הדרושה הוא מה שפייס שם הנהג' וגו' השמע עם וגו' או הנסה וגו': והרמב"מ שפירש ענין מעשה בראשית הוא חכמת טבעי הנבראים מצא בו מבוא תועלת לעבודת הש"י לאהבתו ויראתו, ואמנם אם הי' זה אמת אצלו אינו אמת לרוב המתעסקים בחכמות אלו ולא הי' ראו' לו לקבוע ידיעת עניינים פאלה בהלכות סודי התורה שלו כלל, דברים שאינם צריכים למאמיני התורה לידיעתם וכ"ש שהרבה מדבריו אינם אמת פפי דעת חכמיהם היום.

והפלל מה לדברי חכמי או"ה עם דברי התורה שפון השמים לעשות דבריהם סודות לתורה, וכל מה שאסף שם הם מדברי חכמי או"ה וראוי' להם שפל חכמתם בחכמה השייכת בעוה"ז וידיעת נבראי'.

העוה"ז מצד טבעם שהוא פדיעת כל מיני אומניות שאין בזה שייכות לתורה, אבל חכמת מעשה בראשית שזכרו רז"ל שהשיגוה מתוך ספור התורה במעשה בראשית הוא ידיעת

חֲכָמָתוֹ יֵת' בְּבְרִיאָהּ זֹה, וּבִיאֹר זֹה כִּי מַעֲשֵׂה מְרַכְּבָהּ הוּא אֵיף הַש"י רֹכֵב עַל כָּל הַנְּבָרָאִים
כְּנֹלָם גַּם אַחַר שֶׁנְּבָרָא הָעוֹלָם כְּקוֹנֵם, וְזֶהוּ יַחֲוֵד הַנְּבָרָא בְּזוֹהַר יְחֻדָּא עֲלָאָה ר"ל מִצַּד
הַהֲתַעֲלוֹת הַכָּל לְאַלְקוּת גָּמוּר שֶׁהַשְּׁגָתוֹ הַגְּמוּרָה אֵינּוּ אֶלָּא לְנִבְיָאִים כִּיחֻזְקָאֵל וְהַדּוּמָה,
וְיֵשׁ עוֹד יְחֻדָּא תַּתְּאָה שְׁאֲמָרוּ בְּזוֹהַר שְׁעַל זֶה אוֹמְרִים פְּסוּק בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ
לְעוֹלָם וָעֶד אַחַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וּר"ל הַשְּׁגָה תַּחֲתָאָה מְעַנֵּן הַיְחוּד, (ע"י בּוּזוּה"ק תְּרוּמָה)
וְהַשְּׁגָה הַהִיא בְּדֶרֶךְ כָּלֵל הִיא יְדִיעַת כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ ית', הֵינְנו כִּי כְבוֹד הַמַּלְכוּת הוּא
שְׁיֵהָי' לוֹ עֲבָדִים תַּחֲתָיו כִּי אֵין מְלָךְ בְּלֹא עִם (פְּרָדֵר"א פ"א), וְזֶהוּ סִיבַת הַבְּרִיאָה כְּנֹלָה
לְהַתְּגַלּוֹת כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ שְׁיֵהִיו נְבָרָאִים וְנִפְרִירוּ שְׁיֵשׁ בּוֹרָא, וְהוּא עֲנֵן מְלֹא כָּל הָאֲרֶץ
כְּבוֹדוֹ שְׁכְבוֹדוֹ ית' הוּא מְלֹא כָּל הָאֲרֶץ שְׁהִיא כָּלֵל הַבְּרִיאָה הַיּוֹתֵר שְׁפָלָה שֵׁם מְלֹא כְבוֹדוֹ
כִּי כָּל פְּעַל ד' לְמַעַנְהוּ לְקִילוּסוֹ (שׁוּח"ט יט).

קמ"ח) לְגַלּוֹת כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, וְזֶה הַכְּבוֹד מְמַלֵּא כָּל מְדְרֵיגוֹת הַיּוֹתֵר תַּחֲתוֹנוֹת כִּי מְדְרֵיגָה
הַתַּחֲתוֹנָה מִן הַיְחוּד הִיא הַמְּוִשְׁגָת לְכָל נְבָרָא בְּקַל שְׁיֵשִׁיג שְׁהַש"י בְּרָאוֹ לְקִילוּסוֹ וְהוּא
הַנוֹתֵן בּוֹ חַיּוֹת וְכַח קִיּוּמוֹ וְלִהְיוֹת תַּחַת הַמְּצִיאוֹת וְכִיּוֹצֵא, וְזֶהוּ כָּלֵל מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית שְׁהוּא
הַהֲפָרָה אֵיף כָּל הַנְּבָרָאִים הֵם מַעֲשֵׂה הַש"י לְקִילוּסוֹ וְהוּא כְּבוֹד מְלָכִים חֲקוֹר דְּבָר (מְשָׁלִי
כ"ה) שְׁדְּבָר זֶה מְצַנֵּה עַל כָּל אֶחָד לְחֲקוֹר בְּזָה וְלִהַתְּבַנֵּן עַד מְקוֹם שְׁיָדוּ מַגְעַת, וְכֹן בְּמַצּוֹת
שְׁאֵל נְאוּגוֹ' לֹא אָמַר הַיּוֹם שְׁמַצְנוֹתָהּ בְּכָל אֶדָם, רַק מֵה שְׁאֲמָרוּ (תְּגִיגָה שֵׁם) שְׁאֵין דּוֹרְשִׁין
בְּמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית לְשָׁנִים שְׁהוּא הַמְּשָׂא וּמִתֵּן בְּזָה בְּרַבִּים שְׁיִוְכַל לְבוֹא לְחֲקִירַת מֵה לְמַעַלָּה
כּו' הַמְּבִיאִים לַיְדֵי כְּפִירוֹת ר"ל, וְהַתְּבַנּוֹנוֹת זֶה צָרִיף מְאוּד לְעַנֵּן הַתּוֹרָה שְׁפָלְלוּתָהּ הוּא
מִצַּד הַשְּׁגָה זֹה כִּי הַשְּׁגָה הָעֲלִיּוֹנָה דְרָאִיית הָאֲמִיתוֹת שְׁהוּא.

מִמֶּשׁ יַחֲוֵד גָּמוּר כְּעַד שְׁלֹא נְבָרָא הָעוֹלָם, הוּא הַדְּבָקוֹת גָּמוּר עַד כְּלוֹת הַנְּפֶשׁ כְּטַעַם נְפִישִׁי
יְצָאָה בְּדְבָרוֹ כִּינּוֹן שְׁמִשְׁיג שְׁאֵינּוּ דְבָר נְבַדֵּל מַעֲצוּמוֹתוֹ, וְלִכֵּן בְּכָל דְּבִיר יְצָאָה נְשִׁמְתָן
וְהוֹרִיד הַקַּב"ה טַל שֶׁל תַּחֲתָיו' (שְׁפַת פ"ח:) לְהַחֲזִירָם לְמִדְרֵיגַת נְבָרָא, וְזֶהוּ הַשְּׁמַע וְגו'
וַיַּחֲיוּ אוֹ הַנְּסָה וְגו' שְׁמַצַּד הָאֲחֻזוֹת גָּמוּר מֵה מְקוֹם לְהַבְּדִיל גּוֹי מְקָרֵב גּוֹי לְקַחַת אֵלָיו ית'
זֶה הַכָּל מִצַּד מִדַּת כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ, וְהוּא הַחֲקִירָה בְּמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית וּבְזָה יְשִׁיגוֹ הַפְּלֵא
הָעֲצוּם שְׁיֵשׁ בְּתוֹרָה שְׁהִיא הַמְּאֻחֶדֶת מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית עִם מַעֲשֵׂה מְרַכְּבָהּ, כִּי הַשְּׁגָת מַעֲשֵׂה
בְּרִאשִׁית כְּבָר הִי' קוֹנֵם מִתֵּן תּוֹרָה וְעַל דְּרָךְ זֶה הַתַּחֲחִיל אֲבָרְהָם אַע"ה לְהַשִּׁיג אֵת בּוֹרָאוֹ
וְהוּא עָשָׂה סֶפֶר יְצִירָה שְׁהוּא חֲכָמַת מַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית כְּדִפְרִשׁ רַש"י בְּנוֹסַח הָעֵין יַעֲקֹב
[ר"פ אֵין דּוֹרְשִׁין], אֲבָל הַתּוֹרָה הִיא הַתְּגַלּוֹת הָרְאִי' אֲמַת לְאֲמִיתוֹ כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר וַעֲכ"ז
יֵשׁ מְקוֹם לְתוֹרָה וְעִבּוּדָהּ וְהַבְּחִירָה בְּטוֹב וְרַע, וְזֶה בְּאֲמַת פְּלֵא עֲצוּם הַנְּהִי' כְּדְבָר הַגְּדוֹל
הַזֶּה וְגו' שְׁיִתְּגַלֵּה לָהֶם אוֹר כְּזֶה שֶׁל מַעֲשֵׂה מְרַכְּבָהּ וַעֲכ"ז יַתְּנֵהֶנּוּ רַק עַל דְּרָךְ מִדַּת כְּבוֹד
מַלְכוּתוֹ שְׁהוּא הַפְּרַת נְבָרָא לְבוֹרָא אֲבָל מ"מ יֵשׁ מְצִיאוֹת מֵה לְנְבָרָא, וְזֶה מְשַׁלְּמוֹת הַיְחוּד
הַגָּמוּר שְׁיֵהָי' מְצִיאוֹת הַנְּבָרָא וְהַעֲדָרוֹ ג"כ הַכָּל אֶחָד, וְזֶהוּ הַהֲתַבּוֹנְנוֹת הַמַּגִּיעַ מַמַּעֲשֵׂה
בְּרִאשִׁית שְׁמִבִּיא אַח"כ לַיְדִיעַת מַעֲשֵׂה מְרַכְּבָהּ וְהוּא מ"ש אַח"כ אֲתָה הָרְאֵת וְגו': וְלִמְדָנוּ
מִמְקַרְאוֹת הַלְלוֹ ב' מַצּוֹת פְּרֻטִיּוֹת עַל הַהֲתַבּוֹנְנוֹת בְּמַעֲשֵׂה בְּרִאשִׁית וּמַעֲשֵׂה מְרַכְּבָהּ שְׁהוּא
לְפִי מֵה שְׁנַתְּבָאָר הַתְּבַנּוֹנוֹת עֲנֵן הַיְחוּד כְּפִי ב' מְדְרֵיגוֹתָיו, וּמְדְרֵיגָה הָעֲלִיּוֹנָה הִיא מְצַנֵּה
שְׁאֵינָה מְסוּרָה לְכָל, וְאַפְּי' בְּדֶרֶךְ יַחֲוֵד הַכָּלְלִי בְּאֲמוּנָה וְדֶרֶךְ שְׁמִיעָה לְבַד אַז"ל (בְּרַכּוֹת
שֵׁם) לְשׁוֹן כִּינּוֹן דְּאֲמִלִּיכְתָּי כּו' לְשׁוֹן מְלוּכָה שְׁמוּרָה עַל שְׁיֵשׁ עִם תַּחֲתָיו דְּלוּלֵי זֶה לֹא
שְׁיֵיף תּוֹאֵר מְלָךְ, וְהֵינְנו כִּי יֵשׁ מְלָךְ וּמַלְכוּת דְּמַלְכוּת נְקָרָא הַהֲנַהֲגָה דְרָךְ מְלוּכָה וְהוּא

הנקרא כבוד מלכותו או מלכים, כי ההנהגה במלוכה היא הכבוד למלך והנהגת המלוכה הוא השגת הנבראים כבוד מלכותו וזהו יחודא תתאה, אבל תואר מלך הוא למלך מצד עצמו פשוט הוא נבדל מהנהגת המלוכה רק שמ"מ יש עליו שם מלך, ומאחר שהפרת הנבראים שיש בורא ומנהיג היא כבוד מלכותו והנהגת המלכות פשוטין הנהגת מלוכה היינו פשוטין ההפך מצד הנהגת המלוכה רק מצד האמיתי, אלא שאינו בהשגת יחוד הגמור שהוא ראית הנביאים והדומים להם רק השגה שאפשר לכל אחד מצד הפרת הנבראים מלכותו ית' שזו מידה מסורה לכל אחד, ומצד הנהגה יכולין להתבונן פרגע ביחוד האמיתי ג"כ שזכרנו אע"פ שאינו משיג הדבר לאמיתו ממש דרך ראיה רק דרך לבוש המלוכה שמשגי, פיון דאמליכתי' כו' תו לא צריכת פי גם זה נקרא מאמין ביחוד דרך אמונה המסור לכל אחד שאפשר להשיגו ע"פ התורה שהיא פועל אמצעי בין ב' דרכי השגות היחוד שזכרנו כמו שנתבאר, ובספר יצירה שהוא ביאור השגת מעשה בראשית שנו א"כ רץ לבד שוב למקום, שע"י השגת מעשה בראשית ג"כ הלב רץ להתבונן על ידו בהשגת יחוד האמיתי אלא שאינו בכח להתעכב שם, דהיינו להתבונן בענין עדיין רק לשוב תיכף למקומו והוא ההתבוננות פרגע שבשעת אמירת מלת אחד בכל יום תמיד שהוא ג"כ מסור לכל אחד, אבל כבוד אלקים שהוא מצות וידעת וגו' כי ד' הוא אלקים וגו' הסתר דבר והם סתרי תורה שאין מסרין לכל אחד ודברים שהם כבשוננו של עולם יהי' תחת לבוש (כמ"ש חגיגה י"ג) ומה שהם נקראים סתרי תורה ודברים כבשים אינו מפני שיש להסתירם ולכובשם שהרי זה הוא שהגידו לנו חכמים דדברים כבשים הללו יהיו תחת לבוש ושלא מסרו סתרי תורה לכל אחד ומצד השם כבשים וסתרי תורה לבד לא ידענו חובת ההסתרה, הא למדנו שאין שם הכבושה והסתרה להם מצד החובה להסתירם רק מצד עצמן הן דברים נסתרים וכבשים לשכל כל אחד לואה להשיגם ולעמוד על אמיתתן, ומזה נלמד כי כל הספרים שחברום חכמי הדורות האחרונים להסביר ענייני חכמת הקבלה שיהי' מובנים לשכל האדם ומושגים בלב כל רואה דבריהם אין אלו מפלל הדברים שהם כבשוננו של עולם, ואע"פ שכל דבריהם דברי אלקים חיים והם אמת ודבריהם אמת, מ"מ כל השגה המושגת לכל אחד אף שלא נזכר גופו וסומרו להיות נפשט מגשמיותו אינה אלא השגת המעשה בראשית דהיינו הפרת הנבראים שיש בורא, ואע"פ שהם דורשים במרובה ומבארים ענין היחוד האמיתי מ"מ מה שהוא מובן וגלוי לשכל כל הרואה בספרתם אינו אלא השגת פיון דאמליכתי' וכו' שזכרנו, שע"י השגת כבוד מלכים חקור דבר הוא משיג זה בחקירתו ורץ לבו לפעמים כמו רגע לצפות ביחוד האמיתי ותיכף שב למקומו שהוא מה שהוא נברא ומפיר בוראו, שזה הוא מקומו ומדרגותו כל זמן שלא הפשיט עצמו מגשמיותו בהזדככות כל מחשבות מוחו ולבו ופעולות אבריו בלתי לד' לבדו: ומאחר שאמרנו דמאמר הפתוח שאל נא וגו' הוא ציווי ומצות עשה, א"כ חובה על כל אחד לקבוע לו עתים להתעסק בעניינים הללו, ובלבד בחבורים הידועים שמתבריהם היו אנשים גדולים ויראי ד' באמת שמתוכם הוא מפיר את מי שאמר והי' העולם כפי הראוי לו מצד מה שהוא נברא וישגי ג"כ יחוד האמיתי דרך אמונה עכ"פ על בוריו שזהו מצות אמונת היחוד, וא"כ כל זה אינו בכלל אזהרת אין לה עסק בנסתרות שהוא רק במנפלא ממך מה שהם נסתרות מעיני השגתו, אבל מה שהוא מבין בשכלו זהו בכלל מה שהורשית התבונן והנסתרות לד' אלקינו הם

כל המאמרים שבספר הזוהר ומאמרי האריז"ל פפי מה שהם שאומריהם אמרו מצד השגת הראי' על דרך הנביאים, פמוכן שפל דברי האריז"ל אינם מהשגת השכל כספרי האחרונים המסבירים דבריו רק מעין מראה יחזקאל במרכבה, ודברים הללו נדאי הן הם מעשי מרכבה וסתרי תורה שאין מוסרין לכל אחד, ומ"מ פבר התיירו פרושים הדבר להדפיסן ולפרסמן ואין בדבריהם דבר ברור מה שהתיירו לעצמן לעבור על דברי רז"ל המפורשים רק מה שמביאים מס' הזוהר דבסוף יומיא יתגלו הדברים (תיקו"ז ו') ומלבד שיש לשאול על זה מי הגיד להם למפרסמים שכבר הם בסוף יומיא שפינו הזוהר והנה אנו רואים שמעת שהתחילו לפרסם לרבים ספרי הקבלה עבר כבר יותר מש' שנה ועדיין בן דוד לא בא בעוה"ר, מלבד זה בזוהר לא התיר לדרוש ולפרסם פי דברי רז"ל באזהרותיהם הם קיימים לעד ולעולמי עולמים, רק אמר זה דרך מגיד עתידות שהוא עתיד להתגלות והיינו שיהיו הפל חכמים ומבינים מדעתן לא שיפרסמום, אם לא שנאמר דמ"מ מאחר שמן השמים עזרו לפרסם הדברים אפי' יהי' ע"פ שגגת חכמי ישראל סוף סוף כבר נתפרסמו ונתקיימו דברי רשב"י שצפה ברוח הקודש שעתידי להתגלות בסוף יומיא שפינו ברוה"ק על מה שהם מפורסמים עכשיו בספרים דפוסים, וכיון שרשב"י התנבא למפרע על זה נתברר הדבר שבהיתר עשו, אבל אין זה בירור עדיין שעל התגלות הנה מפורסם הספרים לבד כיון שרשב"י שיהי' ספר הזוהר שעליו אמר דבריו ביחוד פבר נתפרסם בעולם זה קרוב לת"ק שנה ואין לקרותו בסוף יומיא, ונראה דכוננתו נדאי על התגלות הבנת הדברים והשגתן בלבנות פל או רוב בני אדם שדבר זה אינו אלא עד יערה עלינו רוח ממרום ובוודאי אינו אלא בסוף יומיא ממש קרוב לביאת המשיח שיבוא במהרה בימינו, וכבר הרבה גדולי ישראל קראו תגר על זה ועד אחרון בדור שלפנינו ה"ר חיד"א בספריו ג"כ צונח פכרוכיא על פרסום כל ספרי קבלה בדפוס חדשות מעתה במדינתנו, ובאמת לא ידעתי מה נ"מ בין פרסומן בדפוס או בכתיב יד והנה פבר נתפרסמו בכתיב יד בכל המדינות וגם טרם נדפסו היו גלויים לכל אחד, ואף טוב הי' לפי דעתי מה שהי' ברצון מהרח"ו שלא רצה לתת להוציא פתביו מרשותו פלל, אבל הנה פלחכמי ארץ הקדושה בזמנו התנגדו לו בזה והשתדלו לגנוב הפתבים ממנו ולהעתיקן ולפרסמן שם עכ"פ פידוע, והגם שהם החרימו שלא להוציאם לחוץ לארץ עד אחר ק' שנה פנודע, הנה לא עשוהו חרם עולם וגם לא ידעתי מאי נ"מ בין ארץ ישראל לחוץ לארץ וכי פל יושבי ארץ הקדושה וכל העולים אלי' הם מן השרידים אשר ד' קורא וכולם ראויים למסור להם סתרי תורה שיהי' שם לא העלומים מפל דורשיהם, וגם הר"י סרוג שהי' פפי הנראה הגדול שבתלמידי האריז"ל שזולת מהרח"ו הלה תיקף אחר פטירת האריז"ל לאיטליא ופירסם שם פל דברי האריז"ל הנודעים אליו בעל פה ובכתיבו, ועוד יותר פירסם אחריו תלמידו הרמ"ע פל מה שקיבל בספריו הנדפסים והפתובים מגלה סתרים גדולים, (ובהם הרבה סתרי עולמות עליונים ביותר שלא נתגלו למהרח"ו ו"ל כ"כ פידוע מסודות המלבוש וטהירו עילאה וכדומה המפורסמים בכתיבי הר"י סרוג והרמ"ע ובספר עמק המלך וספר ניקהל משה והדומה, שלא נמצא בכתיבי הרח"ו מזה דבר שקבלם הר"י סרוג טרם בא הרח"ו לפני האריז"ל או ששמעם בעת שלא שמע הוא, ולהיות הר"י סרוג הלה לאיטליא לא נודעו פתביו להרח"ו ולכן לא אספם בין פתיבותיו פמו שאסף מה שכתבו שאר החברים, ואם מפיהם העתיק מילין כ"ש שהי' מעתיק מדברי הר"י סרוג

שהיא גדול הרבה ובעניינים שלא נודע לו מהם שמץ דבר כלל, אבל לא נודעו לו, ולכן בחינם? תחסדו קצת מההולכים בעקבות הרח"ו בספריהם שלא לדבר מעניינים הללו מפני אזהרת הרח"ו שלא לעיין בכתובת שאר החברים, כי לא על הר"י סרוג פיון שלא ראה פתיבותיו כלל] וגם מקצת פתבים בעמקי סודות שגנזם הרח"ו בקברו אף עליהם התחכמו חכמי ארץ הקדושה בדור שאחריו והוציאו מקברו וכמ"ש ה"ר חיד"א, ואף הם נתפרסמו בעולם על ידיהם כי כבר אמרנו שאין שום חילוק בין הפרסום בדפוס או בכתב יד, ואיך אפשר מכל עיני העדה נעלם דבר וצדיקי' פאלה יביא הקב"ה תקלה על ידיהן: אבל אמיתו של דברים לדעתתי כי כמו שיחזקאל ע"ה כתב פרשת המרפכה בספרו גלוי לעין כל ושילמדם כל אחד היודע קרוא מקרא ואין בזה משום פרסום מעשה מרפכה, כן הוא כל הפתוב בספר הזוהר וכתבי האריז"ל וכדומה להם מן הנסתרות אשר לד' אלקינו, אף שהם האריכו בדבריהם יותר ותפשו לעצמם לשונות אחרים, מ"מ אין שום נ"מ בין ספור מרפכה וכסא וכמראה אדם יושב עליו שבספר יחזקאל לספור פרצופין מדמות אדם ואבריו ופעולות אדם מזיווג וחיבוק ונישוק וכדומה המון פר בכתבי האריז"ל ושאר תעלומות שבספר הזוהר, וענין איסור המסירה שזכרו רז"ל הוא ענין אחר כי אין קרוי מסירה אלא מה שהאדם מוסר לחבירו כדרך מסירת חפץ שהוא אח"כ ביד חבירו כמו שהי' תחלה בידו של זה, וכענין משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וגו' והם מסרוה לאנשי כנה"ג שהיא מסירה ממש דלא בשמים היא וכל מה שידרשו ויפרשו בה חכמי ישראל הוא הדבר אשר דובר ד' נהרי הוא מסורה בידם ממש, ועל דרך זה הוא מסירת סתרי תורה שסיפור הדברים לבד דרך סיפור פתוב בספרים אין זה בכלל מסירה כלל רק פיודע מעשה מסופרת, וההתבוננות עפ"י הספרים והחכמים המסבירים הדברים לשכל כבר זכרנו שזה בכלל מעשה בראשית ולא זו היא הדרך שהשיג האריז"ל אותן הדברים, שהדבר ידוע שהוא לא המציא לו משלים להלביש דבריו דא"כ למה בחר לו במשלו האלה גם ודאי צריך בלוי זמן עצום לזה לחקור איך להלביש דברים במשל שיהי' מכונן לנמשל, אבל כל השגותיו הי' דרך צפני' בנסתרות והוא ראה כל המראה הזה כדרך שראה יחזקאל המרפכה ולא הייתה צריכה אליו לפתרון, כי הפתרון בדרך הסברא שביין כל שומע אינו בכלל סתרי תורה שהוא נסתרות שאין כל אחד יוכל לידע כלל כאמור, אבל הדברים היו מובנים אליו באמת פמות שהוא ע"פ ידיעת היחוד האמיתי שזכרנו על בוריו שזפה אלי, ובידיעה זו היא השגת כל אותן הדברים שהם נסתרים אלינו שלא יוכל לדעתו מי שלא טעם טעם השגת היחוד האמיתי שהוא השגת מעין רוח"ק ונבואה, ודבר זה אי אפשר כלל לקדו ולכתבו בספר שיידע כל קורא, רק מי שהוא זוכה להיות חכם ומבין מדעתו להסתכל באובנתא דלבא ולראות במרפכה ממש פרואה בעיניו, ושישיג לא בדרך שמיעה וקבלת הסיפור ששמע וראה פתוב בספר רק שישגי בעצמו על הדרך שהשיג האריז"ל עצמו והדומין לו, אבל אפשר למסור דבר זה מרב לתלמיד שיהי' דרך מסירה, וכבודע מהמסופר מתלמידי האריז"ל שבחי האריז"ל פשהי' מוסר להם יחודים לכונן על קברי הצדיקים היו מתגלים להם בפשות הצדיקים ומודיעים להם סודות התורה, והתגלות זה הוא השגה מעין השגת האריז"ל עצמו שלא דרך שמיעה לבד וכמוכן, וכוננות יחודים הללו אע"פ שהם פתובים בספרים הלשון שהגיד להם כבר אמרנו כי הנסתרות הוא מה שאי אפשר אמיתותו

להתנדע כָּל אֶלָּא לְמִי שְׂיִוְדַע, וְעִיקַר עֲנִין יְחִיד הוּא כְּמִשְׁמַעוּ הַשְּׁגַת הַיְחִיד הָאֲמִיתִי שְׂזַכְרֵנוּ לְהַשִּׁיג שְׂאִין עוֹד מְלַבְדוּ מִמֶּשׁ זֶהוּ יְחִיד וְאִין שׁוּם דְּבָר זולת זה קרוי יְחִיד, וְכָל אוֹתָם כְּפִנּוֹת הֵם דְּרָכִים לִיְוֹדְעִים לְהַגִּיעַ לְהַשְּׁגַת הַיְחִיד הָאֲמִיתִי שֶׁהוּא מְעִין רוּחַ הַקְּוֹדֶשׁ וְזוֹכָה לְהַתְגַּלוֹת דְּרָךְ צְפִי"ל: וְהִנֵּה יְדוּעַ מִהַמְסוּפָר שְׂתַלְמִידוֹ אַחַר פְּטִירָתוֹ לֹא הִצְלִיחוּ עוֹד בְּיַחְדֵיהֶם שְׂיִתְגַּלוּ לָהֶם הַנְּפִשׁוֹת, וְהָרִי כִּי רַק כַּחַסְרָתוֹ לָהֶם הַיְחִיד הוּא הַפּוֹעֵל שְׂיִזְכּוּ לְמַדְרִיגָה זוֹ, וְיֵשׁ בְּכַח הַרְבֵּה הַמְלַמֵּד לְתַלְמִידוֹ פֶּה אֶל פֶּה שְׂיִמְסוּר לוֹ הַשְּׁגָה בְּסִתְרֵי תוֹרָה שְׂיִהְיוּ מְשֻׁגָּמִים אֵלָיו ג"כ דְּרָךְ צְפִי"ל כְּעֲנַן הַשְּׁגַת סִתְרֵי תוֹרָה בְּעֲנַן שְׂלֹא יִהְיוּ נִסְתָּרִים מְעִינָיו וְהַפֵּל כְּפִי כַּחַסְרָתוֹ הַתַּלְמִיד, יֵשׁ פּוֹעֵל אֲצֵלוֹ רַק בְּעַת הַמְסִירָה שְׂנִפְתְּחוּ לוֹ אֲרֻבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְרוּאָה מְרֵאוֹת אֱלֹקִים וְאַח"כּ נֶעְלַם מִמֶּנּוּ, וְיֵשׁ שְׂפָחוּ יָפָה וּמַעַת שְׂזַכָּה לְרֵאִי"ל זֶה הוּא מִתְחַזֵּק וּמִתְאַמֵּץ בְּכָל כּחוֹ לְדַבֵּק בָּהּ וּלְהַפְשִׁיט כָּל כּחוֹתָיו הַחוּמָרִים מְעָלָיו עַד שְׂלֹא יִמוּט מִמְדְרִיגָתוֹ, וְהִנֵּה כְּאֲשֶׁר שְׂמַעְנוּ מִן הַמְסוּפָר מִהָאֲרִיז"ל עִם תַּלְמִידוֹ וְהַדּוּמִים לָהֶם כֵּן רֵאִינוּ בְּסִפְרֵי הַנְּבִיאִים, וְשִׂמּוּאֵל הַנְּבִיא זָכָה מְעַצְמוֹ לְהַגִּיעַ לְמַדְרִיגַת הַנְּבוּאָה וּמְשֻׁזָּכָה בָּהּ הִיא בְּיָדוֹ לְמִסְרָו לְתַלְמִידוֹ, וּבְנֵי הַנְּבִיאִים שְׂהָיוּ לְפָנָיו הָיוּ ג"כ מִתְנַבְּאִים כְּמִפְנֵי רֵשׁ בְּכַתוּב וְהוּא רַק ע"פ קְבָלָתָם מִמֶּנּוּ, וּבְנֵי הַנְּבִיאִים שְׂבִימִי אֵלֵי נִתְנַבְּאוּ כָּל זְמַן שֶׁהִיא אֵלֵי בְּחַיִּים וְאַח"כּ נִסְתַּלְקָה נְבוּאָתָם וְנִשְׂאָר אֲצֵל אֱלִישֶׁע בְּלִבְד כְּמִשְׂאוֹ"ל (תּוֹסֵפֶתָה סוּף סוּטָה) וְאָמְרוּ (י"ל"ש פ' בָּא) דְּבָרוּךְ טַעַן דְּמַצִּינוּ כָּל תַּלְמִידֵי הַנְּבִיאִים הֵם נְבִיאִים וְכַמ"ש נְחָה רוּחַ אֵלֵי עַל אֱלִישֶׁע, הִנֵּה מְבֹאָר שְׂכַח הַרְבֵּה הוּא הַפּוֹעֵל בְּתַלְמִיד לְהִיּוֹת נְבִיא, וְאֵע"פ שְׂאֲנַחְנוּ לֹא נִדַע לְהַבִּין זֶה מַה פֶּה הַרְבֵּה יָפָה בְּזֶה בְּעֲנַן הָרֵאִי"ל וְהַשְּׁגַת נְבוּאָה שֶׁהוּא אִין יְכוֹל אֶלָּא לְלַמֵּד מַה שְׂכַח הַחֲכָמָה, זֶה לְפִי שְׂאֲנָנוּ לֹא הַשְּׁגָנוּ מְעוֹלָם הַשְּׁגוֹת כְּאֵלוֹ וְלֹא יִדְעֵנוּ טִיבָם וְאִין לָנוּ אֶלָּא לְהֵאֲמִין מַה שְׂנִשְׁמַע וְנִרְאָה כְּתוּב מֵאוֹתָם שְׂזַכּוּ לְהַשְּׁגוֹת כְּאֵלָה, וְעַל מְסִירָה זוֹ הוּא שְׂהִזְהִירוּ שְׂלֹא לְמַסוּר אֶלָּא לְכַעַל הַתְּנָאִים שְׂזַכְרוּ שְׂכַבֵּר אֲפֶשֶׁר שְׂיִשְׁיג הַשְּׁגוֹת גְּדוּלוֹת כְּאֵלָה בְּדְרָךְ מְסִירָה מִי שְׂאִין בּוֹ תְּנָאֵי הַשְּׂלִמּוֹת כְּרֵאוּי, וְאֵע"פ שְׂבִהֲכֵרַח צְרִיף לְזֶה הַזְּדַכְכוּת הַגּוֹף הַרְבֵּה כְּאֵמֹר, מ"מ הַרְבֵּה מְדְרִיגוֹת יֵשׁ בְּהַזְּדַכְכוּת זֶה, וְאַחַר יוֹכִיחַ שְׂנַכְנַס לְפָרְדַס וְקִיֶּצֶץ בְּנִטְיַעוֹת (תְּגִיגָה י"ד:) וְהַכְּנִיסָה לְפָרְדַס הוּא הַשְּׁגָה וְהַצְּפִי"ל בְּמִרְכָּבָה בְּדְרָךְ כָּל צוּפֵי הַמִּרְכָּבָה, וְכֵן אָמְרוּ עָלָיו שֶׁהִיא יוֹדַע רְבוּנוֹ וּמִתְכַּנּוֹן לְמָרוֹד בּוֹ, וְיִדְעָה זוֹ הוּא מַה שְׂנִאָמַר וְיִדְעָתָה וְגו' אִין עוֹד שֶׁהוּא הַשְּׁגַת הַיְחִיד הָאֲמִיתִי שְׂזַכְרֵנוּ כִּי הִיא מְגִדוּלֵי הַחֲכָמִים וְנִזְכָּר בְּאֲבוֹת בְּכָל חֲכָמֵי הַמְּשָׁנָה, וּמִמָּה שְׂיִדְעֵנוּ מְגִדוּלַת מְדְרִיגַת הַתְּנָאִים חֲכָמֵי הַמְּשָׁנָה נִדַע גּוֹדֵל מְדְרִיגָתוֹ ג"כ שֶׁהִיא בְּתַחֲלָה כְּאֵחָד מִן הַתְּנָאִים בְּהַשְּׁגָה גְּדוּלָה מְאוֹד, וְעֲנִין שְׂנִתְכַּנּוֹן לְמָרוֹד שֶׁהוּא דְּבָר תְּמוּהָ לְהַבִּינוּ בְּשִׂכָל אֵיף הַיּוֹדַע מֵאֲמִיתוֹת יְחִידוֹ יתְּכַנּוֹן לְמָרוֹד וְהִתְפָּאָר הַגְּרָזוֹן עַל הַחוֹצֵב בּוֹ וְאֵיף יִצְוִייר בְּלִבּוֹ לְמָרוֹד בְּמִלָּה מְלָכֵי הַמְּלָכִים הַקְּב"ה, אֲפִי"ל מִי שְׂמִשְׁיג דְּרָךְ אֲמוּנָה לְבַד אוֹ דְּרָךְ הַהֲבָנָה שֶׂל הַנְּבִירָאִים וְדָאֵי אֵי אֲפֶשֶׁר שְׂיִחְטָא דְּרָךְ מְרַד אִם יוֹדָה שְׂהֵאָמַת בְּמִצִּיאוֹת הַשִּׁ"י וְשְׂמַלְכוּתוֹ בְּכָל מְשָׁלָה אֵיף יְמָרוֹד, אֲבָל יְחִטָּא רַק בְּתַאֲנַת ע"י שְׂיִצְרוּ תְּקִפוֹ וְאֲנָסוּ בְּשִׂבִיל הַנָּאֵת שְׂעָה וְכִיֶּצֶא בְּכָל עֲבִירוֹת שְׂמַהֲסַת הַיֶּצֶר הַמְּתָאוּהָ לְאֲדָרָךְ מְרַד וְכ"ש הַמְּשִׁיג אֲמִיתוֹת הַיְחִיד, אֲבָל רז"ל פִּירְשׁוּ זֶה בְּמָה שְׂאָמְרוּ שְׂקִיֶּצֶץ בְּנִטְיַעוֹת וּמְבֹאָר הוּא שְׂאֵי אֲפֶשֶׁר לְקַצֵּץ בְּנִטְיַעוֹת אֶלָּא הַנְּכַנְס לְתוֹף הַפְּרָדַס וּמִתְבָּאָר דְּהַשְּׁגַת הַיְחִיד הָאֲמִיתִי הוּא שְׂגֵרְמָה לוֹ זֶה, וְכֵן אָמְרוּ עוֹד (שָׁם טו).

(דַחְזָא לַמַט"ט כּו' אָמַר ב' רְשׁוּיּוֹת כּו' וּמַט"ט יְדוּעַ שֶׁהוּא שֶׁר הָעוֹלָם וְכֵן טַעַם הַמִּלָּה בְּלִשׁוֹן רוֹמִי מְנַהִיג וּכְמ"ש בְּבַר"ר [פְּרָשָׁה ה'] נִעְשָׂה קוּלוֹ שֶׁל הַקַּב"ה מִיִּטְטָרוֹן לַמִּשְׁה פִּירֵשׁ"י מְנַהִיג, כִּי ע' שְׁמוֹת יֵשׁ לַמַט"ט נֶגֶד ע' לְשׁוֹנוֹת כְּמ"ש בְּפִרְקֵי הַיְכָלוֹת, וּמִסְתַּמָּא הַשֵּׁם מַט"ט הוּא נֶגֶד לְשׁוֹן רוֹמִי וְלִהְיוֹתֵן אֲזַי תַּחַת מְמַשְׁלֵתֵן וְגִלּוּתֵן לְכֵן קָרְאוּהוּ רַז"ל בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת בְּשֵׁם זֶה וְלָכֵן הוּא הַכּוֹתֵב זְכוּוֹתֵי"י דִּישְׁרָאֵל (חֲגִיגָה שָׁם): וְהִנֵּה מִצַּד הַשְּׂגַת הַיְחוד הָאֲמִיתִי אֵין מְקוֹם לְזִכּוֹת וְחֻבָּה כְּלָל, כִּיִּן שֶׁהוּא מְשִׁיג שְׁאֵין עוֹד מְלַבְדּוֹ כְּלָל הָרִי כָּל פְּעוּלוֹת אָדָם ג"כ הֵם פְּעוּלוֹת הַשֵּׁ"י, וְעַל זֶה נֹא' אִם צְדָקָתָּ מַה תִּתֵּן לוֹ אוֹ מַה מִּיָּדְךָ יִקַּח ר"ל שֶׁהָרִי הַכּל שָׁלוֹ וּפְעוּלוֹתָו, וְזֶה אָמַת מִצַּד הַיְחוד הָאֲמִיתִי וּכְמ"ש בַּכ"י אֵין עוֹמְדִין (ל"ב).

(אֶלְמָלָא ג' מְקַרְאוֹת כּו' נֶאֱשָׁר הִרְעוּתִי וְכְדוּמָה, אִף מ"מ גַּם זֶה אָמַת שֶׁהִרְשׁוֹת נְתוּנָה וְהַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם דָּאֵלוֹ צְדִיק וְרָשָׁע לֹא קָאָמַר (נִדְהָ ט"ז): דֹּאֵל"כּ אֵין מְקוֹם לְתוֹרָה כְּלָל וְדָבָר זֶה יְסוּד הַתּוֹרָה וּכְמ"ש הַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת תְּשׁוּבָה, וְאָמַנְם אִיף יִתְאַחַד זֶה עִם הַשְּׂגַת הַיְחוד הָאֲמִיתִי הוּא דְבָר עֲמוּק מְאוֹד לְהַבִּינוֹ, וְכָל מַה שִּׁיִּגְעוּ חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת לְהַסְבִּיר עַנְיָן הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה לֹא יוֹעִיל לְמַשִּׁיגֵי יְחוד הָאֲמִיתִי שְׁאֵין עוֹד מְלַבְדּוֹ מִמֶּשׁ, וּבְזוֹנְהָ חֲדָשׁ בְּסוּף הַסֵּפֶר [דְּפוּס זוֹלְצַבַּאף דָּף קמ"א ע"ב] וּבְסֵפֶר ד' מְאוֹת שְׁקָל כְּסָף [דָּף צ"א סע"ג] בְּשֵׁם זֶה וְסֵפֶר הַקְּנָה וְשָׂאָר סֵפָרִים קְדוּשִׁים כְּתוּבוֹ דִּהַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה הֵם בְּב' מְקוֹמוֹת בְּמְקוֹם שִׁישׁ יְדִיעָה אֵין בְּחִירָה וּבְמְקוֹם שִׁישׁ בְּחִירָה אֵין יְדִיעָה, וְאֵלוֹ דְבָרִים לְהַשִּׁיג עַל הָאָמַת דְּרָף צְפִי"א אִיף שְׁנִיָּהֶם אָמַת וְאֵין זֶה סוּמֵר לַיְחוד הָאֲמִיתִי הוּא דְבָר עֲמוּק מְאוֹד, וּבְזֶה הוּא שְׁטָעָה אַחַר לְחֻשׁוֹב ב' רְשׁוּיּוֹת הֵן, רְשׁוּת ר"ל הַנְּהַגָּה כְּמוֹ אֵל תַּתְּנוּדַע לְרְשׁוּת וְחֻשׁוֹב שֶׁהוּ ב' הַנְּהַגוֹת שׁוֹנוֹת וְנִפְרָדוֹת זוֹ מִזוֹ כִּי לֹא הַשִּׁיג דְּרָף יְחוד הָאֲמִיתִי גַּם בְּזֶה, וְחֻשׁוֹב שֶׁהַנְּהַגַת הַתּוֹרָה בְּבִחִירָה הוּא לְמִי שְׁאֵינוֹ מְשִׁיג יְחוד הָאֲמִיתִי כְּמוֹהוֹ וּכְפִי מְדַרְיָגָתוֹ הוּא הַבְּחִירָה, אֲבָל מִי שֶׁמְשִׁיג הָאָמַת שְׁאֵין עוֹד מְלַבְדּוֹ מִמֶּשׁ אֵין מְקוֹם לְתוֹרָה וְחֻשׁוֹב שֶׁהוֹתֵרָה לוֹ הַרְצוּעָה, וְזֶהוּ הַפְּנוּיָה לְמָרוֹד שֶׁהוּא בְּמַתְכַנּוֹן עֲשָׂה כָּל אִיסוּרִים שֶׁבְּתוֹרָה לֹא לְתַאֲנָה, רַק בְּמַחְשַׁבְתּוֹ שֶׁבְּזֶה הוּא דְבוּק בְּיְחוד הָאֲמִיתִי שֶׁלְמַעַלָּה מִהַנְּהַגַת הַתּוֹרָה מְזַכּוֹת וְחֻבָּה הַנִּמְשָׁף מִצַּד מַלְכוּתוֹ ית' הַמַּתְפַּשֵּׁט בַּתְּחִינּוּנִים מִצַּד מַה שֶּׁהֵם נִבְרָאִים וְהוּא ית' שׁוֹכֵן עִם דְּרִי מְטָה, אֲבָל דְּבִיקוּתוֹ רַק הִי בְּאֲמִיתוֹת יְחודוֹ ית' חֻשׁוֹב שֶׁגַּם כָּל מַעֲשֵׂיהוֹ בְּרַע וְהִיָּפֶף רְצוֹן הַשֵּׁ"י בְּתוֹרָה הָרִי מִפִּיר שֶׁהַכּל מְאֲמִיתוֹת יְחִידוֹ, וְזֶהוּ הִי בְּעֵינָיו שֶׁלְקִימוֹת הַיְחוד וְהַתְּהַפְּכוֹת הַרַע לְטוֹב דְּעָתוֹ וְזֶהוּ הַקִּיצוּץ בְּנִטְיָעוֹת, וְאָמְרוּ בַּתְּיָקוּנִים תִּיקוּן ס"ט מֵאֵן דְּנִטְל מַלְכוּת בְּלֹא ט' סְפִירוֹת מְקַצֵּץ בְּנִטְיָעִין וּמֵאֵן דְּנִטְל ט' סְפִירוֹת בְּלֹא מַלְכוּת כּוֹפֵר בְּעֵיקָר, פִּירוּשׁ מַלְכוּת הוּא שְׁכִינְתּוֹ ית' בַּתְּחִינּוּנִים הַנִּבְרָאִים שֶׁמִּפִּירִים שִׁישׁ בּוֹרָא שֶׁזֶהוּ הַנְּהַגַת מַלְכוּת כְּנִז"ל, וּמִי שֶׁסּוֹבֵר שְׁאֵין זֶה אָחַד עִם הַיְחוד הָאֲמִיתִי הוּא קוֹצֵץ בְּנִטְיָעוֹת שֶׁהַבְּרִיאָה הֵם גְּטִיעוֹת הַפְּרָדָס וְדְבוּק בְּיְחוד הָאֲמִיתִי, וּמִי שֶׁלּוֹקֵחַ הַיְחוד הָאֲמִיתִי כְּפִשׁוּטוֹ וְכוֹפֵר לְגַמְרֵי בְּעַנְיָן הַבְּחִירָה וְכָלְל עַנְיָן הַתּוֹרָה כְּנִלָּה הָרִי כּוֹפֵר בְּעֵיקָר, שֶׁהַתְּחִלַת הַתּוֹרָה אֲנִכִי ד' וְגו' הִבָּא לִיתֵן הַתּוֹרָה שֶׁזֶהוּ מְכַלָּל עֵיקָר מְצִיאוֹת הָאֱלֹקוֹת שֶׁהוּא הַנּוֹתֵן הַתּוֹרָה וּכְמ"ש בְּסִי' א' בְּשֵׁם סְמ"ג, וְהַדְּבָרִים אֲרוֹנְפִים בְּבִיאוֹר כָּל הָאֲגָדוֹת בְּעַנְיָן אֱלִישָׁע אַחַר בַּתְּלִמוּד בְּבִלִי וִירוּשָׁלַיִם פֶּרַק אֵין דוֹרְשִׁין וּמְדַרְשׁ רוּת וּבְזוֹנְהָ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וְעַי' בְּסֵפֶר בְּרִית מְנוּחָה [דָּף ה' רע"ד וְדָף ו' סע"ב] מַה שֶׁכְּתוּב בְּעַנְיָן טַעוֹת אַחַר וְהַדּוּמָה לוֹ אֲנָשִׁים גְּדוּלִים ע"י צְפִינְתָם בְּאוֹר הַגְּדוּל ע"ש שֶׁדְּבָרָיו עֲמוּקִים

מאוד וצריכים ביאור רחב ואין פאן המקום להאריך בביאור הדברים בדרך המובן לשלל, רק הצורך להזכיר פאן פמה מסופנת הוא צפוי' זו גם לאנשים גדולים כל שאינו נקי אגב אמו ומשרשו, וכמה צריך ליזהר המדמה בעצמו שפבר עלה במדריגת ההשגה בגדולות ובגפלאות להיות חכם ומבין מדעתו בסתרי התורה: וכל זה בצופי הפרכה בדרך הצפי, אולם ההתבוננות בדרך הדרישה והחקירה מסבא בענייני הלשונות הנסתרים על זה נאמר (חגיגה י"ג) במנפלא ממה בל תדרוש במקנסה בל תחקור, דמאחר שאומריהם אמרום מנפלא ומכנסה והם סתרי תורה שאי אפשר להשיגם אלא דרך צפוי' אין לחקור בהם בחקירת הלב, והוא מה שהזהיר עליו הרמב"ן בהקדמה פירוש התורה לבל יסברו סברא ויחשבו מחשבה בד' בסתרי התורה שלא ינודעו כלל בשום שכל ובינה זולתי מפי מקנבל חכם לאון מקבל מבין והסברא בהן אונלת כו' כי לא תבואהו בסברותיו רק רעה פי ידברו על ד' סרה כו' ע"כ, ונאמן עלינו הרמב"ן ז"ל בעדותו שפתב שלא ינודע אמיתותן בשום שכל, ולא יתפאר האדם שהוא בעל לב רחב בשכל גדול שיוכל להשיג זה, ומה שפתב פי ידברו על ד' סרה הוא שיבואו להגשים מתוך סברותיהם בנסתרות האלה, וכמ"ש בריב"ש [סי' קנ"ז] בשם אחד מהמתפלספים שהמקנבלים מאמיני העשיריות.

והרמ"א בספר תורת העולה [חלק ג' פ"ד] האריך בישוב טענה זו שהוקשה בעיניו מאוד וביאר שענין הספירות הוא ענין התוארים שיש להש"י ושחכמת הקבלה היא הפילסופיא עצמה, ע"ש באורך פי סוף דבריו הודה מעצמו שאינם מפי הקבלה ושלא בא לבאר ענייני הקבלה רק ראה עת לעשות לד' כו', והיינו שלא יבואו לידי הגשמה וראה לאחדה עם חכמת פילסופי ישראל שראה בספר המורה נבוכים וכיוצא בו שנתאמצו לסלק ההגשמה, ובאמת אין ענין חכמת הקבלה מזה כלל ולא יעלה על הדעת שישגיגו חכמי או"ה בחכמתם מה שהשיגו נביאים ובעלי רוח הקודש מחכמי ישראל בהשגתם, אבל דבריו טובים ונכוחים לסלק מלב ההמון הרואים בספרי הקבלה כמו שזכר שם מחשבת ההגשמה, וכבר נמצאו הרבה אנשים גדולים מחברי ספרים מלהקת המקנבלים שנכשלו ג"כ בזה, ומפלהם בעל ספר יושר לבב שהסביר ענין הצמצום וכדומה דברים הרבה מענייני הקבלה בהגשמה גמורה למבין, ופרטתיו בשם לפי שפבר פירסומיהו איזה מחברים הבאים אחריו בדפוס לברר טעיותיו בזה, והנה הוא הי' אדם גדול וקדוש פנודע וטעה באמונתו בלמד, אע"פ שגם זה טעות גדול וצריך פפרה וכמו שנתבאר למעלה מ"מ אינו חטא חמור כ"כ וכמו שנתבאר מדברי הראב"ד והרמב"ן, אף האיש אשר נפשו לא מטונה יוכל לבוא מזה לחטאים חמורים ר"ל, וכן ראיתי פתוב בספר גדפס לאחד קדוש מדבר דכת ש"ץ שר"י שבאו למה שבאו הי' ע"י עסקם בחכמת הקבלה בלב מלא תאנות עוה"ז והגשימו הרבה, וע"י ראותם לשונות זיווג חיבוק ונישוק וכדומה נפלו לתאנות ניאוף ר"ל ועד שהרשיעו הרבה, וכן ידענו בבירור מרב אחד בדורות שלפני פנינו שהי' מוחזק לחכם ומקנבל והדפיס ספר בענייני קבלה בהסכמת חכמי הדור ההוא ואח"כ נכשל בענין ניאוף ר"ל, ובלתי ספק גרם לו ג"כ עסקו בחכמה ההוא והגשימו בה הרבה פניפר מתוך ספרו ד' יכפר בעדו, וכתבתי זה למען דעת פמה האדם צריך ליזהר לדרוש בנסתרות כמו שהזהירונו רז"ל: וכל מה שפתב הריב"ש שם בענין הזה הם אמת לענין כלל ישראל ואפי' חכמי ישראל וגדוליהם כמו שהעיד שם בשם רבותיו גדולי

ישראל שלא רצו להתעסק בזה כי גם בימי חכמי התלמוד לא נולדו במעשה מרובה וכמפורש בפרק אין דורשין, ומה שכתב בעבודת הקונדש [חלק העבודה פי"ג] לתמונה עליו שלא נהג דרך החכמים להשיב על מה שלא שמע לא שמעתי ולשפוט על מה שלא ידע והי' לו לדרוש מפי היודעים ע"ש באורו, תמיהני על תמיהתו וכי על גוף החכמה משיב שיידע עניינה מה שלא ידע הרי אמר בפירושו שאינו יודע ממנה ולא קיבלה, אבל תשובתו היתה אם הוא ראוי להשתדל בה מפי ספרים וסופרים ועל, זה פתורה מה ששמע מפי רבותיו אומר שמעתי, וטענת המתפלסף הנז"ל שהביא תמיהני אטו הביאה לאמת שהמקובלים הם מאמינים פן רק אמר שיש לטעון עליהם פן וצריך דעת רחבה שלא יפשל בדבריהם ולכן ראוי למנוע מזה, והרי הרמ"א (שם) מעיד ג"כ שהיא טענה שצריכה ישוב הרבה מצד השכל כנזכר, ובנדאי הי' פדאי להזכיר לדעת כמה אפשר ליפשל מי שלא יבין הדברים על בורין מפי מקובל נאמן, ומה שכתב שהי' לו לבקש החכמה מיודעים, הרי על זה גופו הוא שדן אם לבקש החכמה מיודעים ואמר שראה ביאורים על סודות הרמב"ן וקרוב לטעות בהם וע"כ בחר שלא יהי' לו עסק בנסתרות, והיינו מפתח הטעות וסיים לשואלו שאין לסמוך בדברים כאלו אלא מפי חכם מקובל ועדיין אולי ע"כ, נראה לפי שפבר עסק עם המקובלים פה אל פה ג"כ כמ"ש שם מהר"י ו' שושן ולא ניצחוהו להתעסק בה נראה שלא מצאו דבריהם חן בעיניו לסמוך עליהם והוא שסיים ועדיין אולי, והרב עבודת הקונדש כתב כי לא אלמן ישראל מיודעים ומקובלים ע"ש והוא כפי דעתו, אולם האריז"ל שפא אחריו וכל דבריו מקובלים אצל כל חכמי ישראל העיד לנו שאינו פן כפי מ"ש בריש ספר נגיד ומצנה משמו שהזהיר שלא לקרות בכל ספרי המקובלים שמימות הרמב"ן עד זמנו שאינם על יושר זאת החכמה ולא פינוגו לאמיתה ע"ש, הנה ספיקותיו של הריב"ש ז"ל הם ודאית וכתורה הורה שלא להתעסק בה שהרי גם הרמב"ן הזהיר אם לא מפי מקובל חכם כנז"ל ומי יודע איזהו הנקרא מקובל חכם, וכפי הנראה הריב"ש שם הי' מסתפק גם בקבלת הרמב"ן ורבותיו במ"ש בשם הר"ן דיותר מדאי תקע כו' ובעבודת הקונדש שם צונח על זה, אבל פונת הריב"ש וזה"ל דודאי אם הם הן הדברים המקובלים על יושרו ואמיתו כן ראוי לו וכן יפה לו אף רמז כי יותר מדאי כו' ר"ל גם מה שאין ראוי להאמין, ואמנם בזה לא נאמנו דבריו כפי עדות האריז"ל שם שכל דברי הרמב"ן אמת, אבל עכ"פ לענין מה שפא הריב"ש להורות הלכה לרבים מה יעשו בעסק חכמה זו ודאי השיב פמדת חכמים, ודבריו נאמנו מאוד כמה שכתב מי מכניס אותנו לכל זה הלא טוב להתפלל סתם כו' ע"ש, ובעבודת הקונדש שם תמה על זה וכתב ואם הם דברי קבלה מי עשאו בן חורין ליפטר מלכונין הפנונה שהיא בתפלה והנה זולתה אינה תפלה ואין שם דרך להשלים המבוקש ולא עוד אלא שיקענס עליו המלך כו' ע"ש באורו, אבל דע כי אין לנו חובות אחרות זולת מה שחייבתנו תורה שבכתב ובעל פה בתלמוד המסור בידינו ממקבלי התורה שבע"פ, וכל מה שלא נמצא זכרוננו בתורה שבכתב ושבע"פ המסורים בידינו אם יבואו אנשים ויאמרו לנו כן קבלנו אפי' יאמרו שקבלו איש מפי איש עד מרע"ה אין אנו אחראין לשמוע להם מאחר שלא נמצא מזה בתלמיד ששם פירשו לנו חכמים כל המקובל בידינו מתורה שבע"פ, ואע"פ שנמצא בענייני פרטים בידינו איסור והיתר וכיוצא הלכות מקובלות מהגאונים שלא נזכרו בתלמוד ועי' בתב"ש [סי' ל"ה סקמ"ז] לא אמרו

אֵלָא בְּעֵינַיִנִים פְּרָטִים וְלֹא בְּעֵינַיִן זֶה שֶׁהוּא מְעַקְרֵי עֲבוּדָה לְפִי דַעְתּוֹ, וְעוֹד שֶׁהָרִי הוּא כְּתֹב שֶׁקְּבֵלַת הַרְמַב"ן וְהַנְמָשְׁכִים אַחֲרָיו נִמְשָׁכָה מִהֶרָאָב"ד מֵהַ שֶׁקִּיבְלוּ מִפִּי אֵלִי הוּא וְאָבִיו וּבְנוֹ ע"ש וְהָרִי כִּי אֵין הַדְּבָרִים קְבֵלָה בְּיָדָם מִחֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדָמוֹנִים דּוֹר אַחַר דּוֹר רַק מִפִּי אֵלִי, וְזֶהוּ לְעֵינַיִן גּוֹף יְדִיעַת הַדְּבָרִים וְדָאֵי הַהִתְגַּלּוּת מִפִּי אֵלִי אֵין סִפְק בְּהָ אָבֵל לְחֹדֶשׁ חַיִּיבִים אֲגַבְרָא דְבָרִים אֵלּוּ לֹא בְּשָׂמִים הוּא וְאֵין בְּכַח אֵלִי לְהַגִּיד לְנוּ הַלְכוֹת מְחֻדָּשׁוֹת שְׁגָם הַגְּדוּתָיו הֵם בְּכָלֵל לֹא בְּשָׂמִים הוּא וְכַמ"ש בְּשִׁבְתָּ [ק"ח א'] וּבְרַש"י שָׁם, וְעוֹד שֶׁהָרִי פְּנוּת הִלְלוּ שֶׁחִיבּוֹ לְכוּן אֵי אֶפְשָׁר אֵלָא ע"י הַיְדִיעָה בְּסִתְרֵי תוֹרָה בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וּמַעֲשֵׂה מְרַכְבָּה הַיְדוּעִים לְאוּתָן הַמְקַנְבְּלִים וְהָרִי בְּזֶה מְצָאנוּ מְבוֹאָר בַּתְּלִמוּד אֵין דּוֹרְשִׁין כּו' דְּמִשְׁמַע מִיָּנָה דִּידִיעַת סוּדוֹת הִלְלוּ אֵין חוֹבָה לְכָל אַחַד, וְכֵן מִשְׁמַע שָׁם דְּכַמָּה תַּנְאִים וְאִמּוֹרָאִים לֹא יְדַעוּ מִזֶּה כָּלֵל וְהָרִי מִי שְׂאִינוּ יוֹדַע אוּתָן הַסִּתְרִים אֵי אֶפְשָׁר שֶׁיִּכְוִן כָּלֵל אוּתָן הַכְּנֻנּוֹת שֶׁזָּכְרוּ, וְא"כ אֲדַרְבָּא לְמַדְנוּ מִהַתְּלִמוּד בְּפִירוּשׁ שְׂאֵין חַיִּיבִיכְנֻנּוֹת אֵלּוּ כָּלֵל, וְעוֹד שֶׁלְעֵינַיִן מֵהַ שֶׁהִסְבִּיר לוֹ הַר"י ו' שׁוֹשֵׁן מַעֲנֵן הַפְּנוּהַ בַּתְּפִלָּה וְדָאֵי יָפָה הַשִּׁיב אָף לְבָאִים בְּסוּד ד' מֵהַ צְוֵרָה בְּזֶה, וְאֵע"ג דְּקִלְסִי לְתַשׁוּבָתוֹ הִיָּינוּ לְעֵינַיִן מֵהַ שֶׁשְׂאֵלוּ שְׁזָה כְּשִׁנְיּוֹת, אָבֵל לְעֵינַיִן חוֹבַת הַפְּנוּהַ בְּזֶה שֶׁהַמְשִׁיל לְמַבְקֵשׁ שֶׁיֵּאמֶר לְמִמּוֹנָה פְּלוּנֵי אָף אִם נֹאמֶר דְּזֶה חוֹבָה לְמַבְקֵשׁ לְמִלְקָה שְׂאִינוּ עוֹשֵׂה בְּעֵצְמוֹ רַק ע"י מְמוֹנִים שְׂאִינוּ דְרָךְ כְּבוֹד שֶׁהַמְלִיךָ בְּעֵצְמוֹ יַעֲשֵׂה לוֹ רַק יִבְקֵשׁ עֲשֵׂה ע"י מְמוֹנָה פְּלוּנֵי וּבַעַל עֲבוּדַת הַקּוֹדֶשׁ נִרְאֶה שֶׁהִסְבִּיר ג"כ הַדְּבָר כֵּן בְּמָה שֶׁכְּתֹב שֶׁיִּכְעוֹס הַמְלִיךָ וַיֵּאמֶר אֲתָה שׁוֹאֵל לִי דִין וַיִּין וְלָחֵם לָךְ לְיוֹשֵׁב עַל הַמְשַׁפֵּט וְשֶׁר הָאוֹפִים וְשֶׁר הַמְשַׁקִּים כּו' ע"ש, אָבֵל זֶה הִי דוּמָה נִמְשָׁל לְמִשְׁלַל אֵלּוּ הִיוּ הַסְפִירוֹת דְּבָר נִפְרָד וְנִבְדָּל בְּמִמּוֹנָה שֶׁתַּחַת הַמְלִיךָ, אָבֵל בְּאַמַּת הֵם מְדוּתָיו ית' וְלֹא כְּמִדּוֹת בְּשֶׁר נָדָם רַק בְּאַחַדוֹת גְּמוּר עִם עֲצֻמוֹת וְהַמְמוֹנִים שֶׁתַּחַתָּיו הֵם הַמְלֵאכִים וְעַל זֶה לֹא חִיבּוֹ גַּם הֵם לְכוּן בַּתְּפִלָּה וְאֵין רְאוּי כָּלֵל לְזַכְרָם רַק לְכוּן בְּמִדּוּתָיו ית', וּבְזֶה לֹא מְצָאנוּ דוּגְמָתוֹ בְּמִשְׁלַל כִּי הַמְבַקֵּשׁ מִן הַמְלִיךָ עֲצָמוֹ שֶׁיִּתֵּן לוֹ לָחֵם אֵין צָרִיךְ שֶׁיֵּאמֶר לוֹ עֲשֵׂה בְּכַח הָאֵפִיָּה שֶׁלָּךְ לְאַפּוֹת לוֹ לָחֵם וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה רַק דִּי שֶׁיֵּאמֶר סֵתָם תְּנֶה לִי כֹף וְכֹף, וְכֵן אֵפִי הַהַזְכָּרָה עַל בְּקִשְׁתָּ הַחֶסֶד שֶׁיַּעֲשֵׂה בְּחֶסֶדוֹ וְעַל בְּקִשְׁתָּ הַנְּקָמָה מִשׁוֹנְאָיו שֶׁיַּעֲשֵׂה בְּבוֹרְתוֹ שֶׁזָּכַר הַר"י ו' שׁוֹשֵׁן אֵין בּוֹ צְוֵרָה כִּי הוּא מוֹכֵן מַעֲצָמוֹ, וְתַדַּע שֶׁאֲנִשִּׁי כְּנֵה"ג לֹא תִקְנוּ בְּנוֹסַח הַתְּפִלָּה שֶׁיִּפְרֹשׁ כֵּן וְעַכ"פ אֵין בְּזֶה צְוֵרָה פְּנוּת נַעֲלָמוֹת, וְאוּלַי פְּנוּת בַּעַל עֲבוּדַת הַקּוֹדֶשׁ כִּי אֵין שִׁיבָה לְבַקֵּשׁ לְאֵין סוּף עֲצָמוֹ דְּלֹא תַצְדֵּק אֵלּוּ הַתְּפִלָּה רַק מִצַּד מְדוּתָיו, הִנֵּה גַם בְּזֶה אֵין צָרִיךְ יְדִיעַת הַכְּנֻנּוֹת שֶׁזָּכְרוּ כִּי וְדָאֵי אֵין פְּנוּתֵינוּ בַּתְּפִלָּה אֵלָא מִצַּד שֶׁהַש"י מִשְׁגִּיחַ וּמְנַהֵיג הָעוֹלָם, וְכִבֵּר פִּירְשׁוּ לְנוּ פְּנוּהַ פְּשׁוּטָה וּמְבוֹאָרַת בְּעֵינַיִן הַשְּׂמוֹת בְּבִרְכוֹת וְתַפְלוֹת בְּטוֹר שׁו"ע או"ח ס' ה' בְּשֵׁם הַמְיֻחָד בְּקִרְיָתוֹ שֶׁהוּא אֲדוֹן הַכֹּל וּבְכַתִּיבְתוֹ שֶׁהוּא הִי הוּהוּ וַיְהִי וַיְבָשֵׁם וַיִּלְקִימֵם שֶׁהוּא תַקִּיף וּבַעַל הַיְכֹנֹלֶת וּבַעַל הַפְּחוּת פְּוֹלָם, וְאֵלּוּ דְבָרִים גְּלוּיִם לְכָל וַיֵּשׁ דִּי בְּהֵם אֵל הַעֵינַיִן הַנְּזַכֵּר שֶׁטַעֲנוּ עָלָיו הַר"י שׁוֹשֵׁן וְעֲבוּדַת הַקּוֹדֶשׁ: אֲמַנָּם מִיֵּשׁ בְּזוּה"ק כְּפָה פְּעָמִים דְּצָרִיךְ לְכוּנָא מִלִּין בְּרַעוּתָא דְּלִבָּא וְכִיּוֹצֵא, וְכֵן מ"ש לְקַשְׁרָא קִשְׁרִין וְלִיְחֻדָּא יְחוּדִין וְכַדוּמָה מִהַלְשׁוֹנוֹת הַבֵּיא מְקַצְתָּם בְּעֲבוּדַת הַקּוֹדֶשׁ חֵלֶק הַנְּזַכֵּר, אֵלּוּ דְבָרִים חַיִּיבֵן מְפֻרָשׁ בַּתּוֹרָה וּבַתְּלִמוּד עֵינַיִן פְּנוּת הַלֵּב מְפֻרָשׁ בְּכַתּוּב וּלְעַבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבַתְּלִמוּד (בְּרַכּוֹת ל"א).

(שֶׁיִּכְוִן אֶת לְבוֹ לְשָׂמִים וְעֵינַיִן הַיְחוּדִים הוּא מֵהַ שֶׁאֲמָרוּ וְכִשְׂאָתָם מִתְּפִלְלִין דַּעוּ לְפָנַי מִי אַתֶּם מִתְּפִלְלִין (שָׁם כ"ח:) וְהִיָּינוּ ע"י הַפְּרָה שֶׁהוּא כְּעוֹמֵד לְפָנַי הַמְלִיךָ שֶׁזֶהוּ הַהִתְבּוֹנְנוֹת

בִּיחודו ית' שְׁקִרְאוּהוּ רז"ל קִבְּלַת מַלְכוּת שְׁמַיִם כְּנוּ"ל, וְכָל אֱלוֹ דְבָרִים יְדוּעִים וְלֹא
נִעְלָמוּ מֵהַרִּיב"ש, וְהֵם חוֹבָה לְכָל אָדָם לְפִי מָה שֶׁהוּא לְהַעֲמִיק בְּכֹונַת הַלֵּב בְּתַפְלָה שְׁיֵהֵן'
דְּרָךְ עֲבוּדָה לְפָנֵי הַש"י וְלֹא יִכְוֶן לְגַרְטִי' כְּלוּם רַק לְכַבוֹד שְׁמַיִם שְׁיֹוֹתֵר מִמָּה שֶׁהֶעֱגֵל כּו'
(פְּסָחִים קי"ב).

(וְחִפְץ לְהַשְׁפִּיעַ כָּל טוֹב לְיִשְׂרָאֵל, וְיִתְבּוֹנֵן ג"כ בְּמַלְכוּתוֹ ית' ע"ד הַיְחוד כָּכֵל מָה שֶׁהוּא
מִתְבּוֹנֵן בְּפֶסוּק הַיְחוד שֶׁפִּשְׁטוֹ כְּפִי דְבָרֵי רז"ל (בְּרָכוֹת יג:) פִּינּוֹן דְּאִמְלִיכְתִּי כּו' תּוֹ לֹא
צָרִיכַת, וְכֵן בִּשְׁעַת הַתַּפְלָה אֵין צָרִיךְ יוֹתֵר מִזֶּה בְּדְרָךְ חוֹבָה לְכָל אֶחָד רַק לְהַפִּיר שְׁעוֹמֵד
לְפָנֵי מֶלֶךְ יַחִיד וּמִתְחַנֵּן לְפָנָיו בְּכָל לְבוֹ דְרָךְ תַּחֲנוּנִים עַל עֲמוֹ, וְהַחַיִּיב לְאִסְתַּפְּלָא בִּיקְרָא
דְּמֵאֲרִי' שְׁמַבִּיא בְּעֲבוּדַת הַקְּוֹדֵשׁ שֶׁם מִסְפָּר הַזֹּהֵר הוּא הַהִתְבּוֹנְנוּת בְּגִדְוֹלְתוֹ ית'
וּבְאִמִּיתוֹת יְחודוֹ שֶׁזֶה כָּל הָאָדָם כִּמ"ש ג"כ בְּסוֹף הַמּוֹרָה נְבֹוכִים בְּאֲוֶרְךָ וְנוֹ"ל ס' א' וְלֹא
יִכְחִישְׁנוּ הַרִּיב"ש שֶׁזֶה חוֹבַת כָּל אֶחָד כְּפִי מָה שֶׁהוּא, וְכְפִי מָה שֶׁפְּתַבְתִּי לְעֵיל הֵם מִצּוֹת
מְפֹרָשׁוֹת בַּתּוֹרָה שָׂאֵל נֹא וְגו' וְיִדְעֵת וְגו': וְעַנְיֵן הַדְּרִישָׁה בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית הַמְּסוֹר לְכָל
אֶחָד, הוּא הַהִתְבּוֹנְנוּת בְּתַכְלִית בְּרֵאשִׁית הָעוֹלָם וְהָאָדָם שֶׁהִי רַק לְמַעֲנֵהוּ שֶׁזֶה הַתַּחֲלַת
הַתְּעוֹרְרוֹת הָאָדָם, וּפְתַחוּ בַּהֶעֱרָה זֶה הַרְבֵּה סְפָרֵי מוֹסֵר כְּמוֹ בְּסִפְרֵי הַיִּשְׁרָשׁר שֶׁל מוֹסֵר
הַמִּינְחָס לְרַבֵּינוּ תָּם וְכַדוּמָה לוֹ לְעוֹרֵר הָאָדָם לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַטִּיב מַעֲשָׂיו מִצַּד הַזֶּה, וְתַכְלִית
הַהִתְעוֹרְרוֹת לְהַפִּיר שֶׁכָּלל כְּוֹנַת הַבְּרִיאָה אֵינָה אֵלָא לְפָרְסָם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ וְאִמִּיתוֹת יְחודוֹ
וְנִבְחָרוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְפָרְסָם זֶה ע"י הַתּוֹרָה וּמִצְוֹתֶיהָ שֶׁנִּיחַתְנוּ לָהֶם, וְזֶה כָּל כְּוֹנַת הַתּוֹרָה
וּמִצְוֹת לְהַפִּיר זֶה, וְהַהִתְבּוֹנְנוּת זֶה אֵין לוֹ שִׁיעוֹר כִּי לֹא קִצְבָה תּוֹרָה חַיִּיב עַד כְּמָה יִחְקוֹר
בַּהִתְבּוֹנְנוּת זֶה וְאֵיךְ יֵהִי חִקִּירְתוֹ רַק עַכ"פ צָרִיךְ הָאָדָם לְקַבּוֹעַ לָהּ שְׁעָה לְהַתְבּוֹנֵן בָּזֶה,
וְדְרָךְ הַהִתְבּוֹנְנוּת כְּפִי הַשְּׁגַת שְׁכָלוֹ מִדְּעוֹתוֹ וּמִפִּי סְפָרִים וְסוֹפְרִים, וְהַרְמַב"מ ז"ל וְסִייעָתוֹ
שֶׁחִקְרוּ בְּעַנְיֵינִים הִלְלוּ בְּחֻמְתָּם דְּרָךְ הַפְּלוֹסְפִיאָה וְהַשִּׁיגוּ מָה שֶׁהַשִּׁיגוּ אַף שֶׁלֹּא יְדַעוּ
אִמִּיתוֹת עַנְיֵן מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וּמַעֲשֵׂה מְרַכְבָּה הַמְּוֹזְכֵר כְּפִי רז"ל כָּלֵל, מ"מ כְּכָר קִיְיִמוּ
מִצְוֹת הַדְּרִישָׁה בַּהִתְבּוֹנְנוּת יְחודוֹ בְּשִׁלְמוֹתָהּ פִּינּוֹן שֶׁהַתְבּוֹנְנוּ בָּהּ בְּכָל כַּחַ הַשְּׁגַת שְׁכָלֵם,
וְאֵין חוֹבָה עַל הָאָדָם לְהַתְבּוֹנֵן בָּזֶה אֵלָא כְּפִי הַשְּׁגָתוֹ וּבְמִנְפָּלָא מְמַנּוּ בַּל יְדְרוֹשׁ כָּלֵל
וּמְפֹרָשׁ בְּפָרֵק אֵין דוֹרְשִׁין דְּגַם מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית לֹא יְדַעוּ הַכָּל, וְהִינּוּ לְדַעַת הַדְּבָרִים עַל
בְּוִרְיָן שֶׁזֶה צָרִיךְ לְיַמּוֹד לְהַבִּין עוֹמֵק דְּבָר זֶה אֵיךְ כָּל הַנְּבִרָאִים אֵין נִמְשָׁכִים אֵלָא מֵאֲמַת
הַמְּצָאוֹ, וְאֵע"פ שֶׁכְּפִי מָה שֶׁפְּתַבְתִּי זֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה שָׂאֵל נֹא וְגו', מ"מ אֵין הַמְּצָוָה עַל
הַיְדִיעָה בְּדְרָךְ הַחֻמְתָּה כְּוֹלָה שֶׁדְּבָר זֶה אֵינוֹ מְסוֹר לְחֻמְתִּים בְּעֵלֵי בֵינָה מַעֲצָמָם אוֹ
הַמְּקַבְּלִים מְרַבּוֹתָם, אֲבָל הַמְּצָוָה הוּא רַק עַל הַשְּׂאֵלָה וְהַהִתְבּוֹנְנוּת בְּעַנְיֵן זֶה עַכ"פ אֶחָד
הַמְּרַבֵּה וְאֶחָד הַמְּמַעִיט וְעַל אֵיזוֹ דְרָךְ וְאִנְפֵן שְׁיֵהֵן', רַק שְׁיֵהֵן' הַהִתְבּוֹנְנוּת בְּעַנְיֵן הַפְּרַת
הַנְּבִרָאִים שִׁישׁ בּוֹרֵא וּבְעַנְיֵן מַעֲשֵׂה הַתּוֹרָה וְהַמְּצָוֹת הַמְּקַבְּלִים לְעַנְיֵן זֶה לְדַעַת שִׁישׁ
בּוֹרֵא, וְאוֹלָם וְדֹאֵי טוֹבִי' לְדַזְכֵּי וּמְכִיר ית' עַל דְּרָךְ הָאֲמַת לְאִמִּיתוֹ, וְהַהִפְרָה
בְּאִמִּיתוֹת שֶׁאֵין עוֹד מְלַבְדוֹ שֶׁהִיא הַצְּפִי' בְּמִרְכָּבָה כְּכָר נִתְבָּאֵר שְׂאֵי אֶפְשָׁר אֵלָא לְמִי
שֶׁזָּכָה לְמִדְרִיגַת הַצְּפִי' בְּרוּה"ק כְּרֹאֵה בְּעֵינָיו אִם מַעֲצָמוֹ אִם דְּרָךְ הַמְּסִירָה מְרַבּוֹ לֹא
דְרָךְ שְׁמִיעָה לְבַד, וְזֶה אֵי אֶפְשָׁר לְשׁוּמוֹ חַיִּיב עַל כָּל אֶחָד כָּלֵל כִּי גַם הַשׁוֹמֵעַ מִפִּי מְקַוֵּב
אִמִּיתִי לֹא יְדַע כְּלוּם אֵלָא אִם יִזְכָּה לְרֵא' וְיִדְעָה שְׁלִמָה ע"י הַקְּבָלָה דְרָךְ מְסִירָה
שֶׁזָּכְרָנוּ: וְכָל הַכְּוֹנַת הַמְּוֹזְכְּרוֹת אֲצֵל חֻמְתֵי הָאֲמַת בְּעַנְיֵינֵי הַתַּפְלָה וְהַמְּצָוֹת, הוּא שְׁיֵהֵיו
כָּל מַעֲשָׂיו וְתַפְלוֹתָיו מְכֹוֹנִים עִם דְּרָךְ הַיְחוד הָאִמִּיתִי הַזֶּה, וְזֶהוּ מ"ש בְּזוֹהַר תְּדִיר לְהַפְּלִיג

זה פי היא העבודה שאין למעלה הימנו פשקל מעשהו ליחיד יחודין על דרך היחוד
 האמיתי, וזהו כלל כל הענין הפונות במדות וספירות ליחיד בנה מעשהו ופעולתו בענין
 מיוחד או תפלתו על דבר מיוחד שנה נראה כדבר נפרד ובאמת הוא מיוחד הפל באחדות
 גמור שבאמת אין עוד מלבדו כלל ואולם עכ"ז יש מקום למעשה מצוה ולתפלה,
 ואמיתות יחוד זה אינו מושג אלא למי שזוכה לטיול בפרד' וצפני' במרפכה וכולי האי
 ואולי שלא יטעה כאלישע אחר הנז"ל, ואי אפשר שיבינו כלל מי שאינו משיג זה בדרך
 ראי', ולכן נמצא בזוהר כמה פעמים ופאה איהו מאן כו' שאי אפשר לאומרו דרך חיוב
 שאינו ביד האדם רק אשרי הזוכה לכך, פי השגה זו הוא השפעה הנשפעת מלמעלה
 לנביאים דרך נבואה ולחכמים ברוח הקודש וכל אחד כפי פח חכמתו והשגתו ומדת נפשו
 הוא צופה ורואה, ומרע"ה במראה הא' באש שבסנה ובמראה הב' בהעברת כל טובו על
 פניו הראו לו, ג"כ אמיתות יחודו ית' על דרך ראית המרפכה אלא שלא ראה מרפכה
 וסיות ואופנים וכו' בדרך שראה יחזקאל רק במראות אחרות כפי הראוי לו, ואלו' ראה
 מראה רוח ורעש ואש וקול דממה דקה, ועל ישע' אצ"ל (תגיגה י"ג): דראה כל מה
 שראה יחזקאל אלא שנה דומה לבן ברך כו' נראה שהיו דרך ראית והשגת היחוד שלהם
 שנה, ובס' הזוה"ק ורע"מ ותיקונים ואיזרא רבא וזוטרא וספרא דצניעותא המתבונן
 ימצא בהם כמה מראות שונות לא ראי זה כראי זה ושינין דא מן דא לגמרי שלא באותן
 הספורים והעניינים כלל, והם מראות והשגות שונות לחכמים שונים ומהם גם לרשב"י
 עצמו בחילוף הזמנים, וכן בספר הבהיר לר' נחוניא בן הקנה ובספר התמונה המיוחד
 לרבי ישמעאל פהן גדול ימצאו בהם מראות אחרות ידברו מהם בסגנון אחר לגמרי, וכן
 סגנון קבלת הגאונים מה שנמצא מובא בפרדס ושאר ספרי קודש ונדפס קצת ליקוטים
 מהם בספר קטן ליקוטי קבלה מגאונים [דפוס ווארשי] יראה הרואה שאינו על דרך
 הקבלה האמורה בספר הזוהר ותבריו הנז'לל, אבל הוא כפי המראה שראה אחד
 מהגאונים ראש לחכמי קבלתם אשר ממנו נמשכה קבלת הגאונים, וכמדומה פי קבלת
 רבי חמאי גאון בספר העיון וספר היחוד כפי השונות שהועתקו ממנו בספ"ר וזולתו
 היא ג"כ על דרך אחר קצת מקבלת שאר הגאונים ממה שנתגלה אליו ע"פ דרכו, וספר
 ברית מנוחה שחברו ג"כ חכם קדמון והעיד עליו האריז"ל שהוא ספר קדוש כמ"ש בריש
 ספר נגיד ומצוה הוא מגיד חדשות מה שלא נמצא בשום ספרי קודש והוא מראה
 מחודשת נתגלית לאותו חכם, ויש בדפוס ספר מעין החכמה מיוחד למרע"ה והובאו
 דבריו בפרדס ובפלח הרימון ובהקדמת ספר עמק המלך ועוד זולתם, נראה שהוא מקובל
 בידי קדמונים לספר קדוש וכמדומה בעיני שחיבר בימי אחרוני הגאונים או סמוך להם
 מאחד קדוש שהשיג ברוח קדשו דרך המראה שנתגלית למשה רבינו ע"ה בנבואתו, פי
 חכם עדיף מנביא ויכול להשיג בתקמתו ע"פ רוח"ק מה דאיתאמרא הלכה למשה מסיני
 כמ"ש בפ"ק דב"ב (י"ב).

(וע' ברמב"ן לשם מובא בע"י שם, ותחילת הלשון שבספר ההוא כתוב ג"כ בספר העיון
 לר' חמאי גאון בקצתו שבדפוס בספר ליקוטי קבלה הנזכר גם בספר הקנה גדול [דף
 ל"ו ע"א], ובמדרש שמעון הצדיק המובא בפירוש הרמ"ב לספר יצירה פרק ב' משנה
 ג' [יש שם עוד קצת לשון מספר הנזכר ע"ש, ובפרדס [שער א'] ראיתי דר' חמאי גאון
 בספר העיון מביא ברייתא דשמעון הצדיק, ונראה דספר העיון זה הנה לפני מחבר מעין

התקמה ובדרכו דרף קצת ואע"פ שיש בו הרבה דברים נוספים ג"כ מה שנתחדש לו בצפניו בעניינים הללו, כי צופי המרפכה ברוח הקודש הוא בדרף חכמה והשגת השכל אלא שהוא למעלה מהשגת שכל אנושי רק מה שנשפע בשכלו מלמעלה ברוה"ק ועי' רמב"ן ב"ב שם וכפי דרף התעסקות שכלו בענין השגה בנעלמות הללו על הדרף שהוא יתגלה לו פשיזפה בדרף הצפני' וספר רזיאל המינוחס לאדם הראשון חברו בעל הרוקח וכמ"ש בהקדמת הספר שהוא הי' חתום בו ושקיבל מעשה מרפכה מר"י הקסיד שקיבל מאביו כו', ומלשון שקיבל כו' מבן אר שהוא המחבר לא כמו שחשב בעל ההקדמה שהוא המעתיק, והרואה בפנים הספר בענייני המוסר שורש חסידות ויראת ד' כו' ימצא דברים פכתבן וכלשונם בספר הרוקח וכן ניפר מלשוננו בכמה מקומות שהוא חברו, ומה שנתניחם שם איזה דברים לאדם הראשון ולנח היינו שהוא או רבותיו שמסרו לו חכמה השיגו ברוח קדשם דברים שנתגלו לאדה"ר ולנח, והרואה בתוכו יראה שדרף קבלתו משונה מקבלת הגאונים ושאר ספרים שזכרנו, והוא ענין מראה אחרת נתגלית לראש המדברים על דרף שהוא וכל ההולכים בעקבותיו ג"כ במרפכה ע"פ דרכו המושג להם, ובספר מצרף לחכמה מזכיר סודות התפלה כתב יד לבעל הרוקח ומזכיר שם שלשלת קבלתו עד הגאונים, ואין ספק בעיני דדרכי פונותיו בתפלה משונים בלשונם מסגנון לשון הפנות שזכרו הנמשכים אחר קבלת הרמב"ן, כי השגתו במעשי מרפכה שעל פיה עשה פנות התפלה על דרף היחוד הי' בסגנון אחר, וקבלת הרמב"ן ורבותיו ותלמידיו כמדומני שהיא ג"כ מראה מחודשת משונה מכל סגנון המראות שזכרנו ויסודה בנוי על ספר הבהיר לר' נחוניא בן הקנה שהי' גלוי לפניהם ומביאו רמב"ן תדיר, ועפ"י דרכו התבוננו הם במרפכה והשיגו מה שהשיגו ע"י התגלות אלי' להם כפי עדות הרקנטי ושאר קדמונים וגילה להם חדשות בסגנון השגתם, והבאים אחריו הר"י גיקטלייא בעל שערי אורה ושאר ספרים והראב"ד המפרש ספר יצירה וה"ר אביגדור קרא בספר הקנה גדול וקטן דרכו ג"כ בדרפו עם עירוב קצת מדרף הגאונים בקבלתן ג"כ, ואעפ"י שפמדומה בעיני שהם זכו ג"כ לצפני' מיוחדת כפי הנראה מתוך ספריהם מ"מ מעט חדשות דרף מראה וצפני' מחודשת ימצא בהם, ובעל ספר הקנה אע"פ שמביא תדיר ממה שגילו לו מלאכי עליון הרבה דברים מהם פתובים ומפורשים בלשוננו ממש בספרים הקודמים לו וכבר נתרעם קצת עליו בזה בפרדס שער י"ב פרק ב', אבל באמת הקריאה מן הפתוב בספר דרף סיפור אינו נחשב לידיעה פלל בדברים הנעלמים הללו והוא בהיותו מעיין באותן הדברים בספרים ומעמיק במחשבתו בעניינים שם נגלו אליו מלאכי האלקים והראו לו הדברים דרף צפני' וכתבן על שמם להודיע שנגלו לו דרף צפני' ולא פתבן כמעתיק בעלמא, ואחריהם בא האריז"ל שראה כל המראות הנזכרים והוסיף משלו עניינים הרבה ומראות מחודשות נתגלו אליו, וכל המראות הללו הפל הולך אל מקום אחד לברר ענין היחוד האמיתי וכולם אמת וצדק, והרמ"ק ז"ל התאמץ לבאר כל דברי הזוהר ושאר ספרי קודש לרז"ל ולגאונים הפל על דרף קבלת הרמב"ן שהיתה מסורה בידו ובידי כל חכמי הקבלה מבני ספרד שלפניו, ואחריו האריז"ל ותלמידיו פירשו הפל עפ"י דרכו, ואע"פ שפולם מראות שונות מ"מ כל מראה יכולה להתפרש ע"ד סגנון לשון מראה אחרת ומתוך מראה זו עצמה יראה ג"כ מראה אחרת כמו שנתפרשו כל

המראות שלהם במראה המרפכה שראה יחזקאל, ומרפכת יחזקאל ג"כ נראית מתוך המראה שראה מרע"ה וכתבה בתורה כמ"ש בפ"ק דתענית (ט).

(ליפא מידי בנביאים וכתובים דלא רמיזי באורייתא, פי פננת פל המראות ענגן אַחד להשיג דרף היחוד שאין עוד מלבדו לאמיתו, וכל פננות התפלה ושאר מצות שביארו הבאים אחר הרמב"ן ע"פ דרף קבלתו והאריז"ל והבאים אחריו ביארו ע"פ דרכו בענגן אחר הכל הוא על ענגן היחוד האמיתי, והזוכה להשיג זה אין נ"מ בדרף התבוננותו והשגתו פיון שבין פה ובין פה המכונן אַחד להשגת יחודו ית' בזה וכל אַחד משיג לפי דרף הראוי לו: ואולם רוב המקובלים המתבוננים מתוך הפתוב בספרים לבד בלא התגלות דרף השגת רוח הקודש, מעולם לא צפו במרפכה ולא השיגו ענגינה פלל, וכל פננותיהם בתפלה ובמצות לכונן פפתוב בספרים לא זו שאינו חיוב אלא שאין בו תועלת פלל, ואפשר שיהי' הפסדו מרובה משכרו אם אוילי יפשל קצת בענגן מענפי ההגשמה, וכל מי שאין דעתו רחבה שלא לטעות ע"י עיונו בחכמה ההיא בלשונות הפתובים בספרים בהגשמת הענגינים יתרחק מהסתפלות בספרים פאלה לגמרי, ובהקדמת ספר משנת חסידים מביא שראה בספר פתב יד הארץ הקדושה דמי שבילדי נכרים השפיק ומכחיש אמיתות דברים שאין מבין בשכלו יתרחק מלימוד הקבלה כמטחני קשת שלא פנה בגחלתה אכל אם יודע בעצמו שיאמין אמיתות הדברים ויתלה החסרון בו שאין מבינם אז חייב ללמדה, וכמ"ש הרח"ו בהקדמת עץ חיים דבדורות אלו מצוה ושמה גדולה היא לפני הקב"ה שתתגלה זאת החכמה כו' ולא יחוש אם יטעה כו' ע"ש, והנה התנאי בזה שזכר לא הי' ראוי להזכירו פי לא דברה תורה במתים ומכחיש האמת המוספם בפי כל חכמי ישראל ולרשע אמר אלקים מה לה לספר חוקי כ"ש אפיקורס שאין מאמין בדברי חכמים מה לו ולחכמה, והנה גם מרפכת יחזקאל אין מובן לשכל ואם יאמר שזה במראה הנבואה הנה גם פל דברי חכמי האמת בקבלה הם המראה לרוח הקודש, ואע"פ שיש חילוק גדול בין נבואה לרוח הקודש, פי מה שהוא ברוה"ק הוא השגה דרף חכמה כמו שנתבאר ומושגת יותר לשכל וכן הם פל דברי המקובלים מתנאים ואמוראים וגאונים ושאתריהם, נראה מתוכם אף למי שאין משיג אמיתות השגתם ניפר פמציץ בין החרפים פי יש בהם התגלות מרובה יותר לשכל ובדרף מבואר יותר לשכל מראה המרפכה דיחזקאל וכ"ש בדברי האריז"ל שיהאריה בבואור הענגינים יותר, אכל מ"מ דברים המושגים במראה לצופה ברוח הקודש ודאי לא יובנו לשכל אנושי כפשטו, וכפי הנראה מדברי בעל הספר הנזכר שכתב על זה בהג"ה ויבכה על רוע מזגו ע"כ, נראה שלא דיבר באפיקורס ובלתי מאמין לגמרי פי אם יבכה על דרכיו ויפיר רשעו בזה הנה פבר שב מדרכו והוא מאמין, ואיזה רוע מזג יש לו עוד מעתה פי המכחיש ואין מאמין לא יבכה על בלתי האמינו פי האמונה הוא קבלת הלב הדבר אם הוא אמת או שקר ואי אפשר לשני הפכים ביחד, אכל פפי הנראה בעל ספר זה אגיל בשיטתו'בספר ינשר לבב הנזכר לעיל שתפס הרבה מדברי האריז"ל דברים כפשטו, וכן הלכו בשיטה זו הרבה מחכמים האחרונים המתפארים בקבלה וחשבו לחכמים זולתם המתלוננים עליהם בזה וצועקים עליהם שאי אפשר להאמין דברים פאלו שהם מענפי ההגשמה ואע"פ שהודו שהאריז"ל אמת ודבריו אמת הם פיקחשו באמונת הדברים ע"ד הפשט המושג שכל אנושי, ועל אנשים פאלה חשבו הם עליהם שמה שהשפיקו בילדי נכרים

גַּרְם לָהֶם זֶה, כִּי הִרְחַקְתָּ הַהִגְשָׁמָה בְּכָל פְּרִטְיָהּ שֶׁדִּקְדַּק בָּהּ הַרְמַב"מ וְסִיּוּעָתוֹ לְקַחוּ דְּבָרִים הַרְבֵּה ג"כ מִחֻכְמֵי הָאֲנָמוֹת הָעַרְבִיִּים הַמְּוִדִים בִּיחֻד הַש"י פִּיּוּעַ, וְאוּלָם בְּאַמַּת דְּבַר ד' בְּפִיָּהֶם אָמַת כִּי חָלִילָה לְצִיּוּר גְּבוּל וּמְקוֹם וְכַדוּמָה מְעַנְפֵי הַהִגְשָׁמָה בּוֹ ית', וְאֵע"פ שֶׁכָּל דְּבָרֵי הָאֲרִיז"ל אֲמִיתִים כִּפְשָׁטוֹן אֶצֶל צוּפֵי הַמְּרַכְבָּה כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְעֵיל, אֵינָם אֲמִיתִים כָּלֵל כִּפְשָׁטוֹן הַמְּוִשֵׁג בְּשֶׁכָּל אֲנוּשֵׁי, וְהִי רָאוּי לוֹ לְהַזְכִּיר הַתְּנָאֵי הַזֶּה בְּלִימוּדָה שְׁמִי שֶׁהוּא פְתִי מְאֲמִין לְכָל דְּבַר כִּפְשָׁטוֹן יִתְרַחַק כּו' בְּגַחְלָתָהּ, תַּחַת מֵה שֶׁצִּיּוּנָה לְהִרְחִיק אוֹתוֹן שֶׁאֵין מְאֲמִינִים דְּבָרִים כִּפְשָׁטוֹן אִם אֵין כּוֹפְרִין בְּגוּף הָעֵנָן, וְכָל הַמְּקַנְפְּלִים הָאֲחֻרּוֹנִים הַבָּאִים אַחַר הַרְמַב"ן שֶׁלֹּא הִשְׁיִגוּ לְצַפּוֹת בְּמְרַכְבָּה נִזְהָרוּ עַכ"פ מִזֶּה שֶׁלֹּא לְהַגְשִׁים וְהַזְהִירוּ הַרְבֵּה עַל זֶה: וּבִפְתִיחַת סֵפֶר כְּתוּב שֶׁטוֹב לְרַש"ט ו' גָּאוֹן בְּעַל מַגְדֵּל עוֹז לְפָרֵשׁ סוּדוֹת הַרְמַב"ן עַל הַתּוֹרָה [אַשְׁרֵי נִדְפַס מִכְּבַר הַקְּדָמַת הַסֵּפֶר בְּסֵפֶר הַיֵּכַל ד' ד"ו וּבְסוּף סֵפֶר לִיקוּטֵי קַבְלָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל וְעַתָּה נִדְפַס מִחֻדָּשׁ כְּלוֹל בְּקוֹנֵץ מְאוּר וְשֶׁמֶשׁ דְּפוּס לְיוֹרְנָן] כִּי תַחֲלַת כָּל דְּבַר הַזְהִירוֹנֵי רַבּוּתִי לְהִתְרַחַק בְּדַבּוּר וּבְמַחְשָׁבָה מִג' דְּבָרִים שֶׁהֵם גְּשָׁמוֹת וְרַבּוּי וּפְיֻרּוֹד כּו' ע"ש, וְזֶה בְּאַמַּת מֵה שֶׁרָאוּי לְהַזְהִיר מְאוּד בְּתַחֲלַת הָעִיוֹן בְּדְבָרֵי הַקַּבְלָה, וּמ"ש בְּעַל מְשַׁנַּת חֲסִידִים שֶׁלֹּא יַחּוּשׁ אִם יִטְעֶה, אִם יֵהִי זֶה אָמַת בְּאֵיזָה טְעוּת אַחַר אֵינּוּ אָמַת בְּטְעוּת הַהִגְשָׁמָה שֶׁחֻטְאוֹ רַב כְּנִזְכָּר לְעֵיל, וְכָל מִי שֶׁיִּרְאֵה לְנַפְשׁוֹ מִהַנְּשָׁמָה יִתְרַחַק מִהַסְתַּפְּלוּת בְּעַנְיֵינִים הַלְלוֹ לַגְּמָרִי, אוּלָם מִי שֶׁבְּטוּחַ בְּעַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִגְשִׁים שֶׁיֵּאֲמִין שֶׁכָּל זֶה מְרָאֵה מְוַשְׁגָּת לְצוּפֵי הַמְּרַכְבָּה כְּמֵרָאֵה יִחַזְקָא שֶׁבִידְעַת זֶה כְּבָר יִחַדֵּל מִלְּהַגְשִׁים הַזֶּה הַתּוֹרָה לוֹ הַהַסְתַּפְּלוּת בְּסִפְרֵים הַהֵם, אֲבָל בְּתְנָאֵי שֶׁיִּזְהָר בְּאַזְהַרַת חֻכְמִים בְּמִנְפְּלָא מְמַד בַּל תִּדְרוֹשׁ כּו', וְהֵינּוּ שֶׁלֹּא יִתְבּוֹנֵן כָּלֵל בְּהַשְׁגַּת הַמְּרָאוֹת דְּרַף דְּרִישָׁה וְנַחֲקִירָה כִּינּוֹן שֶׁהַדְּבַר מְוַפְּלָא מְמַנּוֹ רַק יוּכַל לְעַסּוֹק בְּהֵם דְּרַף קְרִיאָה יִידְעַת הַכְּתוּב בְּלַבַּד, וְאֵין בְּזֶה חַיּוּב כַּמ"ש בְּעַל הַסֵּפֶר מְשַׁנַּת חֲסִידִים אֵף לֹא מְצֻנָה גְּמוּרָה כַּמ"ש בְּשֵׁם הַרְח"ו, כִּי דְבָרֵי הַרְח"ו הֵם עַל הַתְּגַלּוֹת הַחֻכְמָה שֶׁאֵינּוּ אֶלָּא עַל הַגִּילּוּי לְאַמְתָּה שְׁזוּלַת זֶה אֵין קְרוּי גִילּוּי כָּלֵל וְכַמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר לְמַעְלָה, וְכֵן מְצֵאתִי בְּהַסְפָּמַת אַחַד קְדוּשׁ עַל סִפְרֵי עֵץ חַיִּים וּפְרֵי עֵץ חַיִּים [מִדְּפוּס הַא' בְּקֶאֱרָעֵץ] הַרְגִּישׁ קִצַּת בְּזֶה, וְכַתּוּב כִּי אֵין חֻשׁשׁ פְּרָסוּם הַחֻכְמָה לְמִי שֶׁאֵין הַגּוֹן לָהּ בְּהַדְּפָסָה לְפִי שֶׁלְּפָנָיו יֵהִיו הַכָּל כְּדְבָרֵי סֵפֶר הַחֲתוּם וְלֹא יִתְגַּלֶּה לוֹ כְּלוּם, וְהֵינּוּ כִּי יִדְעַת הַדְּבָרִים כְּכַתְּבָן אֵין בְּהֵם הַתְּגַלִּית כְּלוּם, וְדְבָרֵי הַרְח"ו הִי' כְּלָפִי מֵה שֶׁרָאֵה בְּדוּרוֹ פְּרָסוּם הַהַתְּגַלּוֹת בְּלֵב הַרְבֵּה חֻכְמֵי אָמַת בְּצַפַּת ת"ו, כְּהַרְמ"ק שֶׁהַעִיד הָאֲר"י עַל גְּדוּלְתוֹ וְדָאֵי זָכָה לְהַשְׁגָּה גְּמוּרָה ע"פ דְּרַכּוֹ וְכֵן הַב"י שֶׁהִי' לוֹ מְלֶאֱךָ מַגִּיד נִסְתָּרוֹת וְעַל כְּוָלָם הָאֲרִיז"ל וְתַלְמִידָיו, וְחָשַׁב שֶׁכְּבָר עַת רְצוֹן לְפָנָיו לְפָרְסָם הַתְּגַלּוֹת זֶה בְּלַבּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וְהִידְעָה בְּאַמַּת הוּא מְצַנֵּת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה דְּוִידְעַת הַיּוֹם וְגו' כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאָר מִי שֶׁיּוּכַל לְזַכּוֹת לִידְעָה בְּאַמַּת אֲבָל הַקְּרִיאָה בְּסִפְרֵים אֵינָה בְּכָלֵל הַזֶּה כָּלֵל, אֲבָל יִרְאֵה שֶׁלְּשׁוֹנָן וְקְרִיאַתוֹ הוּא בְּכָלֵל מְצַנֵּת תַּלְמוּד תּוֹרָה כְּמוֹ הַלּוּמֵד בְּפִרְשַׁת הַמְּרַכְבָּה בִּיחַזְקָאֵל שֶׁהוּא וְדָאֵי קְרוּי עוֹסֵק בְּתוֹרָה אַע"פ שֶׁאֵין מִבֵּין אֶלָּא פְּשֻׁט הַסִּיפּוֹר וּמִפְטִירִין בְּמְרַכְבָּה בְּשִׁבּוּעוֹת אַע"פ שֶׁאֵין אֲתָנוּ יוֹדַע עַד מָה מְסוּדוֹתֵי נִחְשָׁב לְקוּרָא וְעוֹסֵק בְּדְבָרֵי הַנְּבִיאִים, וְאָמְרוּ בַּפ"ק דַּע"ז (י"ט).

(גַּם בְּנִגְלוֹת הַתּוֹרָה לִיגְרָס אֵינֶשׁ וְאֵע"ג דְּלֹא יִדַּע מֵה קְאָמֵר, וְהַכִּי נִמְי בְּנִסְתָּרוֹת כִּינּוֹן שֶׁהֵן דְּבָרֵי תּוֹרָה מְמַשׁ אַע"פ שֶׁהוּא אֵינּוּ מִבֵּין הוּא עֹסֵק בְּתוֹרָה, וְהָאֲרִיז"ל הַגִּיד עַל לְשׁוֹן הַזִּינְהָר הַקְּדוּשׁ שֶׁהוּא מְסוּגָל לְנִשְׁמָהוֹנְרָאֵה הַכְּפוּנָה שִׁיּוּעֵיל הַשְּׁגָרַת הַלְּשׁוֹן לְבוֹא לִידֵי

השגה אמיתית, ובהקדמת ספר צל"ח על מסכת ברכות] מביא בשם חכם אחד פי ידיעת קבלה הפתובה בספר הוא על דרך ידיעת התינוק אותיות הא"ב שיועיל לו אח"כ פשילמודהו עי"ז להבין בספרי' וכן ענייני הקבלה הנודעים הם רשומים ורמזים דוגמת אותיות הא"ב יועילו לנו לעתיד לדעת עי"ז האמת פשינסר החומר המבדיל ע"ש, ואפשר שיהי' פן שיועיל ידיעות הללו הקודמות קצת ואע"פ שעל האמת אז לעתיד יתגלה ידיעת היחוד האמיתי שהוא שורש המכונן בתקמה זו אז לעין כל נראו כל בשר יחדיו בראית שכלם השגת האמת לאמיתו פמות שהוא וכבר אמרנו שאין חילוק בדרך וסגנון המראה ובלתי ספק תהי' אז המראה היותר ברורה, מ"מ אפשר יהי' איזה תועלת בידיעות הללו אז לענין סגנון הראי', ואולם מן הצד הזה אין לנו להטיל שום חיוב לחובה או למצוה על האדם לעסוק בהם, ודי בזה בקריאה בספר הזוהר אשר הוא לרו"ל התנאים ואמוראים שיש בדבריהם ובלשונם קדושה יתירה הרבה מדברי הפאים אחריהם אע"פ שג"כ דברו ברוח הקודש, ובענין הפונות במעשה המצות והתפלה יראה נדאי שאין ראוי כלל לכונן על דרך הפונה הפתובה בספרים באין מבין הדברים לאמיתן ומה בצע בזה ואיני מוצא בו סדר מצוה או תועלת, וכל זה לקורא בהם דרך קריאה בעלמא אבל הפא להתבונן בהם דרך הסברא בדרישה וחקירה הרי זה עובר על, אזהרת חכמים במנפלא כו', ואע"פ שאמרנו שיש דרך המוסבר מעניני הסודות לכל לב מבין והוא בכלל מעשה בראשית שחקירתו מותרת ומצוה לכל חכם ומבין מדעתו ואינו מפלל סתרי תורה, זהו פשחוקר בנגלה לו לדעת חקמתו ית' במעשה בראשית ובבריאת נבראים מפירים יחודו, ובפרק אין דורשין (י"ג).

(מפורש דמעשה בראשית ומעשה מרפכה הם ב' עניינים נפרדים וסבי דפומבדיתא היו בקיאים במעשה בראשית ולא במעשה מרפכה, פי אין שייכות לזה עם זה ואע"פ שהסברת ענייני המרפכה לאזון שומעת הוא מפלל מעשה בראשית, מ"מ נזכר שם מרב יוסף שהי' בקי במעשה מרפכה ולא במעשה בראשית, פי יש שנשמתו משורש עליון נורא שלא יוכל להבין הסברת הדברים לענין השגת הנבראים מצד שהם נבראים פי הוא דבוק ביחוד האמיתי, ומי שהוא יודע במעשה מרפכה ובמעשה בראשית הוא יוכל להסביר ענייני המרפכה דרך הסברא ללב מבין בדרך השגת מעשה בראשית, אבל מי שאינו משיג במרפכה והם מנפלאים ומכוסים ממנו אם פא לחקור ולדרוש במרפכה הרי דורש במנפלא ובמכוסה, וכבר העיד הרמב"ן בנזכר למעלה וכן שאר חכמי האמת פי אי אפשר להשיג בדרך הסברא, ורק מי שזכה להיות מצופי המרפכה הוא יוכל להסביר בדרך סברא אם הוא משיג במעשה בראשית ג"כ אבל לא להתבונן מעצמו בסברא בדברים מנפלאים ממנו: ולפיכך צריך להתרחק מחבורי' המסבירים ענייני הקבלה על דרך החקירה מלבם, וכמו אותן שעירבו בה דברים מחכמי הפילוספיאה כגון ספר נובלות חכמה שפבר הנהיר ממנו הרמ"ז כמ"ש בשמו בספר שם הגדולים, וכן לדעתי ראוי להתרחק מספר בית אלקים וספר שער השמים שחיבר ר"א פהן אירוורו שפבר בזה סברות מלבן ומה שהוציא מדברי פילסופי האנומות הקדמונים ורצה לאחדם עם חכמת הקבלה המושגת בנבואה ורוח הקודש, ובכלל שלא לעיין בספר שלא ידע שמתברר הי' צופה ברוח הקודש בעצמו בידיעת ענייני הסודות ההם לאמיתן או שקיבל איש מפי איש ממי שצפה במרפכה, פי זולת זה אי אפשר לעמוד על דברים המנפלאים

ומכוסים ומושגים רק ברוה"ק להסבירם בשלל, אמנם בחבורים המסבירים עניינים
ההם לאנן שומעת על דרך האמת המושג להם מעצמם בדרך הצפיין' או מקבלתם מפי
יודעי האמת, מאחר שהדרך מוסבר ומוכן יפה למתבונן בהם הרי זה בכלל מה שהורשית
התבונן שהיא ציווי להתבונן בה, ומי שמשפיל ע"פ דרכם ג"כ בסחרים הפתובים
בספרים לבעלי הסוד בדרך ההתבוננות המושגת לשלל הרי זה המצווה להתבונן בהם וכמו
שנתבאר, וכן הוא צריך לכוון בתפלתו ובמעשה המצות דרך היחוד המוסבר לו על פי
הפונות ההם, וכפי הנראה רוב או כל חכמי האמת שבאו אחר הרמב"ן שהפליגו בשבחה
ובחובת העסק בה והפונות על פיה, אותן שלא ידעו אמיתותה מ"מ השיגו שמץ מנה
בדרך ההבנה ללב בקבלתם רב מפי רב מהיודעים האמיתים ועפ"י אותו הדרך המוכן
להם התבוננו בה בינה ובכונותי, ועל הדרך הזה הוא מצוה וחובה וכמו שנתבאר שזה
בכלל מעשה בראשית, ומ"מ חכמים הראשונים היו זהירים מאוד בגילוי זה ופרסומו
ג"כ לפי שאמרו אין דורשין במעשה בראשית בשנים ג"כ, ולפיכך אע"פ שלא חשו
לפרסם סתרי התורה שהם בעצמם הניחוהו בכתב מפני שאין בזה פרסום וגילוי פלל
כמו שנתבאר למעלה מ"מ לענן גילוי הדברים על דרך המוכן שפבר יש בהם התגלות
לכל קורא בספר לא רצו לפרסם: ובדורות האחרונים התירו לעצמם לכתוב גם זה,
ואע"פ שהכותב בספר פאלו דורש לאלפים מבני אדם וכן היו דורשים בפרים ג"כ
מהספרת העניינים, ונראה שענן אין דורשין כו' שלמדוהו חכמים מלשון הכתוב שאל
וגו' יחיד שואל וכו', היינו רק על ענן השאלה והדרישה דרך משא ומתן בדרך דרושם
אז שהמשא ומתן אסור בזה לשנים שלא יבואו לשאול מה למעלה כו' אבל שלא על דרך
משא ומתן פאלו הכותבים בספרים או רב הדורש לפני המון תלמידיו וכולם שומעים
ושותקים אינו בכלל אסור זה, ומאחר שתחכים גדולים נהגו היתר בזה יש לנו ללמד
זכות עליהם על הדרך שאמרנו, אבל מה שקצת בני אדם נהגו היתר לעצמם לשאול
ולדרוש בחבורה במשא ומתן בעניינים הללו של הספרת סתרי התורה ללב מבין יראה
שאין להם על מה שישמוכו, כי כל דברי רז"ל באיסורים שזכרו וכ"ש שלמדום מן
המקרא הם חיים וקיימים לעד ולעולם, ואין לתלות היתרו בשנינו הזמנים, אבל שינוי
הזמן הוא רק לענן פרסום הדברים מן השמים שהופיע רוחו ית' על הרבה בני אדם
ונתן בלבם לדרוש ולכתוב בספר התבוננות העניינים שיהי' מוכנים לכל חכם ומבין,
אבל לא שישתנה דבר בענן האסור והמוטר פלל וכמו שנתבאר למעלה, וכל הדברים
הללו שביארנו בענן מעשה בראשית ומעשה מרכבה אמת וצדק ואין ספק בו, ואע"פ
שנמצא בקצת חבורי המקובלים דברים מראים כפי מובנם הפשוט נגד מה שכתבנו מ"מ
האמת הברור הוא מה שנתבאר בענן זה, וכל דברי רז"ל בתלמוד ומדרשות בספר
הזוהר הקדוש ודברי חכמי האמת מתאימים כולם על האמת עם דברינו אלה, אלא שאין
פאן המקום להאריך בדרוש הזה ובביאורם רק להזכיר מה שהוא חובת גברא לדעתי
בענן ידיעות הללו ושהם לדעתי ב' מצות עשה מפונרשות בתורה ראוי למנותם בענן
המצות: ובהקדמת הזוהר [י"ב סע"א] אחר שפנה מצות היחוד איתא, פקודא רביעאה
למנדע דד' הוא האלקים כמ"ש וידעת וגו' כי ד' וגו' ולא תכללא שפא דאלקים בשפא
דד' למנדע דאינון חד ולית בהו פרודא כו', פירוש פי שם אלקים פירושו בעל הפחות
כולם ר"ל פחות הטבעיים וכידוע דשם אלקים בגימט' הטבע והוא המנהיג פחות הטבעיים

ע' בתש"ו ח"צ [סי' י"ח], ושם הו"י הוא שם העצם הרומז למה שהי' עד שלא נברא העולם והנה משנברא העולם ויהי' לאחר שיתבטלו העולמות שנהו היחוד האמיתי, וצריך לדעת דכולא חד שגם הנהגה הטבעית שאין בה התגלות זה היחוד האמיתי דשם הו"י המבריך מן הקצה עד הקצה מ"מ אינה דבר נפרד כלל דלית בהו פירוודא, ושם [ב'] איתא וכד ינדע בר נש דכולי חד ולא ישוי פירוודא אפ"י ההיא סט"א יסתלק מעל עלמא כו', מתבאר שידיעת זה הוא היחוד אמיתי שאין עוד מלבדו ממש פנופר למעלה דבזה סטרא אחרא מסתלק מעלמא שאין מקום לסט"א ורע כלל למי שהוא דבוק ביחוד האמיתי וכמובן למשכיל, ומתבאר מה שאמרנו דוידעת וגו' הוא מצנת עשה על הידיעה האמיתית בענין היחוד מוספת על מצנת היחוד דשמע ישראל: וברע"מ [פרשת וארא כ"ה א'] איתא וידעתם כי אני ד' אלתיכם פקודא דא קדמא דכל פקודין כו' למנדע לי לקוב"ה בכללא דאית שליטא עילא דאיהו רבון עלמא וברא עלמין פולהו כו' ולסוף מ' שנין דקא אשמד כו' פדין אולקיף לון באורח פרט הה"ד וידעת היום וגו' היום דוקא מה דלא הנה רשו מקדמת דנא כי ד' הוא האלקים דא באורח פרט ובמלה דא פמה רזין וסתרין אית בי' ודא ונהוא דקדמיתא כולא מלא דא דא בכלל ודא בפרט ע"כ, הנה מבואר מה שפתבתי דענין מצנות וידעת היא הידיעה בפרטות ובדרה הרז וסתרי תורה, וגם מה שדקדקנו במלת היום שאין זה מצנה כוללת ככל המצות מפורש ג"כ בזה פו, והם פירושו כפשטי' היום לאחר שהשתדלו מ' שנה בתורה ומצות, והן הם דברי הרמב"מ שלא לטייל בפרדס אלא אחר שמילא פריסו בשר ויין מנגלות התורה והמצות, והם אמרו שמצנה זו הוא פרט של מצנת וידעתם הקודמת ואותה מצנה דוידעתם לא מנה שום מוני המצות, ונראה שהוא בכלל מצנות אנכי שעניינה אמונת שיש שליט ובורא וכן הוא מפורש [שם ב'] מלה קדמא איהי אנכי כו' היא דפקודא קדמא למנדע לי בכללא כו' דאית אלקא שליטא כו', וע"ש סי' דבכלל אנכי נרמז גם הידיעה בפרט בגין דכתיב ד' אלקיך דא פרט, ורצה לומר ממלת אלקיך לשון יחיד, דבקרא קמא פתיב ד' אלקיכם לשון רבים והידיעה בדרה כלל הפל שונים בו, אבל הידיעה בפרט אין השגת כל אחד שנה וכל אחד משיג פפי מה שהוא, וכן קרא דוידעת וגו' נאמר בלשון יחיד מטעם זה, אבל נראה דמ"מ אין בכלל מצות אנכי ב' הידיעות בכלל ובפרט שהרי כבר אמר שהשגה דרה פרט לית רשו להשיג אלא אחר מ' שנה והוא בכלל סתרי התורה, וכן איתא [בפ' בהר קי"א ב'] בזמנא דידע לי' בר נש באורח פרט פדין איקרי בן רחמיא דילי' פון דחפיש בגניזו בכל רזין דביתי' ע"כ, ומלשון פון דחפיש מבואר דאין רצונו לומר שנעשה פון והותר לו אח"כ לחפוש בכיון אלא שבידיעה זו הוא נקרא בן שדומה בזה לבן דחפיש כו', ומבואר דהידיעה בדרה פרט הוא ידיעת סתרי התורה, רק לפי שבעת מתן תורה דשמעו אנכי ולא יהי' לך מפי הגבורה שהגיעו אז למדריגת הגבוהה ודאי השיגו אז באותו שעה לבד ההשגה דרה פרט בכל סתרי המרכבה הגלויים לגביאים כל אחד פפי מדריגתו ולפיכך נאמר ד' אלקיך, אבל המצנה הקבועה לדורות במצנה זו דאנכי שלא נאמר בה היום ומסורה לכל אחד הוא הידיעה בדרה הכלל שעל זה באה עיקר מצנה זו: והנה בכאן אמרו שמצנות וידעת וגו' והוא פירוש ופרט למצנת אנכי ובהקדמה אמרו שהוא בידיעת היחוד ושניהם אמת והכל אחד, דידיעת אמיתת מציאותו ושליטתו דרה פרט הוא ידיעת היחוד האמיתי שאין פירוד כלל רק שבהקדמה שם לא

נזכר פֶּלֶל מְצוֹת הַיְדִיעָה דָּרָךְ פֶּלֶל, וְשֵׁם [י"א רע"ב] אֵימָא פְּקוּדָא קְדָמָא דְכּוּלָּא יִרְאָת ד' וּמִיָּתִי קִרָּא דִּירְאָת ד' רֵאשִׁית דְּעֵת, וּבִרְעֵינָא מְהִימְנָא שֵׁם הֶרְגִישׁ ג"כ מְקַרָּא זֶה וְאָמַר וְאֵי תִימָא הָא כְּתִיב יִרְאָת ד' רֵאשִׁית דְּעֵת תִּירוּעָא דָּא בְּאִנְרַח פְּרִט כּו', וּר"ל דֶּהֵיִרְאָה הִיא רֵאשִׁית רַק לְעִנְנֵי הַיְדִיעָה הַפְּרִטִית שְׂאֵי אֶפְשָׁר לִיכְנֹס לָהּ בְּלֵא יִרְאָת ד' הַקּוּדְמָת וּכְמוֹ שְׁנַתְבָּאָר לְמַעְלָה, אֲבָל הֵיִרְאָה צָרִיף שְׁתַּקְדָּם לָהּ הַיְדִיעָה הַפְּלִלִית וְהוּא מְבֹאָר שְׂאֵם לֹא יָדַע דְּאֵית רַבּוֹן וְשִׁלִּיט מִמִּי יִירָא, וְנִרְאָה דְרִשְׁבִּי בְּהַקְדָּמָה שֵׁם סְבוּר פְּדַעַת בַּה"ג וּבְמִבְּ"ן דֶּהֵיִדִיעָה הַפְּלִלִית בְּאֲמוּנַת מְצִיאָתוֹ יֵת' אֵין לְמִנּוּתָהּ מְצוּה פֶּלֶל, וְהֵם מְדַרְשׁוֹת חֲלוּקִים בְּמַחְלֻקַת רַמְב"מ וּבַה"ג, וְעַכ"פּ בְּמְצוֹת וַיְדַעַת וּגו' אֵין מַחְלֻקַת שְׁהִיא מְצוֹת הַיְדִיעָה בְּאֲמִיתַת מְצִיאָתוֹ וַיְחִידוּ יֵת' בְּהַתְּבוּנָנוֹת בְּסִתְרֵי הַתּוֹרָה וּכְמוֹ שְׁנַתְבָּאָר: וַדַּע דְּבַה"ג לֹא מְנָה מְצוֹת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל עַל הַיְחִיד, וְכַתֵּב הֶרְשֵׁב־יָן בְּזוֹהַר הַרְקִיעַ [אוֹת י"ב] שְׁדַעַתוֹ דְּגַם זֶה אֲמוּנָה פְּלִלִית פְּמְצוֹת אֲנָכִי אֲבָל הִנְכָּנס בְּמְצוּה זֶה הוּא מְצוֹת ק"ש ע"ש, וְכֵן הוּא בְּסִפְרֵי יִרְאִים הַהוּלָף בְּעִקְבוֹת בַּה"ג [ס' י"ג] מְנָה פְּסוּק שְׁמַע יִשְׂרָאֵל צִוּוּי עַל מְצוֹת ק"ש, וְנִרְאָה דְּגַם לְהַרְמַב"מ קִיָּים מְצוּה זֶה בְּקִרְיַאת פְּסוּק שְׁמַע שְׁמַקְבֵּל עָלְיוֹ אֲמוּנַת יְחִידוֹ יֵת' בְּאֲמַת, וְאֵע"פּ שְׁמִנְאוּ בְּסִפְרֵי הַחֲזוֹנִים מִן הַמְצוֹת הַתְּמִידוֹת הֵינּוּ שְׁלֵא לְהֶאֱמִין הַיְפָּךְ זֶה אֲבָל קִיָּים הַמְצוּה לְהֶאֱמִין בְּיְחִידוֹ אֵין לָהּ זְמַן קְבוּעַ וּכְמוֹ שְׁפַתְבְּתִי ג"כ בְּסִימָן א' לְעִנְיָן מְצוֹת אֲנָכִי וּמִמָּה שְׁנִקְבַּע בְּמְצוֹת ק"ש קִרְיַאת פְּסוּק זֶה בְּבִנְיָן וּבְעֶרֶב לְמַדְנֵי שְׁקַבְעָה הַתּוֹרָה חוֹבָה קְבֵלַת הַיְחִיד הַזֶּה בְּנִקְרָ וְעֶרֶב, וְזֶה הוּא מְפַלֵּל מְצוֹת הַק"ש וְשְׁצָרִיף לְכוּן בְּפְסוּק אֲחָד עַכ"פּ (בְּרִכּוֹת י"ג): לְפִי שְׁעִיקָר הַיְחִיד בְּלֵב, אֲלֵא שִׁמ"מ מֵאַחַר שְׁגוּף אֲמוּנַת הַיְחִיד הִיא אֲמוּנָה בְּפָנֵי עֲצָמָה הַרְמַב"מ לְפִי דְרָכּוֹ שְׁמִנָּה אֲמוּנוֹת הַכּוּלְלוֹת ג"כ מְצוֹת עֲשֵׂה מְנָה גַם זֶה מְצוֹת עֲשֵׂה בְּפָנֵי עֲצָמָה, וּבְהַקְדָּמַת הַזּוֹהַר שֵׁם שְׁלֵא מְנָה אֲנָכִי מְצוֹת עֲשֵׂה כְּמוֹ שְׁנַתְבָּאָר שְׁמִנָּה שֵׁם [י"ב א'] מְצוֹת הַיְחִיד אֵע"פּ שְׁפַתַח לְמַנְדַּע כּו' עַל הַיְדִיעָה וְהֶאֱמוּנָה מ"מ סִיָּים וְלִיִּיחֻדָּא לִי בְּכָל יוֹמָא כּו' בְּשִׁית תִּיבְּיָן דְּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל כּו' מְבֹאָר דֶּהוּא מְצוֹת ק"ש וּקִרְיַאת הַפְּסוּק פְּדַבְרֵי בַה"ג, וּמ"ש לְמִנְדַּע וּכּו' וְשִׁלִּטָּא בְּעֵלְמָא נִרְאָה שְׁפַלֵּל מְצוֹת אֲנָכִי וַיְדַעַת שְׁיֵשׁ אֵלוֹ"ק וְשִׁלִּיט הוּא בְּכָלֵל מְצוֹת הַיְחִיד וּמְצוֹת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שְׁצָרִיף לִיִּיחֻדוֹ בְּכָל יוֹם, שְׁבְכָלֵל הַיְחִיד הוּא מְמִילָא אֲמוּנַת מְצִיאָתוֹ וְהַשְּׁגַחְתּוֹ ג"כ וְשְׁצָרִיף זֶה לְזַכּוֹר פְּעַמִּים בְּכָל יוֹם תְּמִיד בְּנִקְרָ וְעֶרֶב וְזֶה פְּדַבְרֵי סִפְרֵי יִרְאִים שְׁזַכְרָנוּ בְּסִי' א' לְעִנְיָן אֲזַהֲרַת לֹא תִשְׁכַּח: וְעִנְיָן מְצוֹת שְׂאֵל נָא וּגו' שְׁחַדְשָׁנוּהָ עַל יְדִיעַת מַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית מְצִיאָתִי לוֹ ג"כ סִמְךָ בְּזוֹהַר חֲדָשׁ פ' בְּרֵאשִׁית בְּסִתְרֵי אוֹתִיּוֹת [דְּפּוֹס זוֹלְצַבָּאךְ דְּרַף ח' סע"ג] רֵאשִׁיתָא דְכּוּלָּא לְמִילִיף מְהִימְנוּתָא דִּיחֻדָּא דְקַב"ה כּו' דֶּהָא לֹא אֲתָא בַּר נִשׁ לְעֵלְמָא אֲלֵא לְמִילִיף וּלְמַנְדַּע לְמַאֲרֵי' כּו' וְעַל דָּא אֲתַרְשִׁים בְּדִיוֹקְנֵין דְּבְרֵאשִׁית דְּאֲתַחְזִי לְמַשְׂאֵל וּלְמִנְדַּע דְּכְתִיב פִּי שְׂאֵל נָא וּגו' וְדָא הִיא שְׂאֵלְתָא קְמִיָּתָא לְאַשְׁתְּמוּדַע בַּר נִשׁ לְמַאֲרֵי' דְּדָא אִיהוּ רֵאשִׁיתָא דְכּוּלָּא ע"כ, וְלִשׁוֹן זֶה מוֹרָה כְּמוֹ שְׁפַתְבְּתִי דְכִי שְׂאֵל נָא הוּא צִוּוּי לְהַתְּבוּנָן בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית לְאַשְׁתְּמוּדַע לְמַאֲרֵי' דְּרָךְ לְקוּד וַיְדַעַת בְּאֲמִיתַת הַיְחִיד לֹא בְּאֲמוּנָה פְּלִלִית בְּעֵלְמָא, וּקִרָּא זֶה רֵאשִׁיתָא דְכּוּלָּא לְפִי שְׁגַם זֶה בְּיָאוּר לְמְצוֹת אֲנָכִי קֶצֶת בְּאִנְרַח פְּרִט שְׁהִיא רֵאשִׁיתוֹ דְּכָלָא כְּנִזְכָּר לְמַעְלָה: וּמְצִיאָתִי בְּפְסִיקְתָּא זוּטְרִתִּי [פ' נְאֻתְחַנּוֹן דְּרַף ס"ז ע"ד] עַל פְּסוּק זֶה כְּתִב שְׁהוּא מְצוּה עַל יִשְׂרָאֵל לְהַבִּין וּלְהַשְׁפִּיל שְׁהַקַּב"ה יְכוּל לְהוֹשִׁיעַם וּלְקַבְּצָם מִן הָאֲנוּמוֹת כְּשֵׁם שְׁעֲשֵׂה לְאַבוּתֵינוּ בְּמְצָרִים כּו' ע"ש, הִנֵּה כְּתִב בְּבִיאוּר שְׁמִקְרָא זֶה מְצוּה מְנוּחָתָא אֲלֵא שְׁפִירְשָׂה לְעִנְיָן אַחַר, אֲבָל

אנו אין לנו בפירוש המקראות בציוויי התורה אלא המקובל בידינו מפי רז"ל נאפני יהי נגד המשמעות הפשוט, וכבר זכרנו מדברי רז"ל בחגיגה שפירשו משמעות המקרא על הקירה במעשה בראשית, והמצוה שזכר אם עיקר פונתה על האמונה בביאת משיח וגאולה העתידה שעשאו רמב"מ מעיקרי התורה אבל לא מנה בו מצוה מיוחדת, הנה במקרא זה לא נמצא זכר מזה ואין טעם לסמכו על מקרא זה כלל, ואם יהי אמונה זו מצוה מיוחדת נראה לי שיש למנותה מלשון הכתוב סוף פרשת האזינו אחר השירה א' שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום וגו', וזה מצות עשה לשום לב לעדות השירה ושימת לב זה הוא מה שהעיד לנו הש"י מפל ענייני הגליות והצרות העוברות עלינו ושסוף הפל דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצריו והוא בביאת המשיח וזה מצוה מבוארת על אמונה זו, ומיהו יראה שאין עיקרה על דבר זה לבד רק על כל ענייני השירה כולה, וזה טעם לשון שימת לב שיתבונן איך כל הכתוב בשירה מתקיים והולך והוא ההתבוננות ג"כ בענייני הצרות והגליות איך דבר ד' יקום ויבזה יתחזק באמונתו ועשיית מצותיו, וכן מבוארת ענין מצוה זו על הדרך הזה למעלה בפרשת וילך שנאמר ועתה כתבו וגו' ולמדה את בני ישראל שימה בפיהם למען תהי וגו' והי' פי תמצאן אותו וגו' וענתה השירה הזאת לפניו לעד וגו' כי ידעתי את יצרו וגו', והנה מאמר כתבו נמנה אצל מוני המצות עשה מיוחדת על פתיבת ספר תורה, אבל מ"ש ולמדה וגו' הוא ציווי מיוחד לא נמנה אצלם לא ידעתי לו טעם, וכפי הנראה הי' ראוי למנות זה מצוה מיוחדת על לימוד שירה זו לכל אחד מישאל אלא לפי שלא נקבע לו זמן אפשר שיהי' די בפעם אחד כל מי חיו ועכ"פ די בקריאת הפרשה פעם אחד בשנה כתיקון חכמים, אבל עכ"פ יהי' קריאת פרשה זו מצות עשה דאורייתא והנה בה מבואר שיהי' לעד בעת הצרות שפבר ידע הש"י הפל קודם ושהפל בהשגחתו ויתחזק בזה באמונת הש"י, והמצוה דשם הוא על הלימוד בפה ולשום בפיהם, וחזר וצינה על השימה בלב וההתבוננות בענין השירה איך כל ענייני נתקיימו הפל, אבל מ"מ בכלל המצוה ג"כ האמונה בקיום כולה ויהי' המצוה ע"ד שימת לב וההבנה מתוך מה שפבר נתקיים ממנה שפך עתידה להתקיים כולה, והוא על הדרך שפאר בעל הפסיקתא להאמין בזה ע"ד ההשכל וההבנה, ושם זכר ג"כ זכור ימות עולם וגו' שאל אביה ויגדה וגו' מצאהו בארץ מדבר וגו' מן הישועות הקודמות והשגחתו ית' מאז שמה נאמין ג"כ בישועה העתידה, ויראה שמאמר זכור ימות וגו' שפא בלשון ציווי יהי' מצוה מיוחדת על הענין הזה להתבונן בחסדי הש"י עמנו וימות עולם ובכל דור ודור, וגם המצוה הזו אי אפשר לכללה במאמר כי שאל נא וגו' שהרי לא זכר שם אלא מתן תורה ויציאת מצרים, ועל זכירת ב' עניינים הללו באו ב' מצות מיוחדות יתבארו במקומם ובשערי תשובה לרבינו יונה שער ג' סי' י"ז כתב שזכרון חסדיו וההתבונן בהם הוא מצות עשה שנא [דברים ח'] וזכרת את כל הדרך וגו' ואמר וידעת עם לבבך פי כאשר ייסר וגו': והנה מאמר וידעת וגו' מנאוהו סמ"ג וסמ"ק מצות עשה לצדק דיניו ית' וכמו שיתבאר בסי', ומאמר וזכרת וגו' לא נזכר בו אלא ענין המן וסיים בו למען הודיעה פי לא על הקתם לבדו וגו', נראה שעיקר זכירה זו היא ג"כ על ענין זה לדעת שהש"י הוא הן ומפרנס וזה מצוה בפני עצמה, ואולי לרמב"מ וסייעתו יהי' זה מפלל מצות אנכי שעניינו אמונת ההשגחה וכמו שכתבתי בסי' א' שדאגת הפרנסה הוא מקטני אמונה שגם זה מפלל מצות אמונת השגחתו,

אף לבה"ג ורמב"ן ודאי ראוי למנות זה מצוה בפ"ע, וגם לרמב"מ אֲנֹכִי הוּא צִוּוּי
הָאֱמוּנָה בְּכָל־ל וְזֶה פְּרָטִית וְגַם אֵין הַמְצוּה הָאֱמוּנָה רַק הַזְכִּירָה מִמָּה שֶׁהִיא בְּמִדְבַר שְׁנֵיהֶם
עֲנִין פְּרָטִי וְלֹא יִדְעָתִי לָמָּה לֹא מָנוּ זֶה מְצוּת עֲשֵׂה כְּפִשְׁטֵי' וְדַחֲוִק לְפָרְשׁוֹ צִוּוּי לְאוֹתוֹ דּוֹר
לְבַד עַל דְּרָף שְׁנִסְתַּפֵּק הַרְמַב"ן בְּהוֹסְפוֹתָיו לְמְצוּת עֲשֵׂין מְצוּה ז' עַל זְכִירַת הַקְּצֵפֶת דּוֹר
הַמִּדְבַר, שְׂאִינוּ בְּמִשְׁמַע מִן הַמְקַרְאוֹת שְׁלִפְנֵיו וְשְׁלֵאֲחֲרָיו בְּצִוּוּי שְׁמִירַת כָּל הַמְצוּת שֶׁהֵם
צִוּוּיִים כּוֹלְלִים, וְגַם מִן הַסֵּפֶק אֵין לָנוּ לְפָטוֹר מִמְצוּת עֲשֵׂה, וְרֹאֵי לְשִׁים עַל לֵב זְכִירַת
מְצוּה ז' אֶלֶּא שֶׁהוּאִיל וְלֹא נִקְבַע לָהּ זְמַן אֶפְשָׁר יוֹצְאִים בְּקַרְיַת פְּרָשַׁת הַמֶּן בַּתּוֹרָה פַּעַם
אַחַת בְּשָׁנָה, וּבְלִבְד שְׂיִשִּׁים לֵב לְדַעַת מָזָה כִּי לֹא עַל הַלְחָם וְגו' וְשָׂרַק הַש"י הוּא הַמְחַנֵּן
אֶת הָאָדָם, וּבְסִי' א' בִּיאָרְנוּ שְׁנֵיהֶם מְצוּת אֱמוּנָה הַבְּטָחוֹן בּוֹ ית', אֶף מְצוּת הַתְּבוּנָה חֲסֵדִיו
דְּרָף כָּל־ל הוּא בְּמֵאֲמַר זְכוּר וְגו' שְׂצִינָה לְזַפּוֹר חֲסֵדִיו ית' בְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִימּוֹת עוֹלָם
וְלִשְׂאוֹל וְלַחֲקוֹר עַל זֶה מִהֲאֲבוֹת מְחֻסְדִים שְׁנַעֲשׂוּ עִמָּהֶם, וּמְצִינוּ בְּמָקוֹם אַחֵר מְצוּה ג"כ
עַל יְדִיעַת יְסוּרָיו ית' לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ בְּדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים, שֵׁנֵא' [דְּבָרִים י"א] וַיִּדְעַתֶּם הַיּוֹם
וְגו' אֶת מוֹסַר ד' וְגו' וְזָרְעוּ הַנְּטוּי' וְגו' אֲשֶׁר עֲשֵׂה בְּתוֹף מְצָרִים וְגו' וְאֲשֶׁר עֲשֵׂה לְחֵיל
מְצָרִים וְגו' וְאֲשֶׁר עֲשֵׂה לְכֶם וְגו' וְאֲשֶׁר עֲשֵׂה לְדַתְּן וְאֲבִירֵם וְגו', וּמִיָּהוּ אֶפְשָׁר שְׁנֵיהֶם מְצוּה
לְאוֹתוֹ דּוֹר בְּלִבְד כְּמִשְׁמַעוֹת לְשׁוֹן תְּחִלַּת הַמְקַרְא וַיִּדְעַתֶּם הַיּוֹם כִּי לֹא אֶת בְּנֵיכֶם וְגו' וְכֵן
מֵה שְׂפִינִים אַח"כ כִּי עֵינֵיכֶם הָרְאוּת וְגו' לְמַעַן תִּחַזְקוּ וּבְאַתֶּם וְגו', וְלְדוֹרוֹת אֶפְשָׁר יְהִי
זֶה בְּכָל־ל מְצוּת שְׂיִמַּת לֵב אֶל דְּבָרֵי הַשִּׁירָה שְׁשֵׁם נִזְכָּר עוֹנְשֵׁי הַש"י לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ, וְהַנְּכוֹן
שְׁנֵיהֶם בְּכָל־ל מְצוּת אֱמוּנָה הַשְּׂכָר וְעוֹנְשֵׁי שְׂזַכְרָנוּ בְּסִי' א' שֶׁהִיא מְצוּה מִיְּחֻדָּת לְדַעַתִּי מְקַרְא
דּוֹיִדְעַת וְגו' וּמִשְׁלֵם לְשׁוֹנָאֵיו וְגו' וְאֵעִפ"י שְׂלֹא פִינְרַשׁ שֵׁם דְּרָף הַהַתְּבוּנָה מִן הַקּוֹדֵם וּמֵה
שְׂכָבָר קָרָה, אֲמַנֵם מְצוּת זְכוּר וְגו' אֵינָה בְּהַתְּבוּנָה הַשְּׂכָר לְעוֹשֵׂי מְצוּתָיו רַק בְּהַתְּבוּנָה
חֲסֵדִיו עִם יִשְׂרָאֵל בְּיַחְדוֹ שְׂכָחַר בָּהֶם לוֹ לְחַלְקוֹ וְהַרְבָּה לְהַטִּיב עִמָּהֶם בְּפִרְט, וְזֶה
הַהַתְּבוּנָה מְצוּה מִיְּחֻדָּת בְּמֵאֲמַר זֶה וְאֵין לוֹ עֲנִין לְמֵאֲמַר שְׂאֵל נָא וְגו' שְׂלֹא נִזְכָּר שֵׁם
מָזָה וּכְמוֹ שְׁנַתְּבָאָר: וְהִנֵּה נִתְגַּלְגְּלוּ בְּהַמְשָׁף הַדְּבָרִים כָּאֵן זְכוּרֹן כְּמֵה מְצוּת שְׂלֹא מְנָאֵם
הַרְמַב"מ וּבֹא זְכוּרֹנֵם כָּאֵן אֲגַב גְּרָרָא, וְנִרְאָה שֶׁב' מְצוּת הִלְלוּ שֶׁל זְכִירַת חֲסֵדִיו ית' עֲמָנוּ
וְאֱמוּנָה בְּלֵב לְגֵאֲוִלָּה הַעֲתִידָה אָנוּ יוֹצְאִים בְּמֵה שְׂאֵנוּ מְזַכְרִים דְּבָרִים הִלְלוּ בְּבִרְכַת ק"ש
שְׂלֵאֲחֲרָי בְּיּוֹם וּבְלִילָה וּבְתַפְלַת י"ח, וְאֲנֹשֵׁי כְנֵה"ג שְׂתַקְנוּ לָנוּ תְּפִלוֹת וּבְכָרוֹת בְּחֻמָּה
וּתְבוּנָה סִדְרוּ מַעֲשֵׂיהֶם לְהַזְכִּיר בְּכָל־ל דְּבָרֵיהֶם כָּל עֵיקְרֵי הָאֱמוּנָה וְהַיְדִיעוֹת שְׂצִינָתָהּ
תּוֹרָה עַל הָאָדָם לְדַעַת וּלְהֵאֲמִין וּלְזַכְרֵם, וּבְזֶה יֵצֵא יְדֵי חוֹבַת הַרְבָּה מְצוּת דְּאוֹרֵי־יְתָא
וּבְלִבְד שְׂיִהִיו פִּיו וְלִבּוֹ שׁוֹיִן בְּכּוֹנֵת מֵה שֶׁהוּא אֲוֹמֵר, וְעִי' אוֹהֵב מְשַׁפֵּט לְרִשְׁבֵּי"ץ בְּפִרְקָיו
שֶׁהַקְּדִים פִּרְקֵי י' [כְּתַב כִּי בְּמְצוּת הַיְחוּד הוּא לְהֵאֲמִין כִּי אֵז יִהְיֶה אֶל עַמִּים שְׂפָה בְּרוּרָה
לְקַרְוֹא כּוֹלֵם בְּשֵׁם ד' לְעַבְדוֹ שְׂכֶם אַחַד וְאֵז יְהִי ד' אַחַד וְשִׁמוֹ אַחַד, וְע"ש עפ"י דְּרָכוֹ
שְׂאֵין רֹאֵי לְמַנּוֹת עֵיקַר הָאֱמוּנָה נִרְאָה שֶׁזֶהוּ עֵיקַר כּוֹנֵת מְצוּת הַיְחוּד וְזֶהוּ מֵה שֶׁהַכְּרִיחוּ
לְכַף ע"ש, וְאֵין זֶה נְכוֹן וְלִשׁוֹן הַרְמַב"מ אֵינוּ כֵּן וְאֵינוּ בְּמִשְׁמַע לְשׁוֹן הַכְּתוּב דְּשָׁמַע יִשְׂרָאֵל
וְגו' כָּל־ל דְּפִשְׁטוֹ עַל הַיְחוּד בְּהוֹנָה לֹא בְּעִתִּיד וְכֵאֲמוֹר: סְלִיק סֵפֶר הַזְּכוּרֹנוֹת מְעַצֵּם
הַכְּתִי"ק בְּסִינְיַעֲתָא דְּשִׁמְיָא: